

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. Július 3.

27. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bármintve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Vitatkozzunk, gondolkozzunk.

I.

A Protestáns Közlöny közelebbi számai különböző címek alatt ugyan, de rokon tárgyú, öszhangzó szellemű, sőt egy célra törő cikkeket hoztak Péter Albert és Kis Albert szivességéből s tollából. Rokon szellemük s közös céljuk lehetővé, sőt egyenesen szükségessé teszi, hogy öszszefogva, együtt nyerhessenek méltatást és bírálatot. Szükségesnek itélem ezt annyiban, mert minden esetre tanuságos és a jelen esetben örvendetes jelenség is az, hogy egyházkerületünk munkás erői, habár különböző s távoli pontokon, mintegy a pünkösti lélek közeledését érezve, már is együtt és egy akarrattal vannak egy érzelemmel itélnek, egy érzülettel és lelkesedéssel hatnak. Azért én, a kinél egyházi lapjainknak buzgóbb hallgatója és olvasója nincs, ezúttal el nem titkolhatom örömeimet a felett, hogy immár egymás után «halljuk őket szólani a mi tulajdon nyelvünken!» Ugy tetszik, mintha ama váratlan hír futkosna köröttünk is, melylyel egykor az álmélkodó lelkek Mózeshez siettek: «Eldád és Médád prófétálnak a táborban!» Szivem teljességéből felelem «Vajha, az Urnak minden népe próféták volnának és adná az Ur az ő lelkét ő beléjük!» (IV. Móz. II. 27—29.)

Azonban, midőn melegen üdvözlöm cikkiró kartársakat; midőn az elmondottak iránt általában rokonszenvenem nyilvánítom némely részletekre vonatkozó észrevételeim elmondására is bátorságot veszek.

Kezdjünk azért rövid eszmecserét: «A papi fizetések javításáról» c. cikk fölött, csupán azon pontokra terjeszkedvén ki, melyekben teljesen nem érthetünk egyet.

Egymás után elejtvén Péter Albert a papi fizetés javításnak eddig indítványozott néhány módját, a társítás kérdéséhez jut és úgy nyilat-

kozik, hogy volt olyan egyházmegye is, melyben «neki estek az egyházközségek csoportosításának, a jelenleg fennálló egyházközségek társításának, nem tekintve azoknak célszerűségére, csakhogy nagy fizetéseket (800—1200 forint) érjenek el; nem gondolva azzal is, hogy hátha majd az illető egyházközségek az ilyen eljárás ellen protestálni fognak, a mint ezt az égei egyházközségből írt cikk is kilátásba helyezi.» Engedjen meg P. A. kartárs ur, ha ki kell nyilatkoztatnom, hogy nem éppen megbízható adatokra építette állítását. Ugyanis, éppen abban az egyházmegyében, melyből az égei cikk eredetét vette, ez történt: Küldött bizottságok 1888. tavaszán sorba járták azon egyházközségeket, melyekre nézve a társítás szükségére főnforoghatott. És mindenütt egyházi gyűlést tartván, szépen előadták e küldetés célját; szépen megkérdezték a szeszélyes gyülekezetektől, hogy vajjon tőkeképzés, vagy társulás útján óhajtják-e javítani a papi állomást? És a feleletet jegyzőkönyvre vették s szépen tovább mentek még azon esetben is, ha az volt a válasz, hogy «semmit sem akarunk,» hanem, tovább is fenntartjuk apáink módszerét s folytatjuk ezután is a nyakas próféták szelidítését, mert a negyedosztályu papság a világon a leghatalmasabb fenytő intézet. Mindazonáltal, az lett az eredmény, hogy létre jött jegyzőkönyvileg és tervezetben, a gyülekezetek beleegyezése folytán, néhány körlelkésztségi telep, a mint ez az Állandó Igazgató Tanács 722—1889. sz. Tervezetében látható, a XIV. alatt.

Már most, mi történik? Megüresedik egyházmegyénkben egy oly egyházközség, mely a «Tervezet» szerint üresedés esetén azonnal társítandónak lett kijelölve, melyben a papi fizetés 264 forint, mely leendő társával öszszecsatolva is, csak 649 frt fizetést biztosíthatna lelkészének.

A jó hangulat teljesen megvan a társuláshoz. Azonban, hirtelen, kivüleső mozgató erő

által az egyesülés ellen felizgattatnak, a folyamodásra felbátorítottatnak a lelkészi állomás betöltése iránt. A Tervezethez hű és következetes főhatóság erélyesen jár el s a pályázatot nem engedi meg. Ekkor a patriarkhális szellemű esperesi hivatal módot szolgáltat arra, hogy az egyház, minden pályázat nélkül, betöltessék, mivel időközben került is egy vállalkozó, a ki a papság elfogadására késznek nyilatkozott. Hol van itt már most csak egy hajszalnyi erőszakolás is a társítás keresztúlvitele iránt? Ellenben, patriarkhális bölcsesség és tapintat van elég arra nézve, hogy a nemes és messzeható célzatú Tervezet s az egyházi főhatóság erélyes, következetes intenciója gyönyörűen kijátszódtassék. Pedig, itt a csatolásra megvolt minden föltétel, szükség és alkalom. Pedig, bátran kimondhatjuk, hogy ha az első csatoltatás keresztül menne: már a másodikat keresve keresnék és óhajtanák az arra útalt gyülekezetek. És eliheti Péter A. kartársur s mindenki, a ki még a társítás eszméjétől idegenkedik: «hogy éppen ez a módszer, mely a magyar reformált anyaszentegyház felvirágzását leggyorsabban és legbiztosabban kilátásba helyezheti.» E módszer keresztúlviteléhez nem kell se pénz, sem idő, csupán következetes, erélyes, szivós közremunkálás. Tegyük azért rövid számítást e módozat anyagi és szellemi vívmányainak fölszámítására.

1. Megerősödvén ily módon a lelkészi állomások: minden e célra vonatkozó segélyezéstől azonnal elútasíthatók lennének a társított egyházak lelkészei. És ez már a domesztikai és államsegélyek pénzerejének tetemes nyeresége lenne. Ez már maga egy fölemelt államsegély volna a többi valóban segélyezendő szükségekre. A társított egyházak papjai többé nem szorulnának segélyre: a többiek pedig ekkor igazi segélyt nyerhetnének és nem alamizsnát.

2. Minden társított egyházban tartatnék vissza állandóan a papi fizetésnek például 10%-a, tőkésítés végett, mindaddig, míg a kamatozás folytán is felnövekedett tőkék ismét lehetővé tennék az illető egyházak önállóságának s anyajellegének időrül-időre való visszaszerzését.

3. A körlelkész, mert azzá lenne a társított egyházak papja, most már egyedül papi hivatalának szentelhetné minden erejét és idejét, a távolabbi egyházacskákba a körlelkész felügyelete alá rendelt káplánok állíttatnának be paptanító

minőségben, kik ott esetleg a kultur-harcban is megtennék a maguk kötelességét. Én a gyülekezetek ilyenén gondozásában több biztosítékot találnék, mint az adminisztrans lelkészek szolgáltatában. De hát, hogy is ne? Hiszen, az adminisztrans lelkész, úgy szólván, semmi felelősséggel nem terheltetik. Ellenben, a körlelkész a maga szigorú szabályzataiban oly felelősséget vesz magára, mely neki minden percben kenyerét kockáztatja. Már most, ez a körlelkész multhatatlanul kényszerítve van arra, hogy mind a személyesen, mind a helyettesei által végzett kötelességek teljesen kifogástalanok legyenek. Rá vannak kényszerítve arra, hogy a filiákban működő káplánokra igazi szoros és éber felügyeletet gyakoroljanak. Ezek viszont rá vannak utalva, hogy pontos és korrekt működésükkel főnökeik megalégedését kinyerhessék. Miután ezek már minden erejükből telhetőleg a felettük korlátlanul rendelkező főnök tetszését keresni volnának kénytelenek: még árnyéka is ki lenne zárva annak az akna-munkának, melyet most a lelkészeiktől éppen nem függő mester-atyánkfúainak hovatovább harapódzó bujtogatása gazdag eredményekben illusztrál.

(Folytatása köv.)

Vásárhelyi Zsigmond.

Felhívás pályázatra.

A múlt évben kihirdetett pályázat eredménytelen maradt. Az egyházkerület papjai, az én barátaim, mint ha visszatartották volna magukat e versenytől. Abban az egy pár beküldött dolgozatban a bírálók találtak ugyan megfigyelni valót, de nem olyat, a mi számot tarthatott volna a megjutalmazásra. A pálya-díjak benmaradtak és a «Predikátori Tár» mindez ideig nem elent meg.

Lehet, hogy a vállalat eddig megjelent füzetei sok kívánni valót hagytak fenn. Kész szívvel elismerem, hogy a józan kritika becsületes munkát teljesített, midőn figyelemzetett ama fogyatkozásokra, melyekben szerény, és minden követelés nélkül közre adott dolgozataink szenvedtek. De azt is be kell vallani minden tisztességes embernek, hogy a magyar protestáns egyházi irodalomban még nem jelent meg oly predikátori tár, mely magába foglalta volna az egyetemes ref. egyház élő püspökeinek nevét, kik lehetnek, természetesen, a bírátlanak tárgyai szintén, de magas látókörüik, és tapasztalásuk előtt meghajolni, minden tisztességes emberre nézve tisztesség; és a kik a közpályán szerzett becsüléshez méltán számíthatják irodalmi érdemeiket.

Azt sem fogja elvitatni senki, hogy «Predikátori Tárunkban» van anyag elég arra, hogy egy szerencsésebb kéz tetszetősebb, szebb, művészi formába öntse, holott így is használják szélteben, nem csak egyházkerületünkben, hanem azon túl is. Erről kétségbe vonhatat-

lan adataim vannak; valamint arról is, hogy a vállalat folytatását igen sokan sürgetik.

Hát, folytassuk.

Ha nem folytatom, megkímélném magamat egy rakás munkától és egyébre fordíthatnám a pályadíj összegét. Az elsőtül nem vonakodom; a másodikat, ide befektetve, tartom a leggyümölcsözőbbnek. Tán, becsületes munkásságnak szolgál valamelyes jutalmául; tán, szunnyadó erőt serkent a munkálkodásra; minden esetre, mindnyájunkat ösztönöz, hogy pályánkon tegyünk meg annyit, a mennyi telik.

Ezen szempontokból kiindulva, pályadíjakat tűzök ki, és pedig mint a megelőző években 200 francot aranyban.

1. Kivántatik ü n n e p i (karácsoni, husvét, vagy pünköszt) beszéd. Jutalma: 60 franc.

2. Kivántatik k ö z ö n s é g e s vasárnapi egyházi beszéd. Jutalma: 60 franc.

3. Kivántatik k e r e s z t e l é s i agenda. Jutalma: 40 franc.

4. Kivántatik e s k e t é s i agenda. Jutalma: 40 franc.

A könnyen olvasható, idegen kézzel, tisztán leírt és jelíges levéllel ellátott pályamunkák beküldésének határideje 1890. augusztus 15-ke.

Megjegyzem, hogy kéziratokat nem küldök vissza; valamint azt is, hogy minden beküldött pályaművet, ha nem nyer is, olybá tekintek, mely a «Préd. Tárbán» való esetleges felhasználás végett, feltétlenül rendelkezésem alá van bocsátva.

Kolozsvár, jún. 30., 1890.

Szász Gerő.

Refleksziók Csulak cikke felett.

(Vége.)

A folyamodás, minősítés, választás, egy szóval, a szoros értelemben vett kivétel részlet-kérdéseire most kiterjeszkedni, nem látom indokoltnak; ez a föltüntetett tervnek elfogadása utáni teendőik körébe tartozó eljárás lenne. Most csak annyit bátorodom megjegyezni, hogy mind ezen részlet-kérdések tisztázásánál figyelembe veendőknél volnának a tanárválasztási eljárás módosítási, azon szabadelvű és kívánatos intézkedéssel, hogy a mostani, a folyamodók bizonyos, sokszor csekély számú részének, mint az egyenjogúak közt is kiváltságosak javára fennálló, kandidációnális korlát eltöröltessék és a kik valamely osztályú állomásra pályázni minősültséggel bírtak és arra folyamodtak is, mind választhatók legyenek.

Az imént említettek, azonban, a kivétel kérdésének csak a könnyebb, adminisztratív oldalát érintők; a nehézség nem annyira ezekben, mint inkább, úgy szólva, az egész terv sarkpontját képező azon kérdésben rejlik, hogy mikint és mikor változtatható át a most meglévő rendszer a fönnebb vázolt választási rendszerré? Természetes, hogy egy kényelmesen meghozott határozattal nem lehet csak egy csapásra elvenni a néptől mostani választási jogát; mert ez intézkedésben az, korlátolt látókörénél fogva, a szabadság elleni vakmerő merényletet látna csak

(bár fönnebb volt alkalmam kimutatni, hogy korántsem volna a valódi szabadságelleni csapásnak nevezhető) s a veszélyes rázkódásokat nem lehetne kikerülni. A nép azt hiszi, hogy a szabadság viruló fája csak addig él, a míg annak leveleit, többnyire kiméletlen és durva kézzel, ő is tépheti, s ha ettől a törvényes szokássá vált kedvteléstől eltiltatik, elsenyved és kiszárad a szabadság életfája. Holott, ellenkezőleg, e tilalom éppen annak érdekében volna szükséges.

Mínthogy a mostani választási jog a teherviselési kötelezettségben gyökerezik, e teher megszüntével következetesen elenyésztendő a belőle nőtt jog is. Engedjük meg, hogy a míg a nép a kepe terhét hordozza, indokolatlan és kiméletlen eljárás lenne, elvenni tőle a választás jogát. (Bár e kímélet is kérdés alá jöhet az anyaszentegyháznak a papválasztással kapcsolatos fontos érdekei szempontjából.) De, mínthogy már bizonyításra sem szoruló valóság, hogy a kepezetési rendszer rohamosan hanyatlak sirja felé, melyből mostani formájában soha föltámadása nem lesz (ne is legyen!); s mínthogy a papi javadalmazásnak a mai idők kívánalmaival összhangzóbb és a mai szükségleteknek megfelelőbb mennyiségű rendszerré átalakítása egyik égető kérdése egyetemes egyházi közéletünknek, s e téren mind egyházi hatóságaink megkezdették az üdvös munkát, mind maga a leginkább érdekelt papság ugyancsak hangosan követeli az anyagi javítást és rendezést; mondom, mindezeknek folytán, eljön az idő, midőn a teherhordozás változtával, vagy helyenkénti és lassankénti megszüntével, a választási jogosultság kérdése minden egyes helyet illetőleg, előre elkészített törvényerejű szabályzat alapján, revízió alá vehető lesz.

E törvényes szabályzat elkészítése a zsinat feladata. Olvashattuk a sok jó tanácsot, tervet, véleményt, melyekkel a mostani beteg papválasztási törvényünket igyekeznek gyógyítani, s nem csak új vért önteni abba, hanem részben új fejet, új tagokat is alkotni neki úgy, hogy utóljára is valami új, életképes lénynek kellene ellőállani. Hagyjunk föl e sok jó erőt és nemes fáradságot emésztő, s mégis, valószínűleg, minden tíz évben újabb zsinati tartozást igényelendő munkával, a mely által a mostani választási elv, rendszer, s cél szerint sohse fogjuk anyaszentegyházunk javát a papválasztás eredményével előmozdítani. Az erdélyi egyházkerület, mely az újabb időkben agilitásával annyi nemes és hasznos reformnak, sikernek vala kezdeményezője, vajha, papválasztási törvényünk ilyen alakban módosítására megragadná a kezdeményezést a közlegő zsinaton, s vajha, ez új elveken alapuló papválasztásra vonatkozó proposíció benyújtásával kezdeményezője lenne annak az üdvös zsinati alkotásnak, melynek eredménye aztán egyházalkotmányunk épülete egyik legszembeötlőbb részének arányosabbá tétele, egyházi életünk éltető elemének, a szabadságnak, ez oldalról is természetes és valódi biztosítása, s mindezeknek következtében a papi hivatal értékének, tekintélyének, s függetlenségének kívánatos fokozása, teljességre jutása lenne.

Ezekben előadtam a papválasztás gyökeres módosítására vonatkozó igénytelen nézeteimet, midőn a Cs. L. által már régen fölvetett kérdésre feleletem megtételénél eszembe ötlött e nagy kérdés: hogy kik legyenek

általában a papválasztók? Ha álláspontom, nézetem hibás, ha tervem haszontalan, sőt káros: mindez az én bűnöm. De, ha tán szavaim, legalább a bennök rejlő jó szándék és az általuk célzott eredmény folytán, bár egy lélek rokonszenvét, érdeklődését, s talán helyeslését felkölthetik: ez jutalmam, de nem érdemem; mert már akkor nem csak a saját elfogult teoriámnak, hanem a még valamikor e két rokonvéleményből, jó szándékból, mint az egy szem-búzából kalásztengerré növekvő áldás, közóhajjá, s közcéllá fejlődhető nézetnek valék egyszerű szólója. Vajha, e nagy kérdés, az anyaszentegyház javára, megtalálná nem sokára a neki megfelelő megoldást!

Zajzon János.

Az egyházmegyékből.

I.

Küküllői egyházmegyéből.

Egyházmegyénkben május 12-én tartatott meg a rendszer tavaszi közgyűlés Dicső-Szt.-Mártonban az egyházmegye tanács-termében.

Nevezett napon és helyen szokatlan szép számmal jöttek össze a közgyűlési tagok. Elnöklő esperes aa. a gyűlést megnyitva, a tárgysorozatot állapította meg.

Ezt követően, néhány egyház újra választott képviselője igazoltatott; Cseresznyés Ödön szt.-mártoni körlelkész és Nagy József csüdötélki tanító urak pedig kérésök alapján bekebeleztek.

Olvastatott aztán a közgyűlési tagok névsora, mely után a gyűlés megalakultnak jelentetett ki. Következett az esperesi jelentés számos érdekes adatával, azonban az idő előre haladván, templomba kelle sietnünk; holott is Kovács Elek, esperes mondott szép imát s utána Orbán József, szőkefalvi paptársunk tartott emlékbeszédet néhai érdemes főgondnokunk Kinizsi Mihály felett. Szép vonásokban tünette fel érdemeit, a családban, társadalomban és egyházban kifejtett zajtalan, de annál áldásosabb működését. E kegyeletes megemlékezés után a gyűlés tovább folytatására ismét a tanácskozó terembe siettünk, hol egyhangulag kimondatott, hogy néhai főgondnokunk családjához részvétirat küldendő. Elnöklő esperes folytatta aztán tovább jelentését, melyben hű képét tárta fel az egyházmegye és gyülekezetei beléletének. Bizonyos kedvetlenséget szült a közgyűlési tagokban az egyházmegye legelső és legvirágzóbb községében, V.-Gálfalván, duló helviszály, egyenetlenség, mely részben avertálást vont maga után eddig is; és a melynek, megtagadván a hivek a közmunka-tételt, szomorú következése lesz az is, hogy a nagy és túlnépes iskola segédtanítójának jövőre, nem lévén azt miből fizetni, fel kell mondani. Egy kis vihart szült a tanácssteremben az esperesi jelentésnek azon pontja, mely éppen Gálfalvára vonatkozólag megnevezve egy méltóságos urat, nyíltan vádolja azt bujtogatással, lázítással, oktalan népszerűség-hajhászással. Miután az illető ur, egyik egyházunknak világi képviselőjévé lett elválasztva, az ügy tisztázás végett a fegyelmi törvényszékhez lett utasítva,

A megüresedett főgondnoki állomásra kelle a kijelölést megtenni, kineveztetett a szavazatszedő bizottság Bartalus Sámuel ur elnökle alatt. Szavazat többséggel jelöltettek: mélt. Kabos Ferencz, mélt. Kispál Sándor és

mélt. Vita Sándor urak. Miután mind a három jelölt egyházmegyénknel algondnoki tisztet visel, ez okon két algondnoki állásra tette meg a jelölést közgyűlésünk. Ugyan azon bizottság működése alatt jelöltettek az első algondnoki állomásra Apáthy Péter, Horváth László és Fekete György urak; a II-ik algondnoki állásra Kebelei Nagy Pál, Gerendi István és Gáspár György urak.

Főjegyző aa. az egyházmegyei tanács évi működéséről szóló jelentést olvasta fel, mit a közgyűlés jóváhagyó tudomással vett. Még az államsegélyek kiosztását tárgyaló bizottság lett kinevezve Benkő L., Kakasi M. lelkészek, és Nyárádi Dénes világi tagok személyében s ezzel a gyűlés délelőttre véget ért.

Délután a gyűlés folytatott, holott is első helyen a jegyzőkönyv felolvasatván, hitelesített. Tárgysorozat rendjén az egyházmegyei özv. árvai gyámintézet alapszabály tervezetét készítő bizottság olvasta fel munkáját. Mivel a bizottság mind három tagja külön önálló munkával állott elő, utasította közgyűlés a bizottságot, hogy a jövő közgyűlésre öntse egybe javaslatát s úgy terjessze be.

Számvevő aa. olvasta ezután jelentését az egyházmegyei közpénztár állásáról s jelentésében kéri a közgyűlést, hogy jövőre őt mentse fel a pénzkezelés alól s ruhazza azt a pénztárnokra s ő kész fizetéséből 34 frtot ezért átengedni a pénztárnoknak. Számvevő kérésének helyet adott közgyűlésünk, számadását pedig felülvizsgálatra kiadta Barths Dénes, Báthori János és Józsa Ferencz lelkész uraknak.

Olvassa számvevő az özv. árvai gyámintézet megvizsgálásáról szóló jelentését. Tudomásul vétetett.

Az igazgató-tanács 510—1890. sz. leirata következt ezután, mely a Kolozsvárt felállítandó papmővelde és tanár-képző intézet érdekében áldozatra, alapítvány tételre hívja fel az egyházmegyét. Beható tanácskozás után szavazat többséggel végre kimondatott, hogy nevezett célra az egyházmegye 200 frtos alapítványt teszen, illetve, hordozza annak 5%-os kamatát azon időn kezdve, mikor a fenn jelzett helyen tényleg fel lesz állítva a tervbe vett kettős intézet.

Végre, következtek a választások, este 8 órakor lámpa világ mellett, a közgyűlési tagok feltűnő módon való elapadása után. Főjegyző lett Nagy Domokos, aljegyző Cseresznyés Ödön, direktor Bartalus Sámuel, tanügyi előadó Nemes Árpád. Házassági és köztörvényszéki bírák Erődsi Pál, Hegyi Sándor, Sámuel József, Benkő Sámuel, Mooré Domokos és Székely Sámuel, kinék, a miután ez ideig ügyvédséget folytatott, ezúttal a bírói tiszt ügyvédség között kell választania. Köztörv.-széki világi bírák lettek: Herczeg Sándor, Gáspár György és Kerekes Béla urak. Egyházmegyei tanácsbírák, világiak: Dr. Bodor Zsigmond és Fekete György urak. A megválasztottak ellen nincs kifogásunk, de jövőre óhajtanók, ha a választásokat megillető helyen, mindenestre a közgyűlés elején, a tagok tömeges részvétele mellett ejtetnének meg a választások, hogy ily fontos személyi kérdésekben az általános közvélemény szava döntsön.

Küküllői.

II.

A marosi egyházmegyéből.

A marosi egyházmegye Papi Értekezletének küküllői köre június 2-án tartotta meg tavaszi gyűlését Sóváraddon. E

kör a közönségtől nem zárkózik el, sőt minden alkalommal egy kis mozgalmat óhajt indítani az ugynevezett laikusok körében összejövetellel, és éppen azért tartja gyűléseit mindig más egyházközségben istentisztelettel összekötve. Ez alkalommal is így cselekedett, gyűlés előtt az isten házát kereste fel, holott is a kör derék elnöke, Madaras János, szövérdi lelkész, aa. buzgó imában adott istennek hálát és kérte munkálkodásunkra segédelmét. Utána Molnár Lajos, harasztkereki lelkész vonzó papi alakja jelent meg a szószéken, s magvas, példákban gazdag beszédben fejtegette az ember hivatását az élet mezején; különösen kiemelve kötelességeinket, mint családunk, hazánk és egyházunk tagjainak. — Minthogy, mint fennebb is mondtam, összejöveteleinkkel a néppel való együtt élésnek, összetartozásnak eszméjét is kifejezni akarjuk, hogy ez által a magasabb érdekek iránti érdeklődés felkeltését és ébrentartását is munkálni kívánjuk: aggódó szívvel gyülekeztünk össze; mert a szorgos munkaidőben, népünk e kiválóan szorgalmas része, igazán csak áldozattal jelenhetett meg, s félünk, hogy elmarad. Soha kellemesebb csalódás nem ért. Nemcsak a templom telt meg szorongásig igazi ünneplő hangulatú közönséggel, hanem még udvara is.

Isteni tisztelet után a szép, nagy messze földön páratlan iskola, van benne két tanítói lakás és három nagy tanterem, egyik tantermében gyülekeztünk, holott először is elnökünk tartalmas megnyitóját olvasta fel, melyben nyereségeinkről és veszteségeinkről értesültünk. Nyereségeink Juhász Sándor, kibédi, és Kiss Ferencz, gegesi ujon választott lelkész aai.; súlyos veszteségünk Nagy György, abodi volt lelkész aa., ki nemcsak mintaszerű pap, de a méhésetnek is lelkes apostola volt. Áldás legyen emlékezetén.

Azután elnökké ismét Madaras János, szövérdi pap aát, jegyzővé pedig Juhász Sándor kibédi pap aát választottuk meg egyhangulag. Következett Gönczi Lajos kelementelki pap aa. felolvasása. Ebben válaszolja, hogy mi legyen korunk irányzatai között a pap álláspontja. Kimutatja: a Krisztus evangéliuma. Igaz vonásokkal rajzolja annak örök igaz és maradandó tartalmát. Int a hozzá való törhetetlen ragaszkodásra. Valódi élvezet volt, szellemes megjegyzésekben gazdag felolvasását hallgatni, s mindnyájan őszinte szívvél kívántunk az öreg, de egészen ifju lelkű, munkás, általánosan tisztelt és szeretett pályatársunknak még hosszú életet. Az utána következett felolvasó, Tavasz József vajai pap, először is bocsnatát kért, hogy egy régebben megkezdett felolvasási ciklusát a reformációról nem folytathatja, mert rendkívüli elfoglaltatása miatt nem készíthette el. E helyett egy nagyobb tanulmányából olvasott fel egy részletet, melyben a keresztyén vallás alapját mutatta ki, azaz istenhez és embertársainkhoz való viszonyunkat. Az általános figyelemmel és helyesléssel fogadott felolvasás után, hogy a lélek könyében élvezhető táplálékhoz is juthasson, felkértük a körünkben, vendég gyanánt megjelent Staudner Mátyás lelkész társunkat, hogy olvasson fel valamit költői műzsája szülőttei közül, s ő készségesen engedve, lantja zöngzeties hurjaival általánosan lelkesült hangulatot keltett.

Hanem, a vége még is csak a mi jó székelly atyánkfainak megszorítottása lett. Ugyanis ők szerették volna, hogy mint vendégeiket lássanak el. Ez már természete a székelly embernek. De mi ezen összejöveteleink alkalmával adni és

nem venni akarunk; terhére sem egyháznak, sem egyeseknek lenni nem akarunk, s azért elvből minden ily összejövetelünk alkalmával zsebünkre étkezünk, vendéglést el nem fogadunk. S ezt helyes elvnek tartva, tőle el nem térünk. Itt sem tértünk el. Isten kegyelme rajtunk!

T—f.

III.

Évzáró ünnepély.

A zilahi, államilag segélyezett ev. ref. főgimnázium évzáró ünnepélye az iskolai építkezés miatt ez évben a szokásos időnél korábban, már f. é. június 15-én megtartott. A kedvező körülmények következtében azonban éppen ez megrövidült tanév volt különösen gazdag hasznos újításokban és sikerben. Díszes közönség jelent meg az ünnepélyre, melynek megható jellegét az ifjúság buzgó éneke után Kerekes András, vallástanár emelkedett hangú, szép imája is nagyban emelte. A hálaadó, ájtatos igék után Berényi János igazgató számolt be egy nagy gonddal és csinnal írott jelentésben az 1889—90. tanév változatos történetéről, melynek főbb adatai a következők: A főgimnázium állami segélyezésére vonatkozó szerződés, melynek 2. pontja értelmében az intézet az államtól évenként 11,000 frt segélyben részesül, a kormány által tett módosítások elfogadása után, s az áll. Igazgató-Tanács atyai gondoskodása következtében ez évben végleg megkötöttet. — A tanári kar személyzete is nagy változáson ment át. Incze Béla és Baltazar Gábor tanárok más intézeteknél nyertek állásokat, míg Baczó Gábort hosszú, buzgó és sikeres működésének elismerése mellett, az áll. Igazgató-Tanács nyugdíjazta. 33 éven át küzdött a még mindig életerős harcos a nevelés terén lankadatlan buzgalommal. Az intézet majdnem kizárólag neki és példáján föllelkesült tanítványainak köszöni meglehetősen gazdag természetrajzi gyűjteményének létrejöttét. A három eltávozott erő helyére dr. Benkő Gábor (természet- és földrajz), dr. Both István (magyar-latin) és dr. Németh Gyula (latin-görög) választattak meg, egyelőre mint helyettes tanárok. Petri Mórt és dr. Both Istvánt csakhamar azután az 1889. évi kerületi közgyűlés egyhangulag rendes tanárokká választotta meg. — Még egy tanévben sem rendezett az intézet annyi ünnepélyt, mint a közvetlenül lefolytban, a melyeknek egyiránt az intézet anyagi és szellemi erejének emelése volt közös célja. Ez ünnepek közül első sorban azok említendők, a melyeken Kincses Gyula, Petri Mór és dr. Both István tartották meg a tudomány mai színvonalán álló, értékes székfoglaló értekezéseiket. Első ezek közül 1889 szept. 4-én, két utóbbi 1890 jún. 1-én tette le a szokásos hivatalos esküt. — A már tavaly gyakorlatba hozott iskolai istentiszteletek ebben a tanévben is virágoztak. A téli hónapokban az alsó gimnáziumi és az elemi osztályok növendékei mindig az intézeti fűtött díszterembe gyűltek össze az istent dicsőíteni, a hol állandóan Kerekes András vallástanár tartott felfogásukhoz mért egyházi szent beszédeket. — A fáradhatatlan, derék igazgató kezdeményezésére jöttek létre az u. n. tanári felolvasó esték, melyek tiszta jövedelméből született meg a szegény tanulókat segélyező könyvtár. A tanárok sorban tartottak felolvasásokat (összesen 5-ször) s ez üdvös újítás iránt oly nagy volt a közönség érdeklődése, hogy ily úton a székelly 20 krajcárnyi beléptidő mellett is az ajándékozásokkal

együtt már 197 frt 67 kr gyűlt be s így már is sok szegény tanuló juthatott tankönyvhöz. Az ifjúsági önképző- és zenekör a műénekkarral együtt szintén szerepelt e felolvasó estélyeken s azon kívül a télen tánczczal egybekötött hangversenyt s a tanév végén ünnepélyes zárógyűlést tartott, ily módon mutatva be munkásságát az érdeklődő közönségnek. Végül az egész intézet közös ünnepe volt a szépen sikerült majális, a melyet a tanári-kar és tanuló ifjuság f. é. május 14-én az ifjúsági körök javára rendezett volt. — Örömmel tett említést az igazgató Dr. Erdődi Béla kormánybiztos, f. évi április 14—16 történt hivatalos látogatásáról is, a mely alkalommal a kiváló tanférfi teljes elismeréssel nyilatkozott a tanári kar buzgó működéséről s a tanuló ifjuságnál elért szép eredményről. Hasonló érzellemmel emlékezett meg arról is, hogy a vizsgát tett tanulóknak csak 18%-a kapott elégtelen osztályzatot, hogy (az influenzát kivéve) halál s na-

gyobb foku betegségek nem dúltak a tanulók között s hogy a növendékek erkölcsi magaviselete is általában véve dicséretes volt. — Az intézet anyagi viszonyaira vonatkozó adatokból említést érdemel, hogy az u. n. tanári mustbér-alapítvány ügye az egyezségben kikötött 6000 frt kifizetése által békés megoldást nyert. Tankönyvek, eszközök és bútorok beszerzésére összesen 1300 frt fordítottatott s így a többek között a filologiai muzeum alapja is megvetetett. A segélyalapokból kiadatott 788 frt 65 kr s 69 szegény tanulóknak összesen 874 frt engedtetett el a gimn. osztályokban. Az örvendetes jelentést élénk tetszészaj kísérte, mely egyúttal az elismerés jele is volt a derék igazgató iránt, mint a ki az elért eredmény sikerének legfőbb tényezője volt. Az igazgatói jelentés befejezése után a nagy számú pályadíjak és könyvjutalmak osztattak ki a szorgalmas tanulók között.

K. E.

TÁRCA.

Felméri Neveléstudományi Kézikönyve.

IV.

Felméri eszményi felfogása a költészet és vallás nevelő hatásáról épp oly szép, a mily igaz; szellemes és magvas fejtegetései pedig, melyekkel e felfogást megokolja, épp úgy megnyerik a szívet, mint meggyőzik az észet. Mert Felmériben e kettő összhangzatosan nyilatkozik, mint a hogy az egész emberben nyilatkoznia kell. Nagy tudománya és bőséges olvasottsága nem nyomja; éles bírálattal válogatja és gyűjtögeti, ellenőrzi és rendezi, nem bénítja és szárítja meg kebelében a gyöngédséget az ember nemesebb érzései iránt; költői érzése és vallásos hite pedig nem nyűgzi, nem horítja el benne a gondolatot és ítéletet, nem okoz nála idegenséget és elfogultságot sem az irodalmi, sem a természeti tudományok gazságaival szemben. Mig egyfelől emelkedett és lendületes, addig másfelől alapos és következetes, a legteljesebb ismeretig és legfegyelmesebb szigorig. Az előadás nemes és meleg hangja s az érvelés változatos gazdagsága és meggyőző ereje egyesül benne. Reá is el lehet mondani, a mit Nisard Montaignere mondott, hogy mind az eszméket, mind az igazságokat egyetlen főtárgya körül csoportosítja, a minden korszakban és minden országban tanulmányozott s önmagával egybevetett emberrel.

Mert Felméri előtt mindig az ember van. A gyermek az emberért lelkesedik, az emberen pedig a nemzetért. Könyve bevezetésében egymás után fölvetve és megoldva a nevelés és nemzeti nevelés kérdéseit, kimerítő részletességgel beszél a testi, értelmi és erkölcsi nevelés kérdéseiről. A gyermeket bölcsőbeli gyűgyögő korától viruló fiatalságáig megfigyeli és elkiséri, nemcsak a legjelesebb nevelők és leggondosabb apák tanulságos följegyzéseiből, de egyszersmind a saját gyermekeinek életéből is. A mások tapasztalatára és a maga észleletére támaszkodik, a mikor a gyermeki test

gyermeki lélek fejlődésének természetéről és törvényeiről, valamint szükségéről és kielégítéséről értekezik. Éppen azért nem vesztegeti meg az elmélet, melynek rendszerezésében a német paedagogia annyi légvárat épített, hol megtalálható minden, csak szabad, tiszta, egészséges levegő nem. Felméri elfitéli, sőt megveti ezt a német szobai tudóságot, csipősen

osztályozva az írókat, mint a fogakat metszőkre és őrlőkre, s csipősen jelentve ki, hogy hazai paedagogiai íróink nagy többsége az utóbbiak közé tartozik, mert hámulatos buzgalommal őrli le német mestereinek ezerszer fölelevenített mondokáit, melyekben rendszerint nyoma sincs a gyermeki természet megfigyelésének. Ennélfogva a német paedagogiai irodalmat nem becsüli és nem is követi. Könyve sem kézikönyv a szó ismeretes és közkeletű értelmében; inkább az általános nevelés, testi, értelmi és erkölcsi nevelés keretében mozgó becses tanulmányok gyűjteménye, melyet a tanuló ifjuság haszonnal forgathat, de a képzett nevelő és művelt szülő még több eredménynyel értékesíthet. Valóban elmondhatjuk róla, hogy papjaink és tanáraink, kiknek kezeiben nyugszik a felekezeti és nemzeti nevelés, a tanult apák és anyák, kiknek legédesebb gondjuk gyermekeik testi és lelki megéptülése, kifejlődése, megbecsülhetetlen vezérfonalat kapnak benne, melyet híven és bizalommal követhetnek. Nemcsak abban kalauzol, a mit közvetlenül kifejti, hanem azzal is tanít, hogy közvetve gondolkozásra ébreszt, következtetésre kényszerít. Forrása az olasz, francia, de leginkább angol irodalom, melynek a paedagogiára nézve nincs nálunk eszesebb ismerője és kutatója. Tanítványa a — túlságig; a mily joggal vádolja Felméri paedagogusainkat a németiséggel, épp oly joggal volna ő is vádolható az angolossággal.

Szerencsére köztük mégis nagy a különbség. Mert a míg azoknak a német szisztéma mankó, mely nélkül nem mozdulhatnak, a német alaposság (majd a laposság csúszott tollunkba) útvesztő, melyet el nem hagyhatnak: addig Felmérinek az angol gyakorlat fegyver, melylyel szabadon és önállón bánik; az angol irodalom készlet, melyet eszméi és elvei támogatására és erősítésére alkalmaz. Az angol eszejárásában józan és egészséges; Felméri is az; szereti a különködést és paradoxont. Felméri sem ment tőle.

Ime néhány példa!

Felméri a fürdésről, mint egészséges szépítő szerről szólva, megemlékszik Cleopatra, Valois Margit, Pompadour mindennapi fürdőjéről. Sőt másutt a test erkölcsi tisztaságának méltatásában Daryllal egyértelemben egyenesen azt mondja, hogy majd nem lehetetlen a fürdőkádból úgy kilépni, hogy jobbnak ne higgyük magun-

kat, mint a minők fürdés előtt voltunk. Az állítás merő paradoxon; maga Felméri cáfolja meg épp az említett nevekkel. Nem tudjuk ugyan, hogy melyik Valois Margitról beszél a sok közül, mert több volt; a két leghíresebb a Heptamoron nemes szerzője és a IV. Henrik feslett felesége; ennél fogva róla határozottan nem nyilatkozhatunk. De már azt erősen vitathatjuk, hogy sem Cleopatra, sem Pompadour erkölcsileg meg nem épült, meg nem javult mindennapi fürdője dacára élete végéig.

Hasonlóképp paradoxonhoz hajlik az Anaxagoras-idezet, hogy az ember gondolkodik, mert keze van; vagy a Nagy Péterről emlékező mondat, hogy a cár iparossá lett, hogy nemzetét civilizálhassa. Nagy Péter megtanult ugyan ácsolni tengeri hatalmának megalapítása és esztergályozni a maga szórakozása végett: de még azért nem lett iparos, megmaradt uralkodónak, mint Jókai írónak, ki pihenő óráiban szintén szeret esztergályozni.

A Felméri könyve üdvös és erős visszahatás a németesség ellen. S remélhető, hogy nem marad visszhang, nem marad követés nélkül. Hiszen az író oly határozott egyéniség, kiből megvan az erő, hogy vonzzon és vezessen. Nemcsak a könyvekbe merül, de nyitva a szeme, hogy megfigyelje a gyermeki természetet, a gyermeki életet, gyermeki lelket. Észleléseiben élesség, érveléseiben hév és melegség nyilatkozik; különösen olyankor, mikor a vallás és erkölcs magasabb érdeke, a költészet és művészet hatása, a gyermek szabadsága és joga kerül ajakára. Beszéde egyszerre az ékesszólásig emelkedik. Ám olvassa el valaki azokat a lapokat, melyeken a gyermeknek visszaköveteli fenyegetett paradicsomát, a szabad játékot az iskolai tornáztatás túlhajtása helyett, az öntudatlan alkotó ösztön szabad nyilatkozását a mindenféle ugrató és kúszató fához kötés helyett, nem menekülhet ékesszólásának befolyása alól.

Mert Felméri nemcsak elmélkedik, fejteget szóval, de feltünteti és behatárolja esetekkel és példákkal hírneves emberek történetéből: hogy a gyermeki játékok miként készítek elő a találmányokat s az öntudatlan alkotó ösztön miként lehet öntudatos teremtő erő! Általában elméleti fejtegetéseiben mindig és mindenütt gyakorlati vagy történeti példákat idéz, a mint éppen a fejtegetett dolog természetéből folyik.

Példái nagyobb részt idegenek. A mi kétségtelen bizonyossága annak, hogy a magyar paedagogiai irodalom még mennyire szegény és felszínes, hogy nálunk még milyen kevés nevelő és szülő tartotta eddigelő érdemesnek, hogy gyermekei lelki életének nyilvánulásairól megfigyeléseket és följegyzéseket tegyen; hogy a kutató kénytelen minden apróságot idegen forrásból meríteni: de egyszersmind bizonyossága annak is, hogy a szerző a külföldi irodalom roppant erdejében sokkal járatosabb, mint a magyar irodalom szerény berkében. Pedig itt is volna található, a mi érdekes és jellemzetes anyag.

Felméri a Legouvé Emlékezéseiből a testvéri önfeláldozás megható példájaként közli, hogy Villemain legidősebb leányának 18 éves korában anyja örültsége miatt az a nehéz szerep jutott, hogy kisebb leánytestvéreit gondozza és nevelje. És ő, hogy az anya-nénei feladatnak a legnagyobb lelkiismeretességgel megfelelhessen, visszaütasított minden házassági ajánlatot. «Nekem — mondá — hármias köteles-

séget kell teljesítenem: leánytestvéreimet férjhez adni, atyámmal maradni s ha balsorsom őt is kidöntené mellőlem, anyámmal mellé zárkóznám, hogy őt gondozzam.» És ennek a nagy erkölcsi áldozatba kerülő hármias feladatnak meg is felelt emberül.

Mindenesetre szép és magasztos jellem; de épp ily szép és magasztos jellem b. Splényi Magdaléna is, kiről Kazinczy a Kis Jánossal való levelezésében emlékszik meg. S a mennyiben magyar, inkább meghódít, s a nemzeti nevelés könyvébe jobban illenék. Mikor anyja, a b. Orczy L. leánya elhalálozott, 12 gyermekét árván hagyta. Magdaléna, mint legidősebb, elhatározta, hogy nem fog férjhez menni, bár többen esenkedtek kezéért: de hugainak anyjok helyett anyja lesz. Fel is nevelte és férjhez adta mind, s ő lelki vidorságban és tisztos öregségben hajadonnak maradt. „Homéri leány!” jegyzi meg nemes elragadtatással a széphalmi mester.

Vagy ott Kisfaludy Teréz, a magyar vigjáték megteremtőjének tiz évvel idősebb nénye, ki öccse mellett valódi kis mama volt. Ápolta, nevelte, az apa indulatoskodó haragja ellenében oltalmazta és rejtegette. Majd könyörgött érte, majd füllentett helyette; szive mint az anyai szív, minden veszedelemnek villámhárítója volt. Az öreg Kisfaludy felesége halála miatt, melybe Károly születése került, kemény tekintettel nézett e fiára; s ő, az anyátlan árva, a szülei hajlékban nem részesült szülei szeretetben. Teréz pótolta neki, vigasztalta búsongásaiban. Később is, a mikor sorsa változásaiban és hányódásaiban résztvevő, segítő, közvetítő kellett a megátalkodott apa és megkeményedett fiú közt, Teréz járt-kelt, simított, békített; kísérletének meghiúsultával pedig mindig készségesen és szeretettel áldozott.

A magyar irodalom őszinte hálával emlegeti nevét.

Felméri a kései iskoláztatás eseteiként felsorolja, hogy Newton Izsák 12 esztendőskorában került iskolába, Scott Walter jó sokáig a mezőket járta, beszéd-készítés helyett pisztrángot halászott: Shakespeare, Molière, Gibbon, Niebuhr, Byron és sok más kitűnőség nem fogtak valami korán a tanuláshoz, hanem időt engedtek nekik szülei a kültermészet megfigyelése által való természetes gyakorlódásra és izmosodásra. E sorozatot megtoldhatja még egygyel, a mi Berzsenyinkkel, kinek apja az „ép test — ép élek” elvéből indulva ki, költőnket tizedik évéig semmire sem taníttatta, csak testileg edzette szabad étellel, szabad játékkal a nyílt természetben. Meg is edződött úgy, hogy serdülve lovat, asztalt, embert játszva átugrott. Sopronban, a hol tanult, egymaga tizenkét németet megvert és a város tavába hányt. De a mellett szelleme is rohamosan ért és hatalmasan emelkedett, már fiatalon a nemzet legelső ódaköltője lett.

Felméri annak megvilágítására, hogy az erős tanulás és érdeklődés következtében az ember mennyire beleélheti magát érzületével, cselekvésével, magaviseletével tárgyába vagy szerepébe, kivételesen magyar példákkal élve felhozta Coelestint, ki nem evett közönséges ételt azon napon, mikor királyt játszott és Tóth Józsefet, ki nem adott nejének pénzt konyhára, mikor Molière fősvényét ábrázolta. Ha Szigligeti kis könyvébe, a „Magyar színészek életrajzai”-ba betekint, fölemlítheti még Bartha Jánost, ki Finlandi János herceget játszva, hercegi méltóságával annyira

eltelt, hogy társait az nap meg sem látta; vagy Kántornét, kihez közeledni sem mertek, ha komoly szerepet adott, mert száműzve volt köréből minden tréfa, még a hangos beszéd is; ellenben vígjáték alkalmával maga tréfált és nevetgélt. Felméri a kitartó műgond és türelmes javítás képviselőjeként bemutatja Dickenst, kinek Bleak House-kézirata úgy össze-vissza van írva és húzogatva, hogy közönséges ember el sem igazodhatik rajta; aztán Gibbont, ki hetekig dolgozott halhatatlan műve egy-egy cikkelyén, végre Tennyson, kinek egyetlen sora a maga vallomása szerint tizenöt szivarjába került; de épp úgy bemutathatta volna a nemzeti nevelés kézikönyvében, a magyar gyermek emlékezetébe mélyebben is bevésődne, hogy Kazinczy egy-egy sonetten vagy költői levélen hónapokig, sőt évekig simított, hogy egy-egy fordítást ismét és ismét átdolgozott, például Gessnert tizenötször; hogy az Erdélyi Leveleket tizenkétszer, a Pályája Emlékezetét hatszor javította át; hogy Tompa költeményein minduntalan változtatott, igazított; hogy Arany egy-egy epikai tervvel lelkében esztendőig vívódott, egyre szótte-alakította, újra meg újra dolgozta, öntötte, míg végre plasztikai remekül elkészült, a mint Hátrahagyott Irataiból megfigyelhetjük.

De legyen elég ennyi. Úgy sem lehet célunk, hogy a fejezeteket véges-végig kísérvük s magyar példákkal megtoldjuk és kiegészítsük; célunk csak az volt, hogy a kitűnő könyv ebbeli hiányára világot vessünk. Különbösen sem akarunk kicsinykedni és aprólékoskodni, azért nem részletezzük, hogy Felméri nem egyszer egyes kedvenc gondolatainak és képeinek ismétlésébe esik, sőt ugyanazt az idézetet két helyen is használja, például a latin cogito szó értelmezése Müller Miksától megvan a 255-ik és 394-ik lapon, mind a négy sor betűről betűre; sőt egyszerű érintéssel említjük csak azt is, hogy Felméri Hadúr-vallást komolyan érti; hisz ezek a munka nagy és igaz értékéből vajmi keveset vesznek el. A Felméri könyve nemcsak nyereség, de esemény nálunk. S a mikor válni készülünk tőle, még egyszer végig nézünk ajánlatán, mely így szól:

„Három drága lélek
Anyám, feleségem és kis fiam
Feledhetetlen emlékének.“

Ez ajánlatban benne az író lelke és a munka tartalma — az egész ember.

Széchy Károly.

Különfélék.

== **Ha olvasóink végig futják csak** ez évi folyamunk eddig megjelent számjait, látni fogják, hogy egyebet ne említsék, hogy két-háromféle színű papírral találkozhatnak. Ez tán lehetséges egy napi lapnál, mely reggeltől estig él; de teljességgel el nem tűrhető egy heti lapnál, melynek még az a destinációja is van, hogy bekötötté, okmányul szolgáljon esetleg jövődő századoknak. Ez kényszerített, hogy nyomdát cseréljek. És ha cserélnem kellett, szívesen tettem, hogy valamivel csinosabb, díszesebb formában jelenjünk meg ezután. Tudom, hogy a külső forma nem sokat határoz. A mi benne olvasható, az fődolog. Lapomnak sok hiánya van. Mindenek felett, hogy az Iskola-ügy, egyházkerületünknek legalább is nyolcvan tanára mellett nincs kellőleg és úgy

képviselve, hogy teljes képét láthassa az egyházkerület. Remélem, hogy ezután másképpen lesz. De addig is, míg hiányokat kipótolhatnám: jól esik, hogy a tőlem függő dolgokban úgy intézkedhetem, hogy bár sokkal költségesebben, de esztetikai és technikai tekintetben oly egyházi lapot adhatok, a melynél csinosabb ma nincs Magyarországon. Fogadják olvasóim szívesen a külső formájában megújult „Prot. Közlöny“ és legyenek meggyőződve, hogy belső tartalma is naponkint gazdagabbá fog válni, ha nem vonják meg tőle az anyagi és szellemi pártolást.

Kolozsvárt, jún. 30. 1890.

Szász Gerő.

== **A legutóbbi tíz nap** az érettségi vizsgák napjai voltak. Egy pár ezer ifju ember állotta ki azokat vizsgákat, melyeknek alapján megnyitak előttük a legfelsőbb oktatás intézeteinek kapui, hogy azoknak bevégezése után kilépjenek az életbe és munkásai, fentartói legyenek a jövődő Magyarországnak. Fogunk erről számot adni ezután részletesebben is, most csak a kolozsvári intézetekben vizsgázott ifjak számadatait soroljuk elő. Kolozsvárt érettségi vizsgára állott 134 ifjú. Ezek közül érettnek találtatott 120; újabb vizsgálatra, illetőleg javításra útasítottatott 14. Jelelesen állotta ki vizsgáját 12. E számból esik a ref. kollegiumra 3, az unitáriusokra 3, a katolikuskokra 4, a kereskedelmi akadémiára 2. Jól érettnek találtatott 43, egyszerűen érettnek 65. A vizsgázottak 16%-a jeles, 84%-a elégséges.

== **A «Magyar Protestáns Irodalmi Társaság»** első Évkönyve a napokban küldetett szét. A közgyűlésen felolvasott elnöki és titkári nagybecsű jelentéseken a tagok névsora is helyet foglal benne. Feltűnő, hogy a választmányi tagok egynemelyikének neve a fizető tagok sorában egyáltalában nem fordul elő. A füzetben felhívja titkár a tagokat újak gyűjtésére. Vajha megfelelné felhívás eredménye a társaság eddigi működése alapján táplált reményeknek! Alkalmilag nem mulaszthatjuk el figyelmébe ajánlani a társaság vezetőinek, hogy az érdeklődést nagyon fokozhatnák, ha kiadványokat megemlítés végett rendszeresen beküldenék napi lapokhoz, a mi eddig, nem tudom, mily okokból nem történt meg.

== **Károlyi-emlékkönyv** kiadását tervezik az Irodalmi Társaság vezérferfiái, melynek tartalma a következő lesz Károlyi-óda, Szász Károlytól; Károlyi Gáspár életrajza, H. Kiss Kálmántól; Károlyi vitája az «arrianusok»-kal, id. Kiss Árontól; Károlyi bibliafordításának méltatása, Radácsi Györgytől; Károlyi fordításának méltatása nyelvészeti szempontból, Csontos József, gönczi születésű papjelölttől; a Károlyi-emlék állításának története, Fűzi János gönczi lelkész-től stb. Az illusztrációkkal díszítendő kötet 12—14 ívre fog terjedni. Derék volna, ha szeptember 14-ére, az emlék ünnepélyes leleplezésének immár kitűzött napjára megjelenhetne!

== **A «Prot. Egyh. és Isk. Lap»** írja: Lapunk szerkesztőségének két tagja jún. 24-én látogatást tett Mátray Lajos szobrász-tanár műtermében (Budapest, VII. Rózsautca 20.), hogy a készülő Károlyi-szobrot megtekintsék. Jónévű szobrászunk műtermébe lépve, a kölcsönös bemutatás után az előzőkeny mester nagy sajnálatunkra kijelenté, hogy

Folytatása az 1/4 év mellékletben.

Károlyi-szobor teljes nagyságában nála többé nem látható, mert érbeöntés végett a Schlik-féle öntődébe szállítottatott át; de itt van több példányban bronzirozva és elefántcsont imitációban, a szoborminta állványra helyezve és állvány nélkül. Gyönyörködve, lelkesülve néztük meg a szép főszöntvényeket, melyek kicsiben a szobor teljes szépségét, erejét és kifejezését hiven mutatják. A szobor egy XVI-ik századbeli protestáns papot ábrázol, korhű jelmezben: jó magyáros, szakállas, bajszos arccal, karszéken ülve, hátán bő papi köpeny, baljával a szék karjára támaszkodva, jobbával a térden tartott bibliába írva, lehajlott, gondolkodó fejjel, a bibliába merülő tekintettel. Szép apostoli arc, jellemzetes és kifejezésteljes. Kérdésünkre a művész elmondta, hogy maga az érbeöntendő üllő szobor két méter magasságu, gránit talapzatja szintén ugyanilyen magas lesz, s hogy az öntési munkálat is annyira van már, hogy szept. 1-jére felállítható az emlék. Egyszersmind kijelentette Mátray úr, hogy a Károlyi-szobor 50 cm. magasságu, 30 cm. hosszú és 22 cm. szélességű főszöntvénybe bronzirozva, vagy elefántcsont-imitációban nála megrendelhető. Egy példány ára a mondott nagyságban, diszes fatalapzattal 10 frt, talapzat nélkül 6 frt; a megrendelések egyenesen a művészhez (Budapest, VII. Rószautca 20.) intézendők. Melegen ajánljuk e szobrocskák megszerzését tehetősebb hitsorsosaink és egyházi, iskolai testületeink figyelmébe.

= **A Károlyi-emlékre és alapra** újabban adakoztak: a lecsméri egyház 2 frt; a kézdi-martonfalvi egyház 1 frt 50 kr; a bonyhai egyház 40 kr, Hegyi Sándor lelkész 40 kr, Nagy János tanító 20 kr, együtt 1 frt; a szinyei körlelkészség területén gyűlt 1 frt 20 kr; a sz.-erzsébeti egyházban gyűlt 2 frt. E közleményünk összege 9 frt 20 kr. Egyházkerületünkben gyűlt a mai napig **692 frt 93 kr.**

= **Az ev. ref. egyetemes énekügyi bizottság** most bocsátotta ki énekeskönyvünk megújításának programját egy kis füzetben, mely egyebek közt magában foglalja a kihagyandó és meghagyandó énekek jegyzékét is. A nagy és fontos munkában részt venni óhajtok akár Fejes István bizottsági elnökhöz, akár kerületünket illetőleg, főt. Szász Domokos püspök aához küldhetik dolgozataikat.

= **Olvasóink tán emlékezni fognak**, hogy a múlt évi egyházkerületi közgyűlésünk alkalmával tartott püspöki székünk, orbai egyházm. jegyző, Földes György barátunkat megválasztotta az ifju papok felavatása alkalmával az espe-

resi és jegyzői kar által elénekelni szokott himnuszok vezetőjéül. Földes barátunk derekasan meg akar felelni e feladatának és az énekeket sajátkezüleg lekottázva megküldte az espereseknek megtanulás végett. Mi már hozzá is fogtunk és bízunk a jó eredményben és egyszersmind kérjük esperes és jegyző barátainkat, hogy hasonló cselekedjenek; mert elől kell ám járnunk e tekintetben is. Hanem a kottát azt litografroztatni kellene az egyházkerület költségén, a mint eddig is szokott történni. Ha Földes barátunk felkéri az Igazg. Tanácsot, akkor neki sem fog kelleni, hogy éneket is vezessen, meg kottát is írjon.

= **A m. ugrai ev. ref. egyház buzgó** lelkipásztora, id. Erősi Pál, barátunk, életének 66-ik, lelkészi hivatalának 46-ik évében, június 23-án megszűnt élni. Temetése nagy részvét mellett történt meg június 25-én. A papi lakból hat paptársa vitte a megboldogult koporsóját a templomba, mely zsufolva volt a bánatos szívű hallgatókkal, és a hol Kovács Elek, esperes, mondott imát és Benkő Sámuel gyászbeszédet. A templomból a sírig hat paptársa és hat presbiter főlváltva vitték a temetőbe, hol Hegyi Sándor tartott búcsubeszédet. A hí munkás, a derék pap és jó barát most már ott nyugszik, a hol örök a béke, zavartalan a nyugalom. Emlékezte legyen áldott!

= **A tekei ref. egyház** majálist tartott jún. 5-én. A vidéki és helybeli intelligencia vallás- és nemzetiségi különbség nélkül szép számmal jelent meg. A szellemi siker mellett az anyagi sem maradt hátra, mert dacára a mulatságot szétrobbantó nagy esőnek, a pénztárvizsgálat 255 frt 22 kr általános bevételt tüntetett föl, ebből leütve 92 frt 49 kr kiadást, marad eddig tiszta haszon 162 frt 73 kr. Egyházunk aranykönyvében méltón fognak egyenkint megörökíttetni azon lelkes hölgyek nevei, kik gyönyörű kiállítást rendeztek kézimunkáikból, s azokat feltűnő buzgalommal értékesítették az egyház javára. A sz.-régényi Müller-féle zenekar, valamint a tekei turnerek szivességéből működtek közre. Felülfizettek a következők Dósa Endre 9 frt, Forró Géza 5 frt, Putnoki Domokos 4 frt, Lénárt József (esperes) 1 frt, Balázs József 1 frt, Pap Lajos, Dr. Brózer János, Münszterman Viktor, Végh Ferencz 1—1 frttal. Bodor Jenő 50 kr, Nagy Zsigmond 30 kr. Összesen 24 frt 80 krral. A nemes szívek az öntudat jutalmán kívül fogadják egyházam nevében leghálásabb köszönet nyilvánításomat. Teke, 1890. június 12. Debreczeni Gyula ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

1520—1890.

KÖRRENDELET.

Minden anyakönyv vezető pap asfához.

A nőülési engedélyért folyamodó hadkötelesek részére kiadott családi értesítők gyakran nagyobb összegű bélyeggel látván el, mint a múlt évben 2856. sz. a. e hivatalos lap 45. számában közzétett körrendeletünkben közölt szabály előírja, az utasítás figyelmen kívül hagyása miatt feleletre vont lelkipásztorok nagy része azon mentséget hozta föl, hogy a családi értesítő kiadásáért folyamodó egyén elhallgatta azon cél megjelölését, a melyre a családi értesítőt használni kívánja.

A m. kir. vallás- és közoktatási miniszter ur önmglának idei 18,818. sz. a. kelt leirata folytán, a hasonló esetek fölmerültének megelőzése végett, utasítjuk anyakönyv-

vezető afaait, hogy a családi értesítőkért folyamodókat kivétel nélkül kérdezzék ki az iránt, hogy a családi értesítőt mi célra leendő használat végett kívánják kiállíttatni, és ha katonakötelezettek nőülési engedélyért beadandó kérsükhöz csatolás végett állíttatják ki, azon esetben, felbélyegezés tekintetében, az idézett körrendeletünkben foglalt utasítás szerint járjanak el.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Ig. Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. június 26-án.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1522—1890.

PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

A szászvárosi ev. ref. Kún-kollegium főgimnáziumánál egy klasszika-filológiai tanszék egyelőre, az államsegély rend-

szeresítéseig, helyettes tanárral töltetik be 800 frt fizetéssel. Ha az ó-klasszika litteraturából képesített jelöltek nem akadnának, a latin és magyar irodalmi szakcsoportból képesített jelöltek is alkalmazhatnának.

A pályázni óhajtok felszerelt folyamodásukat folyó év július 25-ig a szászvárosi ref. Kún-kollegium előljáróságának (Hunyadmegye, Szászváros) annyival inkább nyújtják be, mert később jövő folyamodások tekintetbe nem vétetnek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt 1890. május 21-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1622—1890.

PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

Az államilag segélyezett sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Székely—Mikó-kollegiumhoz, mint főgimnáziumhoz három rendes tanári állásra pályázat nyittatik. Az egyik tanszékkal a természet- és földrajz, a másikkal a magyar és német nyelvtan, a harmadikkal a mértani és szabadkézi rajz és írás tanítása van egybekötve.

A két első tanszék javadalma: 1200 frt fizetés, 200 frt lakáspénz; egy, esetleg két ízben ötödéves szolgálati korpótlék. A harmadik tanszék javadalma: 1000 frt fizetés s 200 frt lakáspénz. A kinevezés mindhárom tanszékre a közoktatási m. kir. miniszter ur ónagyméltósága jogkörébe tartozik.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányait, tanári képesítettségüket, eddigi szolgálatukat és hadkötelezettségüket feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványukat a sepsi-szentgyörgyi ref. Székely—Mikó-kollegium előljáróságához f. évi július hónap 25-ig adják be. Csak evang. ref. egyének folyamodványai vétetnek figyelembe.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt, 1890 június hó 8-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1622—1890.

PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

A zilahi, államilag segélyezett evang. reform. főgimnáziumban egy német-latin nyelv és irodalmi, egy klasszika-filológiai, egy mennyiség- s természettani és egy természetrajz-földrajzi rendes tanári szék betöltendő lévén, azokra ezennel pályázat hirdettetik.

Az állomások mindenikének évi javadalma 1000 frt készpénz és 200 frt lakbér-illetmény, negyedévi előleges részletekben fizetve; két ízben 100—100 frt ötödéves korpótlék. Ha valamelyik tanszékre okleveles pályázó hiányában helyettes tanár alkalmazhatnának, annak évi fizetése 800 frt lesz, havi előleges részletekben kiszolgáltatva.

A kinevezést az egyházi hatóság ajánlatára, végleges alkalmazással a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur eszközözi.

Csak evang. ref. vallású pályázók folyamodványai vétetnek figyelembe.

A pályázók köllőleg fölszerelt folyamodvényaikat f. é. július 25-ig a zilahi evang. reform. kollegium előljáróságához küldjék be.

Az állások az 1890—91. isk. év elején elfoglalaudók

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának Kolozsvártt, 1890 június 8-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

858—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szil.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett deészházi egyházközség IV. oszt. papi állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: kerttel és melléképületekkel ellátott lakás és 462 frt 78 kr. egyházhatósági becslés szerint, mely értékből 430 frt 81 kr. készpénz.

Pályázati határnap aug. 10. Folyamodványok nagytiszt. Nagy László esperes aához küldendők Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1890. jún. 29.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

857—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett cserfalvi egyházközség IV. oszt. ideiglenes paptanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és 305 frt., mely értékből 80 frt készpénz nyug. pap afia élete tartamáig járó ideigl. fizetésemelés; annak utána e javadalmi összeg megszűnik, s pap aa. a rendes egész fizetést (450 frt. 90 kr.) kapja, mikor is a kántortanítói állomás is be fog tölteni. — Megválasztandó pap az egyhm. özv. árva-gyámintézet szabályait aláírni, s annak tagja lenni köteles.

Pályázati határnap aug. 10. Folyamodványok nagytiszt. Rákosi Lajos esperes aához küldendők Lukafalvára (u. p. Nyárádtó.)

Kolozsvártt, 1890. jún. 29.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

848—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szil.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett lelei egyházközség organista-kántortanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: kerttel, melléképületekkel ellátott tisztességes lakás, mintegy két hold kanonika porció haszonélvezete és 350 frt készpénz.

Pályázati határnap júl. 31. Folyamodványok nagytiszt. Nagy László esperes aához küldendők Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1890. jún. 28.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

847—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szil.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett t.-szarvadi egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: kerttel ellátott tisztességes lakáson és stólán kívül 138 frt egyházhatósági becslés szerint. Megjegyzendő, hogy az egyház hivei a 41 frt. 47 krban fölvetett kanonika porciót évi 100 frttal megváltani hajlandók.

Pályázati határnap júl. 31. Folyamodványok nagytiszt. Nagy László esperes aához küldendők Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1890. jún. 28.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

859—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szil.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett m.-csaholyi egyházközség kntanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: melléképületekkel ellátott lakás és 335 frt 33 kr egyházhatósági becslés szerint.

Pályázati határnap júl. 31. Folyamodványok nagytiszt. Nagy László esperes aához küldendők Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1890. jún. 29.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó **Szász Gerő.**

Ma számmunkhoz 1/4 év melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert nyomdájában, Kolozsvártt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. Július 10.

28. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bármintue
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Vitatkozunk, gondolkozunk.

(Folytatás.)

Erre nézve, azonban, megkivátnánk, hogy, mint a testvér-szuperintendenciákban, mondatnék ki az erdélyi kerületben is, hogy senki rendes lelkészül meg nem választható, ha két évi segéd, illetve, helyettes-lelkészi, vagy paptanítói működést igazolni nem képes. Én ezt az ifjú tiszteletes atyafiakra nézve jobb iskolának vélném, mint a mostani külföldi peregrinálást, melynek igen gyakran éppen csak annyi eredménye van, mint a gólyák és a fecskék olaszországi útazásának. Haza jönnek a mi madaraink a nélkül, hogy olaszul megtanulnának és elmennek tőlünk ismét egyetlen magyar szó nélkül. Másfelől, az evangéliomnak amaz új gyarmataiban, amaz új ültetvényeiben én sokkal szebb jövődőt, dúsabb, elevenebb és egészségesebb életpezsztést remélek, mint a mostani legfényesebb, legnagyobb, de, fájdalom, legtöbb esetben elvénült, elagott egyházakban.

És a mi fődolog, ez intézmény, mely egyedül van hivatva, a magyar ref. egyháznak életereibe ifjú vért lövelni, ma is, holnap is életbe léphetne, ha a társítandó egyházak sorosa szoros kapcsolatba hozatnék az újonnan szervezett miszsiótelepek beállításával.

Én ezt ilyenformán gondolnám, ha az intéző körök bölcs belátása is ilyenképpen látná jónak.

Betöltés alá kerül valamely új miszsiói állomás. Már most, arra kiiratnék a pályázat, de egyidejűleg fölhívatnának az esperes urak is, hogy ha van egyházmegyénkben olyan társításra jelölt egyház-kör, melynek ügye immár teljesen megérett a csatoltatásra, s ha van e körben olyan lelkészi egyéniség, a kinek mind külső, mind belső kvalifikációja megfelel a pályázat alá bocsátott miszsiói papság mértékének: azt az egyént az illető esperes ur hozza javaslatba a püspök urnál. Ha az ily helyekről följánlott egyének bármelyikére esnék a kinevezés, azonnal két kör-

lelkészség nyerne megtestesülést, a mennyiben a kinevezett lelkész elfoglalná új munkakörét, az üresen maradott egyház pedig azonnal beolvadna a tervezett egyházi csoportba s benne az ott maradott szomszédos lelkész tovább folytatná, illetve, megkezdené hivatalát.

Azonban, hogy addig is, míg ilyen konkrét eset fordulna elő, megállapítható lehessen, hogy kik azok, a kik valósággal érdemesek ama fontos egyházi őrhelyek elfoglalására ajánlatos lenne, ha kimondaná az egyházkerület, hogy mindazok, a kik jövőre újonnan szervezett miszsiói állomások papi hivatalát óhajtják elnyerni, tegyenek vizsgát az e célra alakítandó bizottság előtt: az e g y h á z i j o g b ó l, praktika theológiából, belmiszsióból. Nincsen abban semmi sérelmes és megbotrántoztató, ha szinte 30—35 éves emberek állnak is vizsgát. Volenti non fit injuria. Ennyit az egyházak társításáról s a vele rokon kérdésekről.

II.

Értekezése folyamán javaslatba hozza Péter A kartárs úr, hogy a papi fizetések 10 évenként bizonyos öszszeggel, p. o. 50 forinttal javíttassanak. Én e helyett ötödéves pótléket javasolnék, habár felényi fizetés-arányokban is, a következő indokból.

A papi fizetés-emelésnél nem maga a fizetés-szaporítás a főcél, hanem ez által magasabb érdekek előmozdítása. A tiz évenkénti fizetés-emelés csupán az előbbi célt szolgálná; ellenben, az ötödéves pótlék eredménye lenne, hogy benne egy nevezetes kapocs létesíttetnék, mely a változni kívánkozó lelkészt kissé erősebben működése helyéhez csatolná s visszatartaná attól, hogy 50, vagy 60 forint fizetés-különbségért pályázatra csábíttassék, a mely szomorú jelenség napjainkban elég gyakori. És ebből ismét két üdvös eredmény következnek.

1. Egy hivatalnoknak huzamosan egy helyen működése bizonyosan szolidabb jellemű s több tisztességet hozó, mint peregrinus emberek

folytonos váltakozása. Húzamos egy helyen működés által inkább van utalva is, képesítve is a lelkész munkaterének teljes kitanulmányozására, a létező szükségek, célok szolgálatára, a lehető előnyös viszonyoknak az egyház javára fölhasználására. De ezt okvetlenül föltételezi a lelkésznek már azon miszsiója is, melynél fogva a presbiterium elnöke. A törvény értelmében miért nincs szavazatjoguk a segéd-lelkészeknek? Mert ők szolgálatuk helyén csak vendégek, kiknek jövőjük nincs összeforva a munkatér jövő sorával, tehát, nincsenek ráutalva, hogy azon egyház előhaladásáért legjobb belátásuk, meggyőződésük és buzgóságuk teljes erejével küzdjenek. Hiában! Emberek vagyuk és a környező viszonyok hatása alatt állunk. Elutasíthatlan igazság ez! «Ha Luther történetesen pápa lesz: bizonyosan nem reformál. És ha Leo wittenbergi profeszszor talál lenni: körül-belől ő reformálja az egyházat.» Nagyon természetes az, hogy évek hosszú során szívós, következetes és célratörő munkásság, bármennyi küzdelembe kerülne is, üdvösebb eredmények forrása lehet, mint némely «futkározó atyafiak» folytonos jövés-menése s könnyelmű vendégszereplése, kiknek már pusztán költözködése is tetemes költsékezt, az egyházak anyagi és szellemi romlását vonja maga után, melyben bajos megítélni, melyik nagyobb csapás: a gyűlésekben bekövetkezett pénzzavar, vagy talán az erkölcsi, hitbeli- és fogalomzavar, melyet aztán a Pál apostolok lelke is vajmi nehezen tud leküzdeni és megorvosolni. E veszedelmes állapotok megszüntetése, illetve, megelőzése lenne legelső következménye az ötöd-éves pótlék megteremtésének. Nagyon természetes, azonban, hogy ezt is ügyes kombinációba kellene hozni a fönnebb érintett tőke-szerzési tervvel, úgy hogy, p. o. a csoportosított egyházkörökben, midőn a társ-egyházak visszaszereshetik önállóságukat, ugyanakkorára az ötöd-éves pótléknak is oda kellene fejlődni, hogy ez ismét visszaszeresse, illetve, kitegye a magára maradt anyaegyházban azt a papi fizetést, mit addig az egyesült ekklesiák szolgáltattak, p. o. 600 forintot.

2. Az ötöd-éves pótléknak talán még üdvösebb eredménye lenne az, hogy megerősödvén általa a papi javadalmak, ezzel arányban lassankint megcsökkenne, s fagypontra szállana ama pályázati versenykedv, mondhatni, mánia, mely ez időszerint, fájdalom, mindnyájunknál a forrpont körül pezseg, valahányszor a tisztességes javadalmazás színvonalán álló papiállomás betöltésé-

ről van szó. Megcsökkenvén pedig e versenykedv, nem lenne többé oly népes, mozgalmas és lármás a papválasztás; nem lenne oly nagy a vásár; nem lenne akkora forgalom és kelendőség a protekció és kortesek világában. Szerencsésnek érezné magát az olyan gyülekezet, mely két pályázó, illetve, jelölt közül szemelheti ki lelkipásztorát. Ily módon, bölcs intézkedések által, meg lehetne előzni ama végletekig jutott visszaéléseket és igazán bántó üzelmeket, melyeket törvényeink erejével többé megfékezni nem lehet, tanult mestersége levén a kortes-szellemnek a törvény-kijátszás tudománya. E tekintetben különben gyökeresebb reformok sem lennének feleslegesek.

(Folytatása köv.)

Vásárhelyi Zsigmond.

A taksás telkekről.

Főlebbi cím alatt Bodor Antal, ig. tanácsi titkár úr, igen fontos, egyházaink vagyoni ügyébe vágó közleményét hozza e becses lap 21. száma, mely tájékoztató útasításul szolgálhat azon egyházak előjáróinak, hol még a mult időkből fenmaradt taksás ügyekkel kell vesződni. Ugy hiszem, nem lesz fölösleges, ha az ilyen mű dologban történt ama tapasztalatomat röviden közlöm, mit egyházamba jövetelem után csakhamar volt szerencsém szerezni. A radnótfáji egyháznak nem kevesebb, mint nyolc taksás telke volt, melyek mindenikén tér-tulajdonos az egyház, épület-tulajdonos és a tér haszonélvezője a telken levő taksások voltak, kik aránylag kevés évi bért és szolgálmányt fizettek és teljesítettek az egyháznak, mely viszony az 1871—72. években életbe lépett telekkönyvezés alkalmával is bevezettetett illetők külön-külön telekjegyzőkönyvébe. A szerződések a negyvenes és ötvenes években kötöttek, s akképp hangzottak, hogy fiúról-fiúra, maradványról-maradványra használják a taksás telkeket az illetők, kik közül egyik még két darab külső fekvőt is birt. Az örökidőre szóló okmányok mind teljes egyházi közgyűlésben állították ki, de esperesi, egyházmegyei, vagy egyéb felsőbb megerősítés hiányzott.

Az értékes telkekért járó potom taksa a hatvanas évek vége felé hiányosan fizettetvén, az egyházmegyei előjáróság útasította az ekklesiát, hogy az egyoldalú szerződést felbontani igyekezzék. Néhai elődöm törődött öreg ember levén, nem akart a dologhoz fogni, s addig halasztotta a kényes ügy megbolygatását, mignem 1867. évben meghalt s rám hagyta a taksás viszonyok rendezését. Tehát a rendezéshez láttunk, mi egyelőre nem akart sehogy megindulni, mivel taksásaink hallani sem akartak afféléről. Sokszori és hosszas kebli tárgyalás, megbeszélés és kapacitálás után négy taksással, kik hitsorsosaink voltak, mégis annyira mentünk egy év alatt, hogy az örökidőre kötött szerződések helyébe 12 évre szóló, tehát megszabott ideig tartó, egyházmegyei tanács által megerősített szerződéseket állítottunk ki, s egyúttal a régi taksát is

megváltoztatva, valami kevéssel főlebb emeltük. Tehát, a régi gyepüt megbontottuk, s a 12 év elteltével, 1881-ben taksásaink, minthogy a rozoga épületeket az egyház megváltani nem volt hajlandó, kiköltöztek épületestül, s felállították azokat időközben szerzett saját telkeikre. A kertté alakított telkeket most 3—6 évi időre adva ki, árverezés útján, jóval többet jövedelmeznek.

Nem oly könnyen ment a dolog más négy taksásunkkal, kik éppen Szász-Régen tőszomszédságában levő még értékesebb egyházi telkeken laktak, s kik más nemzetiségű és vallásu egyének levén, egyházunk érdekére nem sokat adtak. Ezekkel szemben, kénytelenek voltunk perhez kezdeni, azon az alapon, hogy miután a taksás szerződések törvényeink értelmében felsőbb egyházi hatóság által megerősítve nincsenek, azok törvény útján felbontandók és megsemmisítendőek. Az évekig folyt perlekedés fázisait itt nem írom le; elég az, hogy két bírósági ítélet következtében taksásainkkal kibékültünk oly formán, hogy egyiknek eladta az egyház az általa birt 575 □ öl telket 400 forinton; a más három taksás telken levő épületeket az egyház megváltotta egyezség útján, s ma már 3—6 évi időre ezek is haszonbérbe adatnak ki.

A mit fönnebb leirtam, azért közlöm, hogy azzal kapcsolatban közzé tegyem azon két okmányt, melyek alapján taksásaink ellen felléptünk, s melyek perünkben döntő fontosságúak voltak. Megszerzésük az egyházmegyei és országos levéltárból nem kis utánjárásba került, s ha netán valakinek szüksége lenne rájuk, tájékozásul ime itt állanak:

225.

Az Insp. Kuratoratusnak és Kegyelmeteknek ajánljuk atyafiságos szolgálatunkat.

Kedvetlenül tapasztalván Fő Konzisztoriumunk azt, hogy ezen Nagyfejedelemségben levő némely Ekkleziáink és Oskoláink Beneficiumai anélkül, hogy arról Fő Konzisztoriumunk előre tudósíttatnék, a Domesztikus Kurátoroktól eladattatnak, vagy cseréltetnek, hogy ezen sokszor káros cselekedetnek eleje vétethessék, megtaláltatott mai napon a Mlgs. K. Fő I. Tanács az iránt, hogy ezen egész Nagyfejedelemségben közönségesen kihirdettetni méltóztasson azt, hogy senki is ennek utánna Ekkleziáinktól, vagy Oskoláinktól valamely fekvő jókat, vagy akármi névvel nevezendő Beneficiumokat Fő Konzisztoriumunknak hire és megegyezése nélkül vásárolni pénzének elvesztése vagy kontraktussának megsemmisítése terhe alatt ne merészeljen.

Mely is oly ajánlás mellett adatik a Kuratoratusnak és kegyelmeteknek tudtára, hogy azt a magok vigyázattok alatt levő mindenik Ekkleziáinkban szoros megtartás és magok ahoz való alkalmaztatások végett közönségesen hirdettessék ki. Atyafiságos indulattal levén a Kuratoratusnak és Kegyelmeteknek az Erdélyi Reformatum Fő Konzisztoriumból Kolozsvártt, Augusztus 14-én 1814-ben, atyafi kötelesséi, Gr. Teleki Lajos s. k., Ajtai László m. p. sekr.

47. L. T. 1871. sz.

M á s o l a t a

a fenn állott Felső királyi fő Kormányszék 1814. Október 6-ról 9704—1814. szám alatt Kelt s Erdély

Nagy Fejedelemség valamennyi törvényhatóságaihoz intézett körrendeletének.

A Reformatum fő Konzisztorium tapasztalván, hogy ezen Fejedelemségben levő némely reformata Ekkleziák és Oskolák beneficiumai a nélkül, hogy azon fő Konzisztorium előre tudósíttatnék, a Domesztikus Kurátorok által eladattatnak, vagy cseréltetnek, erre nézve azon Fő Konzisztorium kívánságára ezennel meghagyatik Kegyelmeteknek, hogy magok megyéjében hirdettessék ki, hogy senki is ennekutánna a reformata Ekkleziáktól vagy Oskoláktól valamely fekvő jókat, vagy akár mi névvel nevezendő beneficiumokat az irt Fő Konzisztorium hive és megegyezése nélkül vásárolni, pénzének elvesztése, vagy Kontraktussának megsemmisítése terhe alatt ne merészeljen.

Ezen, az illető egyház tiszteletes lelkésze által készített másolatot, mint eredetijével teljesen egyezőt, hitelesítve kiadtam, Kolozsvártt, márcz. 16. 1871. (P. H.) Jakab Elek, s. k. országos levélt. igazgató.

Ugyan e tárgyban az egyházi főtanácsnak még 240—1819. szept. 19., 40—1830. febr. 28., 408—1833. szept. 15. kelt rendeleteit kaptam volt kézhez egyházmegyénk levéltárnokától. Ugy hiszem, ezek mindenik egyházmegye levéltárában megtalálhatók.

Radnótfája, 1890. június 15.

Közli:

Gergely Lajos, s. k.
ev. ref. pap.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, július 6. 7. 8.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök, váltakozva jelen voltak dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes, Szász Gerő, Székely János, Sárkány Ferenc, Domokos Antal, Deák József, dr. Vályi Gábor, Bodor Antal, Szász Béla.

Az időközben elnöki úton ellátott s bejelentés után jóváhagyott ügyek közül főlemlítjük, hogy az egyházkerületi theologia-akadémia és paedagogium alapjára újabban alapítványt tettek: Dénezs Gyula, komlód-oroszfáji pap, Bartha Lajos, esperes, Magyarósi István, zilahi pap aai., valamint Gotthárd József, Kolozsvár városi számvevő, nejével és a görgényi egyházmegye 100—100 frtot, a széki, küköllői és vajda-hunyadi egyházmegyék pedig 200—200 frtot. Kiemeljük, továbbá, hogy a sz. brétei körlelkészség megalakítása, az idei konventi határozat után, lehetővé válván, az előzetes intézkedések pedig már végre levén hajtva, a körlelkészi állomás betöltése iránt a pályázati hirdetés közzé tétetett; hasonlóképp az idei konvent határozata alapján megtétettek az előmunkálatok az érkörös-szödemeteri, a göicsöni, a torda-túri, a toplicai és a patai körlelkészségek leendő szervezésére nézve.

A tanácskozás első tárgya, főt. püspök aa. előterjesztése volt a nagy-enyedi theol. akadémia ügyében. Főt. püspök aa. ugyanis, mint az egyházkerületi papnevelés törvényes felügyelője és intézője, személyesen kívánt az intézet működéséről meggyőződést szerezni magának s e végre, az idei évről vizsgálatok alkalmával,

kiszállt Nagy-Enyedre. A hely színén szerzett tapasztalatok által, indítva érezte magát, nézeteinek a theologiai akadémia tanári-karához intézett leiratban való kifejtésére s hivatkozva arra a tényre, hogy az akadémia jelenlegi tanító személyzete aggasztó mértékben tüntet föl defektusokat, kijelentette, hogy a jövőre célzó intézkedéseknek elodázhatatlan szükségét látja. Ugyanis, a most bezárult iskolai évben működésben volt tanerők közül Józsa Zsigmond, h. tanár, egészsége annyira megrendült, hogy főt. püspök aa. kénytelen volt neki a tanév végzakán pihenőt engedni, sőt a vizsgálatok megtartása alól is fölmenteni őt, hogy súlyos bajára az Ilva tiszta légkörében keressen enyhülést. A gyakorlati theologia és a theologiai ethika tanára is oly helyzetben van, hogy tanári működését rendszeresen nem folytathatja, míg nt Hegedűs János, ki immár 43 éve munkálja az Ur szólejtét, méltán kérhetné nyugalomba bocsáttatását, tekintettel korára, apadó munka-erejére és a soknemű csapásra, melylyel a gondviselés erejét megpróbálni jónak látta. El lehet mondani, tehát, hogy a négy, sőt a konventi tanterv értelmében, őt teljes munkaerőt követelő papnevelés rendelkezésére Nagy-Enyeden, ez idő szerint, csupán dr. Kovács Ödön áll, mint helyét egészen betöltő és föl-kint tanári hivatásának élő férfiú s mellette, kisegítőként, dr. Bartók György kisegítő tanár, n.-enyedi második pap, kit, azonban, főképpen papi kötelességei kötnek le. Más oldalról is aggasztó jelenésget lát főt. püspök aa. abban a tényben, hogy míg egyházkerületünk egyházköz-ségei, több évi tapasztalathoz képest, korábban is, évenként 13—15 új pap sorba állását követelték, e szükség-et pedig az új kápláni rendszer behozatala által még tetemesen fokozódott is, addig theol. akadémiánk most végződött I-ső évi tanfolyamán csupán 6 ifju készül az igehirdetés nagy munkájára, míg a testvér egyházkerületek theologiai akadémiáin szintén tartózkodnak kollégiumaink volt növendékei, kik, valószínűen, első sorban egyházkerületünkben fognak elhelyezést keresni. Püspök aa. ezekhez képest, azt a tervet állapította meg s közölte véleményadás végett a theol. akadémia tanári karával, hogy a n.-enyedi theol. akadémia aggasztó szükségén ideiglenesen és az egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával olyképp segítsünk, hogy t. Berde Sándor, kackói körlelkész, ki a theol. magántanári kvalifikációt kitűnő sikerrel szerezte meg, alkalmazzuk az egyházkerületi theologiai akadémia és pedagogium pénzerejének igénybevételevel, theologiai tanárként s ekszmittáljuk őt Nagy-Enyedre ideiglenes kisegítő tanárként, egyelőre ezer forint évi javadalommal, rendes tanári jogokkal és kötelességekkel. Főt. püspök aa. továbbá arra útasította a tanárikart, hogy e tervet, saját véleménye kíséretében, terjeszse a Bethlen-kollegium előljárósága elé és pedig azzal a kéréssel, hogy tekintve az egyházkerületi tanár csekély javadalmára, pótolja ezt a kollegium legalább szállással és a szokásos tűzifa deputatummal. A tanári kar e tervet magáévá téve, kimondta, hogy az ekszmittálható tanár részére javasolja a theologiai fakultás, valamint a kollegiumi közös tanári kar kebelében a r. tanári jogok megadását, sőt akadémiai dékánná leendő megválaszthatását is kimondatni ohajtja, de az előljárósági gyűlésekben szavazati joggal fölruházhatónak nem tartja. Végül, az előljáróság örömmel tevén magáévá a tervet

s a theol. tanári kar véleménye értelmében, a szállás és fa-javadalom megadása mellett, az ekszmittálható tanárt az előljárósági gyűlésekben csak a konsultatív votum jogában kívánva részesíteni, főt. püspök aa. kéri, hogy az Ig. Tanács ossza meg vele azt a felelősséget, mely e tervnek már szeptember elsejére való végrehajtásával jár, mielőtt az egyházkerületi közgyűlés még nyilatkozhatott volna. Mielőtt azonban az Ig. Tanács a püspök előterjesztését és a theol. tanári kar, meg az előljáróság föliratának tárgyalását megkezdette volna, az elnöklő püspök szükségét látá írásos beadványának némely pontjához szóbeli fölvilágosításokat adni, különösen az ügy személyi ágait illetőleg. Az Ig. Tanács ezután az ügy fontosságához mért részletességgel tárgyalta le a kérdést. Így ki lőn fejtve, mely rendkívüli szabadságot vesz Ig. Tanács magának, a midőn a közgyűlés jogkörébe tartozó tanárválasztásba avatkozik és pedig egy még forma szerint meg sem alapított katedra szervezésével; ki, hogy egy életfogytig tartó tisztségről való lemondásról van szó, melynek méltányos és jogos rekompensációja csak egy szintén életfogytig tartó tisztség biztosítása lehet s hogy mégis az Ig. Tanácsnak éppen főhatósági helyzetéből foly az az elútasíthatatlan kötelessége, hogy a mindenképpen kielégítendő szükség betöltéséről gondoskodjék, még ily nagy felelősség terhének elvállalása árán is. Fölhozott, hogy a theologiai tanári tisztt, tekintve a kvalifikációt, az ezúttal még a rendesnél is előreláthatólag nagyobb terhet, melyet az ideiglenesen ekszmittálható tanárnak viselnie kell, évi ezer forinttal, természetben adandó, vagy 240 frt értékben számított, szállással és 64 köbméter tűzi-fával méltóan jutalmazva nincs, sat. Végül is, az Ig. Tanács elvállalva a közgyűléssel szemben a terhes felelősséget, kimondá, hogy t. Berde Sándor kackói körlelkész és theol. magántanár aat. a m. évi egyházkerületi közgyűlés 62. sz. határozata értelmében fölállítandó egyházkerületi theol. akadémia és pedagogium rendes tanárául meghívja, részére a közgyűlés által majdan megállapítandó r. tanári javadalmat biztosítja, őt ez idő szerint ideiglenesen a Bethlen-kollegium kebelében fönnálló theol. akadémia kisegítő tanárául ekszmittálja s az előljáróság által fölajánlt és ezennel jóváhagyott lakás- és fa-deputatumon felül, az egyházkerületi theol. akadémia és pedagogium pénzalapjának jövedelméből egyelőre évi ezer forint javadalomban részesíti, kilátásba helyezvén azt is, hogy a lehetőség szerint némi fizetés-pótlékot juttat részébe. Kimondatott végül, hogy e határozat foganatosítására szükséges intézkedések megteendők, az ügy fölül a f. évi közgyűlésnek tüzetes jelentés teendő, főt. püspök aa. pedig fölkéretik, hogy a jelentés tárgyalása alkalmával beadványának ezúttal szóval tett kiegészítését a közgyűlés zárt ülésében szintén terjeszse elő.

(Vége köv.)

È—n.

Az egyházmegyékből.

I.

Az orbai egyházmegyéből.

Az orbai egyházmegye folyó évi jún. 5-én tartotta tavaszi közgyűlését Kovásznán, világi és egyházi képviselőinek szép számu jelenlétében.

Főbb mozzanatait a következőkben adjuk.

Az egyházmegyei tanács, a mult közgyűlés óta, tíz ülést tartott s negyvenkét folyó szám alatt intézte el a hozzá terjesztett ügyeket. A közgyűlés intézkedéseit jóváhagyta.

Az esperesi jelentésből megtudtuk, hogy az esperesi hivatal ügyforgalma 525 darabot tett s mind elintéztetett. A tíz egyházmegyei tanácsülés és hat házassági törvényszék tartása mellett, fegyelmi bíróság összehívására nem volt szükség. Az esperesi vizsgálat már május első felében elvégeztetett. Egyházmegyénk népessége 13,428; szaporodás volt 131 csaknem két annyi, mint a megelőző évben. Rendes tanköteles volt 1,508, feljárt 1,330.

Egyházmegyénk fekvősége 671 h. 92 öl. Kepeváltás és más alaptőkék együtt 120,106 frt 68 kr. Magtár-gabona 842 h.91 liter.

Az esperesi jelentés után, t. Csia György úr, a mult évi ker. közgyűlésen megválasztott algondnok igttatott be hivatalába, mely alkalommal esperes aa. szépen átgondolt beszédet intézett nevezett gondnok aa.-hoz s végül felhívta új állásának elfogadására és elfoglalására. Erre Csia György aa. mélyen meghatva válaszolt; válaszában, illetőleg, székfoglaló.beszédében mindenek előtt meleg köszönetet mond a benne helyezett bizalomért és igéri, hogy fő törekvése leend, e bizalomnak megfelelni s a neki adatott talentumok mértéke szerint egész odaadással fogja munkálni új állásában is egyházmegyénk előhaladását.

Ezután tárgyalatott az. Ig. Tanácsnak egyházmegyénkhez is intézett azon felhívása, hogy «Kolozsvártt a m. kir. Ferenc József tud. egyetemmel» kapcsolatban felállítandó theol. akadémiára «alapítványt tegyen» egyházmegyénk is; mely felhívásra közgyűlésünk kimondja, hogy miután egyházmegyei pénztárunk alig egy pár száz frttal rendelkezik, melynek évi jövedelméből a legszükségesebb kiadásokat sem képes fedezni, ebből bármely mennyiségű alapítványt tenni képtelen, hanem felajánlja az 1887-évi rendkívüli egyházker. közgyűlésnek 46 szám alatt hozott végzése alapján, a krajcáros élőtőkéből évenként orbait illető részletet, 200 frt erejéig, vagyis, annyi évre, a mennyi alatt a 200 frt fedezve leend, az évenként visszakapandó krajcáros élőtőke orbait illető részéből.

Indítványok rendjén Szócs Gerő azon indítványa, hogy a vadházasságok túlságos szaporodásának meggátlása s a meglévőknek elenyésztetése végett könnyíttessék meg ezekre nézve az elválhatás költségeinek hordozása s ily értelmű intézkedésre a társ egyház-megyék is hivassanak fel: bővebb megfontolás végett áttétetett a házassági törvényszékhez.

Elfogadtatott főjegyző aa. nak azon kettős, és meggyőzőleg megokolt indítványa, hogy egyházmegyénk mindenik lelkésze és gondnoka rövid biographiáját; valamint egyházközségeik monographiáját hozzá, jegyzőkönyvre vezetés végett, lehető rövid idő alatt küldjék be.

Végre, a zágoni egyházközségnek lelkésze által beadott indítványa alapján egyházmegyei közgyűlésünk hozta a következő, egész terjedelmében közlésre méltó s az Ig. Tanács útján az egyházkerületi közgyűléshez felterjesztendő, valamint a társ-egyházmegyékhez hasonló értelemben való eljárás végett megküldendő határozatot:

«minthogy az egyes egyházközségekben a lelkészi működés erkölcsi sulya és sikere sok tekintetben összefügg a fizetés módozataival;

mintogy az e tekintetben előforduló bajokon, a lelké-

szek méltányosabb javadalmazása mellett, a kepeváltások minél általánosabb megvalósítása által lehet csak ez idő szerint segíteni;

minthogy azonban az egyházközségeknek, a «kepeváltó alapokra» ujabban alkalmazásba vett tőke-kamat, pótdó és illeték-egyenérték különböző cimein szedett jelentékeny összegű adók lehetlenné teszik a «kepeváltó alapoknak» szorgalom és takarékoság által létesíthetését, sőt a létezőket is nagyon megingatják;

minthogy a pénzügyi hatóságok ujjabb döntvényeiben tett kijelentései szerint, a «kepeváltó alapok» adómentességét egyenesen megállapító törvény nincs, az 1875 évi XX-ik tc. 2 §. b. pontja pedig eddig tévesen alkalmaztatott, mert a szerint csak a tudományok és közoktatás céljaira szolgáló tőkék kamatjövödelme adómentes, a «kepeváltó alapok» pedig ilyeneknek nem tekinthetők;

minthogy anyaszentegyházunkra általában sérelmes, hogy ily törvény-magyarazattal az egyházi személyek által istentiszteleti, iskolai és társadalmi úton végzett vallás-erkölcsi oktatás, a mi pedig az állami életnek is főalapja, kizáratik a «közoktatás» keretéből az ennek folytán törvény által biztosított méltánylásban nem részesíttetik, holott a «kepeváltó alapok jövödelme kizárólag ily vallás-erkölcsi oktatás díjazására szolgál, mert az ezen kívül teljesített vallásos szertartási szolgálatok mindenütt a hivek által a stólából fizettetnek, mindezek alapján alázatos tisztelettel kérjük a mélt. állandó Igazgató Tanácsot:

méltóztassék ezen felterjesztésünket elfogadni s pártoló ajánlattal a főt. egyházkerületi közgyűlés elébe terjeszteni, hogy a főt. egyházkerületi közgyűlés méltóztassék vagy pénzügyminiszteri rendelet kieszközlése, vagy az országos törvényhozáshoz teendő felirat útján kieszközölni, hogy az egyházközségek «kepeváltó alapok» létesítésében ne akadályoztasanak, illetőleg, a kepealapok létesítése, a meglévőknek fentartása, gyarapíthatása akár új törvényhozás, akár az 1875 évi XX-ik tc. 2 §. b. pontjának a «kepeváltó alapok» adómentességét minden kételyt kizárólag megállapító magyarazattal biztosíttassék.»

Hogy e felterjesztés értelmében hozandó határozat, illetőleg, szerencsés megoldása ez ügynek mennyire vág az egyes egyházközségek életkérdésébe: bővebben fejtegetni, fölösleges.

Ezek valának tavaszi egyházmegyei közgyűlésünknek főbb tárgyai, melyeknek letárgyalása után esperes aa. meleg szavakban köszöni meg a közgyűlés tagjainak a tanácskozássok folyamán tanúsított higgadt és tárgyilagos maguktartását mi most is, mint mindenkor, fényesen igazolta, hogy egyházmegyénkben minden tisztviselőt a közügy iránt önzetlen szeretet vezérel és a mi lehetővé tette most is, hogy a hosszú tárgysorozat aránylag rövid idő alatt kimeríttetett. Istennek áldását, segedelmét kérve továbbra is: a közgyűlést bezárta.

—s—y.

II.

A n.-enyedi egyházmegyéből.

A n.-enyedi egyh.-megye rendes közgyűlést tartott június 30-án, a részben megújhodott egyh.-megyei képviselő testület szép számban megjelent közreműködésével.

Főtárgya volt a közgyűlésnek, a rendes ügyek mellett, az általános tisztújítás.

A közgyűlést rendes és ünnepélyes isteni tisztelet elővén meg, mely alkalommal Veres Károly sz.-földvári lelkész

tartott a közfigyelmet lekötő s közmegelegedést eszközöző magvas beszédet. Hegedüs Lajos, esperes, megnyitotta a közgyűlést, beszámolván a közigazgatás egy évi működéséről, a végbement változásokról, kegyadományokról, stb.; s egyszerűsmind a végrehajtott egyházvizsgálatokról; mint egy hí tükörben bemutatván egyházaink állapotát, hol szigorúbb, hol szelidebb birálatot tartva azok felett.

Ezután maga és hivatalársai nevében lemondván eddigi hivatalos állásukról, megkezdődött a tisztújítás. Ez, azonban, felkiáltással ment végbe; a közbizalom kifolyásánál fogva, esperessé választott Hegedüs Lajos, főjegyzővé és számvevővé Sándor János, direktorra és pénztárnokká Barabás József, aljegyzővé Ferenc Samú; tanács-birákká: Mészáros István és Tóth Miklós; tiszteletbeli tanügyi előadónak megmaradt id. Gáspár János, rendes tanügyi előadó lett Nagy Lajos: köz és házass. törvényszéki bírák lettek egy híján a régiek.

Tárgysorozat rendén bemutatván a ft. püspök ur által készített térkép a közelebbi időben való építetésekről, körlelkézségekről, stb. ezen szépen kidolgozott térkép kiszegtetett a közgyűlési terem falára, hogy a gyűlés tagjai megtekinthessék és vizsgálhassák azt a maga kiterjedésében.

Felolvastatván az Igazgató Tanácsnak a theol. akadémia ügyében közölt leirata, közgyűlésünk az alapító-levelt üresen hagyta, egyfelől, mert házi pénztára nincs azon helyzetben, hogy abból ez idő szerint áldozatot tudjon hozni, másfelől, mivel vannak oly imminens szükségletek, melyeken segíteni, főbb köteleességek közé tartozik. Ezzel kapcsolatosan, igen szép jelenség vette kezdetét, midőn az esperes aa. be mutatván algonodnok m. gr. Bethlen Bálint azon kegyes ajándékozását, mely szerint özv. árva-intézetünk számára 150 fit alapítványt, illetőleg, ajándékozást tett le, egyházi és világi képviselőinket oly lelkesedés lepte meg, hogy azonnal a helyszínén tetemes ajándékozásokat tettek. Ezek között m. Fel-

szeghy Samu, t. ifj. Gáspár János és Kovács Gyula 50—50 firtot ajándékoztak, melyet követni fog ezután az ajándékozá sok, adományok hosszu sora ígértben, s ez által megmutattá ezen képviselőtestület, hogy segélyezését nem vonja meg a közszükségletektől.

Több kisebb-nagyobb fontosságú ügyek letárgyalása után, ősi szokás szerint, barátságos és kedélyes közebed következett, hol az első pohárköszöntőt mondotta az esperes a ft. püspök urért s ezt követte a toasztok hosszu sora a választott hivatalnokokért, gondnokokért, sat. egész ebéd alatt 4 óráig, midőn tovább folytatott a közgyűlés egész késő estéig.

Megtörtént a gondnoki hármás jelölés is t. Szentpáli Ignác, gr. Bethlen Bálint és gr. Bánffy György személyében.

Az özv. intézeti felügyelő bizottság referálván annak ügyeiről, örömmel hallottuk, hogy annak alapja a mult évben 1800 firtal szaporodott. Az alapszabályok is revizio alá jövéen, kimondatott hogy az évi pótdíj 5 firtól 8 fitra emeltessek fel olyan kötelezettséggel, melyet kötelesek az újonnan beállók évenként fizetni. Jól lehet erre a régibb részvényesek nem köteleztettek, a jelen volt számos részvényesek, kettő kivételével, mind elfogadták a 8 firt pótdíj fizetését. Így az új rendszer szerint egy öt firtos részvényes özvegye kapni fog 50 firtot, az első árvája 10, 2-ik árvája 10, 3-ik árvája 10 firtot, összesen 80 firtig; a 8 firtos pótdíjasok özvegye 80 firtot, első árvája 20 firtot, 2-ik és 3-ik 10—10 firtot s így összesen egész 120 firtig. Ez állítatott meg azon közel időig, midőn a tőke-alap a 15 ezer firtot eléri; azon túl a körülmények állásához képest a módokat újabb revizio alá veendi a részvénytársaság.

Ezen nap egy szép ünnepe volt egyházmegyénknek, melyet széppé, ünnepélyessé tett ama közlelkedés, szeretet és egyetértés, mely az egész képviselő testületet jellemzi.

TÁRCA.

A vizözön legendája.

Azok után, miket e lapok hasábjain egy más alkalommal, az ó-szövetség egyik érdekes elbeszélésének fejtegetésével kapcsolatban, a bibliáról elmondék, jogosan remélhetném, hogy a czimben olvasható «legenda» kifejezéssel semmi feltűnést nem fogok kelteni figyelmes olvasóim körében. De, miután nem szenved kétséget, hogy akadnak, kik megütözéssel látják ez ártatlan szócskát s ezért bizonyos tartózkodással, talán ellenszenvvel fognak e sorok olvasásához, bármennyire kiméletes ohajtók is lenni a vallásos kérdések felől alkotott egyéni meggyőződés iránt, a most felölelt elbeszélés fejtegetése közben is arra fogok törekedni, hogy a biblia valódi megértését gátló hagyományos képzetek tarthatatlansága minél eklatánsabban kitűnjék. Mielőtt azonban e kellemes és nehéznek alig mondható feladat megoldásához fognék, előzményképpen arra az esetleg felmerülhető kérdésre kívánok reflektálni, hogy miért fordulok én oly nagy előszeretettel a biblia első lapjai által felölelt naiv, gyermekes elbeszélésekhez és jelen esetben is, miért választék egy ilyen általánosan ismert s ennélfogva, talán mondják némelyek, minden érdek nélküli elbeszélést fejtegetésem tárgyául?

Egy ilyen kérdés, ha csakugyan felmerül, naivabb, mint ez elbeszélések maguk. Nem vonom kétségbe, sőt állítom, hogy a héber profétai és költői irodalom sok igen szép, szívnek és észnek egyiránt élvezetes olvasmánynyal kínálkozik; azt is elismerem, bár nem szívesen, hogy a Pentateuchushoz és a történeti művek tartalmához viszonyítva, végtelen kevés az, mi belőlük mindnyájunk közkincsévé lett, de azt tagadom, hogy mélyebb és elmélkedésre érdemesebb igazságokat nyújtanának a léleknek, mint ezek az emberiség legrégebb történetére vonatkozó papi és profétai színezetű hagyományok alapján készült egyszerű elbeszélések. Ellenkezőleg, az utóbbiak sokkal több oldalú vizsgálódásra adnak alkalmat és így többnemű ismeretnek segítenek birtokába, mint egy profétai mű, vagy zsoltár; mert mialatt ezek nagy részben csak egyes egyének, vagy Izráél igen kicsiny töredékének kizárólag valláserkölcsi felfogását tükrözik vissza, addig p. o. a teremtes története, a paradicsom és özönvíz leírása a hajdan kori Izráél általános világnézetét tárja elénk. És ez az egyik oka jelenlegi választásomnak is.

A másik meg azon általánosan észlelhető jelenségben rejlik, hogy éppen közönségesen ismert voltuknál, valamint tartalmuk eredetiségénél és alakjuk különösségénél fogva, ez elbe-

szélések vannak leginkább kitéve a félreértéseknek, a hibás fölfogásnak s az egész biblia jellemét ferde világításba helyező hibás képzetek egyenesen ez elbeszélésekhez fűződnek. Oly gyakran halljuk és ismételjük azokat, annyira megszoktuk úgy tekinteni őket, mint gyermekkorunkban tanultuk, hogy eszünkbe sem jut reflektálni azon lehetőségre, hogy nem szószerinti igazság az, mit tartalmaznak és az egyszerű kifejezések alatt valami mélyebb értelem is lappanghat. Ez pedig igen szánandó állapot, minthogy segélytelenül hagy azokkal szemben, kik «a csúfolódók székében ülnek» s különös kedvteléssel útalnak a biblia botrányosnak tetsző, vagy a jelenkori míveltség fényénél észszerűtlennek látszó képzetekre, hogy nevetségessé tegyék a szent-könyv iránti tiszteletünket. Miben keressük ekkor a mi intézkedéseink fegyvereit? Vonnunk talán a szent-könyv inspirált lapjai mögé s a «credo quia absurdum est» elvének magaslátára helyezkedve, tegyük hallatlanná ellenfeleink érveit? Vagy a botrányosnak és észszerűtlennek tetsző képzetekért lökjük le e könyvet arról a piedestálról, melyre 18 századnak kegyelele helyezte? Sem egyiket, sem másikat, hanem szem előtt tartva az apostol figyelmeztetését, hogy az igazság tesz minket szabadokká, kutassuk, keressük azt, mi ez elbeszélésekben igaz és maradandó s úgy a rideg ész, mint a gúny fegyverei által sértetlen.

E minden elfogultságtól ment nemes liberalizmus álláspontjára helyezkedve, kezdjük meg a vízőzönre vonatkozó fejtegetésünket.

I.

Ismerjük már azt a prófétai és papi író, kiknek munkáiból az egész Hexateuchus össze van alkotva és meglehetősen könnyűséggel ki is tudjuk mutatni, főleg a Genesisben, hogy egyik, vagy másik elbeszélés melyikhez tartozik. A vízőzönre vonatkozó tudósításban azonban e feladat megoldása, dacára az írókat jellemző eszmekör, irány és nyelvhasználat tökéletes ismeretének, csaknem legyőzhetetlen nehézségekbe ütközik, mint-hogy a két okmány szálai itt rendkívül össze vannak kúszálva és igen valószínűleg át is vannak nagy mértékben alakítva. De főbb vonásaiban, mégis, ki tudjuk kerekíteni a két önálló tudósítást, melyek alapján íróik valláserkölcsei karaktereit egymás mellé állíthatjuk s a jelenkori világnézet és életfelfogás álláspontjáról bíráló alá vehetjük.

A prófétai tudósítás jóval régebb (k. b. Kr. e. 9. sz.-ból való) és sokkal rövidebb, mint a papi író leírása. Forduljunk először ehhez, áttekintve előbb az óriási katasztrófa előzményeit.

Mi volt oka a vízőzönnek? Ez az első kérdés. «Azon időben, midőn az emberek el kezdenek szaporodni a földön és leányaik születtek: észrevették az istenfiak, hogy a lányok szépek és vevének magoknak közülök feleséget, mindenik a maga tetszése szerint.» Ez istenfiak, az izraelita felfogás szerint, az égboltozat mögött istennél lakozó angyalok, kikről úgy énekel a zsoltáríró:

Ki olyan, mint Jáhvé a fellegek között,

Ki hasonló hozzá az istenfiak közt:

Az Istenhez, a ki a szentek körében

Félelmesebb, borzasztóbb, mint körülte minden. (89. 7.)

Ezek a halhatatlan égi szellemek egyesülének a halandó emberi nemmel és ez által lényük égi fenségét, szűziességét megszeplősfték, vagyis — elbukának. Bukásuk, azonban, az emberi nem emelkedését segíté elő, mennyiben új, isteni erőket kölcsönzött annak. Az emberiség, tehát, ezen az úton

kapta volna vissza azt, mit az Édenből való kiűzetése alkalmával elveszített. Bizonyára! Az ó-szövetség, ugyanis, határozottan mondja, hogy az ember Isten tilalma dacára evett a jó és gonosz ismeretére vezető fa gyümölcséből és ez által erkölcsi öntudatra jutván, Istenhez hasonlóvá lett. Még csak az volt hátra, hogy az élet fájáról is egyék s így tökéletesen a halhatatlanságra nézve is hasonlóvá legyen Istenhez. Ezt megátalando, kiűzé Isten az embert az Edenből. (Gen. 3. 22. 23.) És az ember most, miután erkölcsi lényé lett, más úton igyekszik az istenit elsajátítani; istenfiak egyesülnek vele, miáltal az eredetileg Isten és ember közé emelt korlát szét van törve. Istennek üdvterve az emberiséggel meg van hiúsítva és egy oly irány vevé kezdetét, mely a féktelen érzékiség, a minden szellemit, istenit profánáló durva testiség szolgálatába lépve, Isten egész világrendjét felforgatja vala, ha az embernek a természetfeletti tudás és hatalom is rendelkezésére állott volna. Ezt meg kelle gátolni és az istenfiakkal való összevegyülésben nyilatkozó féktelen emberi mérészséget, gőgöt meg kelle büntetni. Úgy lőn. Jáhvé felemelé szavát: «Ne alázassék meg lelkem mindörökre az emberben; bűnei miatt test ő (a minden földi testtel közös elmulás lesz az ő sorsa is); legyen tehát életének ideje 120 esztendő!»

A harc, tehát, az ember és istenség között itt is tovább foly. Az Isten képére teremtett ember minden pillanatban azon a ponton áll, hogy Istenhez hasonló legyen; ezért életkora, mely eddig ezer esztendő körül járt, 120 esztendőre redukáltatik. Csakhogy ezen isteni büntetés nem sokat használt. Az említett «mésalliance»-ból egy hatalmas óriás nemzedék keletkezék, mely erőszakoskodásai, rendkívüli kalandjai által, nagy és rettegett nevet szerzett magának az utódok emlékében. Nemcsak írónk, hanem a későbbi izraeliták is emlékeznek az u. n. «nefilim»-ekre (Numeri 13. 13.; Jezsaia 45. 14.), kik, mint a görögöknél a titánok és gigászok, jelelenlegi hazájuk őslakóit képezték és a későbbi hagyomány szerint, a rendezett társadalmi viszonyok korát megelőző mindazon óriási alkotásoknak és természeti katasztrófáknak szerzői voltak, melyeknek eredete az utókor előtt titokzatosnak, megmagyarázhatatlannak tűnt fel. Természetes, hogy mint ilyen óriási erővel rendelkező és titokzatos eredetű lények, éppen mint a titánok, a félistenek kategóriájába soroztattak isteni és emberi szülőktől származtattak le. Ez óriásokra Jáhvé nem számított; ezek ismét keresztet húztak tervére. Annyi erőszakoskodást, annyi bünt követtek el, hogy Jáhvé megbánta, hogy teremtette az embert, «kinek minden gondolata, már ifjuságától kezdve, csupa bűn.» Elhatározá tehát, hogy rosszul sikerült alkotását szétrombolja. Egyedül Noe talált kegyelmet szemei előtt. (Genesis. 6. 1—8.)

Ime, a legrégebbi hagyomány a vízőzön előzményeiről. Ime, az a sajátos prófétai felfogás, mely szerint minden lépés, minden mozdulat, melyet az ember fejlődése érdekében tesz, merő gőg, csupa bűn. «Megmondattott neked ember, mi a jó és mit kíván tőled Jáhvé: cselekdjél igazságosságot, szeresd a könyörületességet és alázd meg magad az Isten előtt (Mik. 6. 8.), mert a büszke emberi tekintet megaláztatik és az emberi gőg megtöretik; itéletet tart Jáhvé Szebáoth minden kevélység és büszkeség felett.» (Jezsaia 2. 11, 12.) E prófétai nyilatkozatok híu kifejezései az elbeszélésünkben is nyilatkozó életfelfogásnak. A megalázkodás, az eredeti egyszerű állapottal való békés megelégedés: ez az ember kötelessége és boldogságának feltétele. Minden törekvés, mely ezzel ellenkezőt akar, a büntetésre méltó emberi gőg és ke-

vélység nyilvánulása. Így kevélység volt az ember részéről az erkölcsi jó és rossz ismeretére való törekvés; kevélység volt Kain utódaitól felfedezésekre vállalkozni: az első lantot pengetni, a kovácsmesterséggel és a nomád sátoros életmóddal az emberiséget megismertetni; végre, szörnyű gőg volt az embertől most az istenfakkal összeelegyedni.

(Folytatása köv.)

Józsa Zsigmond.

Felhívás.

Főtiszt. Kun Bertalan püspök ur a következő és az egyházi lapokban közlésre szánt levelet intézte főtiszt. Szász Domokos, püspök aához.

Főtiszteletű s Méltóságos püspök úr!

Mint a «Károlyi» emlék-ünnepélyt rendező bizottság elnöke, van szerencsém, értesíteni Méltóságodat az iránt, hogy bizottságunk a «Károlyi»-szobor leleplezésének, s az ezzel összekötött ünnepélynek határidejét f. évi szeptember 14-ik napjára tűzte ki, miután a szobor szeptember 1-ére fel fog állíttatni.

Miután ezen határidő nem messze távolban van: bizottságunk határozata szerint, szükségesnek tartom Méltóságos püspök urat következőkrül értesíteni s azoknak egyházkerületében leendő köröztetésére tisztelettel felkérni.

1. Miután a szobrászszal kötött egyezség szerint, a munkadíjat a szobor felállítása és megbíralása után azonnal ki kell fizetni, s ezen díjösszeg még most sincs együtt, hanem kombinálható, hogy a lapszerkesztő urak által kezelt gyűjtésekből az kikertül; miután továbbá a szobor felállítása költségén felül más kiadások is vannak, melyeket fedezni kell: felkérem Méltóságodat, hogy méltóztassék körlevélben figyelmeztetni az illető gyűjtőket arra, hogy az általuk gyűjtött és kezelt pénzeket f. évi augusztus 10-ik napjáig küldjék be hozzám, részletesen kimutatva azt, hogy mely összeg hol és kiktől gyűlt? Továbbá, méltóztassék felhívni az egyházakat, lelkész urakat arra, hogy folytassák tovább a gyűjtést; különösen oly egyházakban, hol még semmit sem, vagy aránylag keveset gyűjtöttek. Mert meg kell vallanom, hogy a kegyeletes célra rendezett gyűjtés eredménye, még eddig, messze háttérben áll azon reménytől, melyet ehhez fűzött a közvélemény és várakozás.

Ugyanis, eddigelé hozzám, részint egyes egyházaktól, részint egyházmegyékből, egyházkerületből összesítve, csupán az erdélyiből, részint egyes adakozóktól, 164 szám alatt, csak 5691 firt 9 kr. folyt be. És így magáért a szoborért fizetendő 8000 forintból is kétezer firtnál több hiányzik. Hol van, ezenkívül, a tervezett szellemi emlék alapítványa a »Károlyi« névre?!

Látni való, tehát, hogy múlhatlanul szükség van az egyházakat és egyháztagokat a további adakozásra kenten, hogy a nagy cél eléressék s vállalatunk szégyent ne valljon.

2. Felkérem ft. püspök urat arra, méltóztassék felhívni az egyházmegyék espereseit s általuk az egyes egyházakat, egyházmegyéket arra, hogy a kik az ünnepélyen részt venni kívánnak, akár úgy, mint az egyházkerületek, egyházmegyék küldöttei, akár mint magánosok: jelentsék Méltóságodnál magukat, s Méltóságod legyen szives, azoknak névsorát augusztus 10-ik napjáig nekem megküldeni, hogy úgy az elszállás s ellátás, mint a könnyebb és jutányosabb utazhatás iránt a szükséges intézkedéseket megtehessük.

Célunk ugyanis az, hogy mivel Gönc a hol az ünnepély rendeztetik, kisebb mezőváros, hogysem sok embert szállásra befogadhatna: a közel eső községek segítségét is igénybe kell vennünk, mind az ellátásra, mind az elszállásolásra nézve. E mellett, a vasúti állomás Göncchöz háromnegyed órai távolságra esvén, a «Hidas-Németi»-i, kocsikrül, szekerekrül is kell gondoskodnunk, melyek kedves vendégeinket Göncre szállítsák.

Mindezek célszerűbb eszközölhetése végett, célunk az is, hogy utazó vendégeinket lehetőleg egy vasúti állomáson hozzuk össze az ünnepélyt megelőző napon, hogy ugyanazon időben juthassanak a Göncchöz legközelebb eső «Hidas-Németi» vasúti állomáshoz.

Ez az állomás pedig, hol a vendégek összehozhatók, a miskolci. Akár Erdélyből, akár Budapest felől, akár Dunántúlról, vagy Tiszántúlról utazzanak a jönni szándékozók, Miskolcot ki nem kerülhetik. Ugyanazért, a Miskolcon összegyűvő vendégek részére, ha annyian lesznek, hogy külön vonatot részükre rendezni jutányos és célszerű lesz, azt fogunk rendezni, s másnap reggel 8 órára így jutnánk el Göncre. E célból szükséges, előre tudnunk, hogy kik és hányan jelentkeznek az ünnepélyre.

A nyomtatott egész programot később lesz szerencsénk szétosztás végett megküldeni.

Ezeknek atyafiságos közlése, és ezek iránt kifejezett kérelmünk ismétlése mellett, tisztelettel és szeretettel vagyok Miskolcon, 1890, július 4-én

Méltóságos püspök úrnak szeretve tisztelő kartársa

Kun Bertalan,
ev. ref. püspök.

Különfélék.

= Tanulótársak találkozása volt folyó hó 6-án helybeli főtanodánkban. Az 1865-ben érettségi vizsgát letett 35 tanulótárs megfogadta, hogy 25 esztendő múlva, tehát, az élet delelőjén, összegjön az intézet megszentelt falai között, számot ad egymásnak, hogyan felelt meg hivatásának, baráti jobbot szorít és egymás szívére borulva, erőt merít a további küzdelemre. Közülök kilenc meghalt: br. Bánffy Endre, Dézsi Dezső, Ferenci Sándor, Hiri Károly, Lászlófi Kálmán, Szócs Lajos, Tollas Károly, Vas Albert és Végh Soma. A találkozóra megjelentek 19-en, és pedig: Apáthy Gyula, törvsv. bírő, Baranyai Imre, honvéd százados, Cserényi Izidor, földbirtokos, Gyulai Árpád, pénzügyi titkár, Hegedüs Sándor, országgyűlési képviselő, Herceg Lajos, vasúti főmérnök, Hóry Béla, kolozsm. árvasz. elnök, Jónás Balint, lelkész, Krizbai Béla, földbirtokos, Losonci György, honv. miniszteri oszt. tanácsos, Márkus János, sz.-dobokamegyei tisztii főügyész, Máthé Imre, törvsv. hivatalnok, Németh János, törvsv. bírő, Schilling Ottó, kir. közjegyző, Szabó Gyula, ügyvéd, Szász Pál, vasúti mérnök, Végh Gyula, vasúti hivatalnok, Vitályos Samu, kir. közjegyző. Az ünnepélyes összejövetel a főtanodában történt meg, hol Jónás Balint megható könyörgése után, Hegedüs Sándor mondott szép beszédet, melyet mi is közölni fogunk; majd meglátogatták egykori tanáraik Sámi László és Kócsi Károly sirját, melyekre koszorut helyeztek. És miután eleget tettek a szívből fakadó kegyeletnek, lakomára gyűltek, melyen résztvett a főtiszt. püspök, Szász Domokos, nyug. tanár Sárkány Ferenc, Szabó Sámuel, Geréb Márton, akkori tanárok és meleg érzelmekkel emlékeztek a multakról és tettek

fogadást a jövődre. Őszinte szívvel regisztráljuk ez összefüggést, holott konstatalhatjuk, hogy az akkori ifjak mind előkelő helyet foglalnak el a közéletben és ez dicsőségére szolgál a kolozsvári főtanodának is. Ohajtjuk, hogy ez így legyen a jövőben is!

== **Szavakban ki nem fejezhető vesztes** érte dr. Török Istvánt, helybeli főtanodánk igazgatóját, és barátunkat. Nője, Beddi Anna, élete 33-ik, legboldogabb házasságuk 13-ik évében, folyó hó 8-án meghalt. Egy nő, ki szellemével, nemes érzelmeivel, gyöngéd női hangulataival, vidám, derült életszeretettel mindenki előtt tiszteletben, őszinte szeretetben állott; egy nő, ki férjének méltó és valódi élettársa volt, házának, családjának éltető szelleme; egy nő, ki nyolc élő, fájdalom, kiskorú gyermekének élete felett az isteni gondviselést képviselte, hogy ez a nő kiragadtattott övéi köréből örökre: hihetetlennek látszanék, ha nem beszélne a rettenetes valóság. A halál anyaga ez alkalommal rossz helyen járt. Egy derék férjnek okozott meggyógyíthatatlan fájdalmat és nyolc kis árvának erkölcsi élete felett mondotta ki az ítéletet, hogy soha ne érezzék az édesanyjai szeretet melegét. Szívünk elszorul; és könnyeinkkel áldozunk a kora vesztes felett. A jók őszinte részvéte enyhítse a fájdalmat, a mennyiben az lehetséges; és a hit adjon erőt elhordozni a majdnem elképzelhetlen fájdalom nagyságát.

== **A Protestáns Szemle** III. füzeté júl. elején pontosan megjelent. Addig is, míg bővebben ismertetőnk, közöljük, hogy tartalmát Bartha Béla, Józsa Zsigmond, Mitrovics Gyula, Kvacsala János, Csengey Gusztáv, Schneller István, ifj. Mitrovics Gyula, Kenessey Dezső, Szlávik Mátyás és Csiky Lajos dolgozatai képezik. Neves írók és egészen újak tehát szép összhangban működtek közre a füzet változatossá és tartalmassá tételében. Különösen örömmel nézzük, hogy multunk sincs már teljesen elhanyagolva, sőt értékes fejtegetések alapját képezi. Ugy látjuk, hogy a Szemle a folytonos fejlődés útján nemsokára igazán és egészen tudományos folyóirattá nővi ki magát, mely méltó dicsekedése leendő a magyar protestantizmusnak.

== **Főtiszt. püspök** aa. széki segéd-lelkészszé Teréh Gyula, hódmező-vásárhelyi segéd-lelkészt nevezte ki.

== **Maros-Vásárhely környékén** általános és mély részvétet keltett Jedd kitünő papjának, Szócs Lajosnak, 1864. történt halála. Leginkább hátramaradt feleségének sorsa felett fejezte ki mindenki fájdalmát, ki kilenc neveletlen árva gyermekével maradt hátra, a kálvinista özvegy papnék keserű sorsára. A legnagyobb 14 éves, a legkisebb egy pár hónapos volt. De a gyöngé nő nem csüggedett el; felvette a harcot, bár még kétszer kellett gyászos koporsó után a temetőbe menni, s egyszer éppen legkitünőbb, érettségi vizsgát tett fiát temette. Ennek a szegény édes anyának örömmünepét ültük meg júl. 6-án. Huszonöt év mulva legkisebb fiát, Szócs Ákost hívta el a jeddi derék nép atyja munkáját folytatni; s erre összegyűlt az egész család, a még élő öt fiu, Szócs Farkas, budapesti ref. theol. tanár, Szócs Sándor, dévai, Szócs Gerő, kovásznai lelkészek, Szócs Albert, asztalos-mester, s két leánya, nejeikkel, férjeikkel, 12 unokájával, hogy nemcsak a legifjabb testvérnek, Ákosnak, tegyék emlékezetessé beigtatási ünnepét; de a család is megünnepelje ama napot, melyen a legifjabb sarj is szárnyra kél, s örvendezhessen az édes anyának, a ki törekeny testi erejével, de erős és csüggedetlen hitével négy kitünő papot és derék embert nevelt egyházunknak és hazánknek. Az örömben az ün-

neplő család több barátja, s az egész jeddi presbiterium szíve egész jó kívánatával részt vett, s Deák Lajos, tanfelügyelő, példaadása folytán egy kis alapot is hozott össze az építendő új iskolára. A beigtatást Szócs Sándor, dévai pap végezte. Éljenek soká, s mostani tiszta örömeiket ne zavarja meg további csapás!

== **Tökéletesen igaza van Görömbei Péternek**, ki a «Sárospataki Lapokban» azt fejtegeti, hogy a Károlyi szobrát nem Göncön kellene felállítani, hanem Sárospatakon. Indító okai oly meggyőzők és szemmel láthatók, hogy mi határozottan a mellett szavazunk, ha ugyan még nem késő. Göncnek örök dicsősége, hogy Károlyi ott élt és porai ott nyugosznak; de a szobornak helye ott volna a maga helyén a sárospataki főtanoda előtt, melyre fényt vetne, s melytől fényt nyerne. Göncön ki fogja látni, ki fogja felkeresni, ki fog annak látásától lelkesülni? Nem lesz az helyen épített város, hanem véka alá rejtett gyertya.

== **Zilahai kollegiumunkban** jún. 20—21-én folytak le a szóbeli érettségi vizsgálatok, Lőrinci György gondnok és Hegedűs István kormány-képviselő jelenlétében. Jelentkezett és előállott 15 ifju, kik közül 1 jeles, 3 jó, 9 egyszerűen érettnak nyilvánított. Három ifju két hónapra egyegy tárgyból pótvizsgára utasított.

== **Bitá, polgári község** képviselő testülete, ev. ref. egyházközségem nép-iskolájának, iskolai célokra hat frt és ötven krt adományozott. Tekintetes Keresztes Eduárd, körjegyző úr, ugyancsak ev. ref. egyházközségemnek, iskolaépítési alapra öt forintot adományozott. Fogadják a nemes keblű adakozók, a nevelés oltárára hozott áldozatért egyházközségem hálás köszönetét. Bitá, 1890. júl. 6. Benedek Ignác, ev. ref. lelkész.

== **Nyilvános számadás és hálás köszönet.** A piski-telepi reform. templom belső felszerelése költségeinek fedezésére még a következő adományok folytak be: Földváry Mihály, pestmegyei alispán ur ívében (másodizben; először 82 frt 84 kr.) 105 frt 20 kr. A m. kir. államvasutak üzletvezetője (Arad), Makray József ur ívében 26 frt 70 kr., Szilágyi Mihály, vasuti hivatalnok ur ívében (másodizben; először 50 frt) 15 frt 20 kr. A debreceni ref. egyház ívében 10 frt, Csontos János, m.-ludasi birtokos ur ívében 6 frt. A harasztosi ref. egyház ívében 5 frt. Gál Péter, bajai birtokos ur ívében 5 frt. Ajtai Albert, szilágy-somlyói főszolgabíró ur ívében 4 frt 15 kr. Kósa Mihály ref. lelkész ívében 3 frt 50 kr. A b.-ujvárosi ref. egyh. ívében 3 frt 9 kr. Vén Mihály ref. lelkész ívében 2 frt. A dévai, szováti és uzoni ref. egyházak ívein 2—2 frt. A nyzseredai főszolgabírói hivatal ívében (másodizben) 1 frt 50 kr. A ceglédi és lepsényi ref. egyházak ívein 1—1 frt. Benke István, Simon Ferenc és Jánó Albert, Mihálc Elek, ref. tanár, illetve lelkész urak ívein 1—1 frt. Benedek Ferenc, mérai lelkész ívében 1 frt 50 kr. A csököli ref. egyház 63 kr. Molnár Miklós, menyői ref. lelkész ívében 50 kr. Szarka Sámuel ur ívében 30 kr. Összesen 202 frt és 38 kr., azaz, kétszáz két frt és harmincnyolc kr. E lap idei 8-dik számában kimutatott összeggel (521 frt és 28 kr.) együtt tehát begyűlt eddig 723 frt és 66 kr. Ehhez véve az Ó Felsége által adományozott 150, és a fő. püspök ur ő méltósága által ajándékozott 100 frtot, összes bevételünk: 973 frt és 66 kr. Fogadják a nemes lelkű gyűjtők és adakozók, egyházunk nevében forró hálánkat és köszönetünket. Piski-Telep, 1890. július 5-én. *Juhász Izidor*, ref. lelkész. *Lichtensteiger Albert*, számadó gondnok.

HIVATALOS RÉSZ.

1217—1890

KÖRÖZVÉNY.

Mindenik ref. kollégium m. tt. Elöljáróságának és mindenik ref. iskolaszék t. lelkész-elnökének.

A sárospataki irodalmi kör kiadásában megjelent alábbi népiskolai tankönyveket, szakférjaink bírálatai alapján, egyházkerületünk ref. elemi népiskoláiban való használatra ezenel engedélyezzük.

1. Természetrajz, népiskoláink részére. Készítette Búza János tanár; ötödik kiadás; ára kötve 34, kötetlen 27 kr; Sárospatak, 1889.

2. Magyarország története, népiskolák számára; tizenhetedik javított kiadás; ára kötve 20 kr, kötetlen 13 kr. Sárospatak 1888.

3. A magyar polgári jogok és kötelességek ismertetése (Alkotmánytan) népiskolák számára; írta Viski K. Bálint; ára kötve 27 kr, kötetlen 20 kr. Sárospatak 1881.

4. Erkölcsei olvasókönyv, a ref. népiskolák II. osztályának, írta Páncél Ferenc, kilencedik javított kiadás; ára kötve 16 kr, kötetlen 9 kr. Sárospatak, 1888.

5. Számítási föladatok, az elemi népiskola I. és II. osztályai számára; írta Dezső Kajos; ára kötetlen 10 kr, kötve 17 kr. Sárospatak, 1883.

6. Számítási föladatok az elemi népiskola III. és IV. osztályai számára; írta Dezső Lajos; ára kötetlen 23, kötve 30 kr. Sárospatak 1884.

7. Olvasókönyv, az elemi népiskolák III. és IV. osztálya számára; szerkesztette Dezső Lajos; ára kötetlen 53, kötve 60 kr. Sárospatak, 1885.

8. Természettan, az elemi népiskolák számára. A rokon tantárgyakra tekintettel; összeállította Zsindely István tanár; ára kötetlen 23 kr, kötve 30 kr. Sárospatak, 1884.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Ig. Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. június 30-án.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1217—1890

KÖRÖZVÉNY.

Mindenik erd. ref. kollégium m. tt. Elöljáróságának.

A sárospataki irodalmi kör kiadásában megjelent gimnáziumi tankönyveket Igazgató-Tanácsunk szakférjainival megbiráltatván, ezek alapján az alább felsoroltakat, erd. ref. gimnáziumainkban való használatra ezenel engedélyezzük.

1. Keresztyén egyháztörténet, a gimnáziumi felsőbb osztályok számára; írta Kovácsy Sándor, gimnáziumi tanár; ára füzve 1 frt 37 kr, füzetlen 1 frt 30 kr. Sárospatak, 1884.

2. Magyar olvasókönyv, a középiskolák I. és II. osztálya számára; szerkesztette Molnár Lajos, gimnáziumi tanár; I. és II. kötet ára füzve 90, füzetlen 83 kr. Sárospatak, 1887.

3. Magyar olvasókönyv a középiskolák III. osztálya számára; szerkesztette Maklári Papp Miklós gimnáziumi tanár. III. kötet; ára füzve 1 frt; füzetlen 93 kr. Sárospatak 1888.

4. Latin olvasókönyv, a II. gimnáziumi osztály használatára. Gedicke F. után; harmadik kiadás; ára füzve 40 kr, füzetlen 33 kr. Sárospatak, 1889. Csak segédkönyvül ajánlatik.

5. Corneli Nepotis vitae excellentium imperatorum; magyarázattal ellátta Finkey József és Kérészy István, harmadik javított kiadás; ára füzve 1 frt, füzetlen 93 kr. Sárospatak, 1885.

6. Phaedrus meséi; magyarázattal ellátták Finkey József és Kérészy István; harmadik javított kiadás; ára füzve 60 kr, füzetlen 53 kr. Sárospatak, 1886.

7. Görög nyelvtan, dolgozta dr. Koch Ernő után és fordítási gyakorlatokkal s szótárral ellátta Szinyei Endre gimn. tanár; ára füzve 1 frt 80 kr, füzetlen 1 frt 73 kr. Sárospatak, 1888.

8. Számítan, a gimnáziumok I—III. osztályai számára, összeállította Zsindely István tanár; ára füzve 60 kr, füzetlen 53 kr. Sárospatak, 1887.

9. Magyarország történelme; a «sárospataki irodalmi kör» megbízásából, középiskolák alsóbb osztályai számára készítette Maklári Pap Miklós, gimn. tanár; második javított kiadás; ára füzve 70 kr, füzetlen 63 kr. Sárospatak, 1886.

10. Növénytan, a középtanodák V. osztálya részére, készítette Búza János, sárospataki tanár, a szöveg közé nyomott 170 ábrával. Ára füzve 1 frt 50, füzetlen 1 frt 43 kr. Sárospatak, 1882.

11. Állattan, a középiskolák VI. osztálya részére, készítette Búza János, sárospataki tanár; a szöveg közé nyomott 128 ábrával. Ára füzve 1 frt 50 kr, füzetlen 1 frt 43 kr. Sárospatak, 1888.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Ig. Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. június 30-án.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1571—1890 PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A szilágy-szolnoki egyházmegyében levő ilosvai körlelkési állomásra ezenel pályázat nyitattik. A körlelkészség területéhez még Györtelek, Badacsony, Szécs és Hosszúmező községek tartoznak, melyekben, azonban, jelenleg templom nem levén, isteni-tisztelet csak Ilosván tartandó, a többi községek, pedig, csak meglátogatandók, havonkint legalább egyszer, s azon alkalmakkor a tankötelesek vallás-oktatásban részesítendőek.

Javadalom: tisztességes lakás, évi 400 frt készpénzfizetés és 8 hold szántóföldből álló kanonika-porcio jövedelme, melynek adóját a körlelkész fizeti.

A pályázati folyamodványok a főt. püspöki hivatalhoz adandók be, július 31-éig.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig. Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. július 3-án

Dr. Vályi Gábor,
misszióügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1632—1890. PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A széki egyházmegyébe kebelezett noszolyi paptanítói állomásra, mint körlelkészségre pályázat nyitattik.

A székhelyen kívül, hol a papi teendők mellett a rendes népiskolai tanítói kötelességeket is tartozik teljesíteni, gondozása alá tartoznak a cegei, göci, vasas-szt. iványi és császári leányegyházak.

Javadalom, a noszolyi papi telken levő lakáson kívül, az egytetemes konvent által megszavazott 150 frt; az egyházkerülettől 150 frt, együtt 300 frt készpénz; a noszolyi, cegei, göcei egyházközségek hiveitől 115 frt 16 kr. értékű kepe; Noszolyban 28 hold kanonika porcio, 46 frt 59 kr; Cegében és Göcön 33 frt 36 kr. kataszteri tiszta jövedelemmel; együtt tehát 495 frt 11 kr.

A pályázati folyamodványok a főt. püspöki hivatalhoz nyújtandók be augusztus hó 10-éig. Az állomás f. é. október 1-én foglalandó el, minthogy az özvegyi kegyidő akkor végződik.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató Tanácsának Kolozsvártt, 1890. július 8-án tartott üléséből.

Dr. Vályi Gábor
misszióügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

179—1890.

FELHÍVÁS.

Szivesen kérem mindazon t. lelkész urakat, a kiknek egyházközségéből az 1888. és 1889-dik évi egyházkerületi és egyházmegyei fizetendőek, s az 1888. 1889. és 1890-ik évben kiszolgáltatott hivatalos nyomtatványok árai be nem fizetettek, úgy intézkedni, hogy jelzett tartozásaik legkésőbb e hó végéig befizetessenek.

Azt hiszem, e felhíváshoz indokolás szükségtelen.

Veresegyháza, 1890. júl. 6-án. *Ujvári C. József,*
e. m. direktor.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. Július 17.

29. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Vitatkozunk, gondolkozunk.

(Folytatás.)

Különben, a veszendő lelkészi, illetve, «papi tekintélynek» megillető magas fokra emelésére a fizetés javításnál sokkal fontosabb emeltyű lenne a lelkészek jogi helyzetének méltányos megállapítása és szabatos körvonalozása. Tudvalevő dolog, ugyanis, hogy míg egyházi törvényeinkben szorosán meg vannak szabva kötelességeink, addig jogaink kérdése csak olyanformán áll, hogy vagy alatta, vagy felette, de hogy benne nincsen, annyi bizonyos. Arany szerint:

«mint a pára

Köd előtte, köd utána.»

Egyszóval, jogaink nincsenek se prózában, se versben. Ugy kellene csinálni a dolgot, hogy legyenek. Ez lenne tisztességes emelkedésünknek második lépcsője.

Hát a harmadik mi lenne? A lelkészválasztás ujjá szervezése. Sokféle indítványt láttunk már eddig e tárgyban, tele van vele minden lap, sőt egész irodalma van e kérdésnek. De valljuk meg, hogy az eddig bemutatott összes papválasztási tervezeteknek, javaslatoknak, indítványoknak s újabb meg újabb szerkezetű munkálatoknak van egy közös jellemvonása, az, hogy valamennyi kísérletből hiányzik az a parányi bátorság, mely nélkül nem áll meg a hegyén a Kolombus-féle tojás.

Mondjuk el azért őszintén, hogy nézne ki az új papválasztási szabályzat, azzal a kicsiny bátorsággal, megállítva a kényesebbik csúcsán.

Mindenek előtt, jöjjünk tisztába röviden a mi hivatásunkkal.

A ref. papságnak első és utolsó teendője a tanítás. Első, a mennyiben a megbízást Krisztus adta: elmenvén, tanítsatok; utolsó, a mennyiben a jelenkor szelleme immár megjövendölte, hogy: «kevesebb lesz a pap, de több az oktató!» kötelességünk, e szerint, a tanítás, tehát ugyan-

az, a mi a tanároké. Főadatunk, továbbá, az igazgatás, éppen az, a mi az igazgató-tanároké. Mi következik ebből? Egy kevés tanúság. A gimnaziumi növendékek, tudvalevőleg, tandíjat fizetnek. Mi lenne már most ebből, ha e teherhordás úgy viszonzatnék, hogy a növendékekre bizatnék a tanár-választás joga?

Felelet: lenne belőle oly fonák, absurdum állapot, a minő van most tényleg az egyházban, a hol az igehirdetőt a gyülekezetek választják a saját gusztusok szerint. Mit adnak hát ott a tandíj viszonzásául? Tanítást, nevelést, igazgatást! Hát a teherviselő gyülekezeteknek mit adjunk a kepe viszonzásául? Tanítást, nevelést, igazgatást és kormányzást s ezekben rejtlő lelki gondozást. Hát aztán, hová tegyük a gazdátlanul maradott papválasztási jogot? Osszuk föl testvériesen három egyenlő részre. Az első harmadrészre mutasson rá az egyházkerület, mondván: »Ego primam tollo«; a második porció legyen az egyházmegye jussa; a harmadik maradjon a gyülekezetek tulajdona. Már most, jön a papválasztás. Az egyházközség és egyházmegye küldöttségei (arányos számban) végzik a lelkész-jelölést, természetesen, a lelkész minősítési törvények korlátai között. Azután, közelget az egyházkerületi közgyűlés; oda fölviszi mindenik esperes az egy év óta lefolyt lelkész-jelölések eredményét, illetve, minden üres állomás jelöltjeinek névsorát s maga is beolvadván az egyházkerületi lelkészválasztó bizottságba, megválasztanak a papokat az egyházkerületi közgyűlésen, éppen úgy, mint a tanárokat. Ilyen módon kevesebb lenne a költség, látma, ivás, vívás és a civódás; ellenben, több lenne a komolyság, tisztesség és igazság.

Igen, de erre a szóra az ős prot. gyakorlat az asztalra csap hatalmas öklével s mozgás támad az autonomia nevében. Nagy nevek és nagy szavak kezdenek forgalomba jöni prot. őseink, több százados uzus, stb.

Csendesedjünk meg egy kissé! Álljunk meg egy szóra, autonomia barátunk?

Igaz, hogy ez indítvány ellenkezik az ősz prot. intézmények szellemével, a hosszas gyakorlattal, de hátha ez a prot. állapot is ellenkezik az evangyéliommal? Ki lesz akkor ítélő bíró a prot. protestantizmus, illetve, a reformáció szelleme-e, vagy az evangyéliom?

Ugy vagyunk értesülve, hogy a reformáció csak annak hajt térdet és fejet, a mi benne van az evangyéliomban, és a mi azon kívül esik, az mind emberi találmány, hamisítás, tévelygés és mint ilyen az egyházból törlendő. Jó, ez igaz!

Már most, mi lenne abból, ha be találnám bizonyítani, hogy az evangyéliomból oly autonomikus kiváltságok, mint p. o. a választási jog, nem igazolhatóak, de az ellenkező, igen.

Nos hát, kezdjünk hozzá. Bizonyítandó tétel, hogy: «az evangyéliomban az egyháznak nincs presbiter-választási joga.»

Már most, akár az evangyéliomi értelemben, akár mai jelentésében vesszük a presbyter szót: vele áll, vagy bukik mindenféle választási jog. Pátról és Barnabásról Csel. XIV. 23-ban az mondatik, hogy »minden gyülekezetekben választottak szeniorokat (az eredeti szerint, πρεσβυτέρους). E szerint nem az apostolok választottak a gyülekezetek, illetve, azok előjárói által, hanem éppen megfordítva: az apostolok választottak presbitereket. E ténynyel szemben, az alkotmányosság védelmére Fűrds Lajos, minden buzgósága dacára, csupán egyetlen esetet képes idézni, mely az ellenkező vitatását lehetővé teszi. Ilyen esetet lát F. L. azon tényben, mely a Csel. VI. 1—6-ban található, midőn a jeruzsálemi két diakonust az apostolok szavára a gyülekezet választja meg. Ugy de, ez is csak látszólag bizonyít F. állásálláspontja mellett, mert a megválasztott diakonusok az apostolok színe elé állttatnak és ezek kezüknek fejükre tételével avatják, illetve, igtatják be őket hivatalos állásukba. Már pedig, melyik nagyobb: a választási jog-e, vagy az a hatalom, mely a választást jogérvényesen megerősítheti, vagy, ha úgy tetszik, megsemmisítheti. Az utóbbi, azt hiszem, nagyobb hatalom. És ezt a hatalmat ez esetben is az apostolok gyakorolták. Hogy az apostoli korszakban gyülekezet csakugyan nem élvezett s nem gyakorolt semminemű választói jogot: azt ugyancsak az evangyéliomból két példával lehet igazolni.

1. Éppen a most idézett helyen a diakonus-

választást így rendelik el az apostolok: «Választatok, atyámfiak, hét férfiakat, kiknek jó bizonyosságok legyen.» Ebből világos, hogy csupán azért bízzák az apostolok a gyülekezetre a választást, mivel ők maguk a kellő ismeretség hiányában nem tudhatták «kiknek van jó bizonyosságok.» Ez tehát kivételes eljárás volt. Hogy valóban kivételes kegy volt a választási jog átengedése, s a gyülekezetre ruházása, hogy e rendkívüli grácia nagy feltűnést is keltett, kitűnik az 5-ik versből, hol ez mondatik: «tetszék pedig e dolog a jelenvaló egész sokaságnak.» Hogy itt a tetszék egyáltalában nem a klaszszikus nyelvekben szokásos kifejezéseknek, melyek a helyeslés fogalmát jelentik, felel meg, hanem valóban azt jelenti, hogy tetszést nyert, köztetszést aratott, szószerint: kezdett megtetszeni azt az eredeti kifejezések minden kétséget kizárólag igazolják καὶ ἤρρεσεν ὁ λόγος .»

(Vége köv.)

Vásárhelyi Zsigmond.

Hegedüs Sándor beszéde.

(A jul. 6-án történt 25 éves találkozás alkalmával.)

Tisztelt barátaim! Kedves tanuló társaim!

Huszonötévi távollét után összegyűltünk újra, hogy baráti kezet szorítsunk egymással. Ez a huszonöt évi idő két aggkornál is hosszabb s hosszabb, mint a mennyit itt töltöttünk el gyermekkorunk, ifjuságunk kezdetén.

Mennyi emlékek, mennyi édes érzés elevenedik fel előttünk e mai napon, ha a mult homályából kikeressük azokat a perceket, azokat az órákat, melyeket itt egymás között töltöttünk el. Ezen emlékeknek hatása alatt, melyek együttesen egymás iránti barátságunk és anyaintézetünk iránti hálánkat keltik fel, jöttünk ide, hogy megújítsuk ismeretségünket, barátságunkat és lerójjuk az anyaintézet iránti hálánkat. Hálával tartozunk e jóságos intézet iránt: ez nevelt minket hosszú éveken át lelkileg és testileg. Nem csak a tudomány elveit, különböző utjait, módjait ismertette meg velünk; testileg is itt nevedtünk, itt tanultuk és játsztuk azokat a játékokat, melyekre bizonyos megvetéssel tekintettek régebben s melyek most a paedagogia által helyeseknek, hasznosaknak és a fiunevelés fontos részének tekintetnek.

Ha visszaemlékezünk miképpen készültünk itt leckéinkre, ciglétünk, játsztunk labdát, futót: bizony, bizony sokszor jut eszünkbe, hogy talán az egyikből kevesebbet, a másiból többet kellett volna tenni; de a mit itt tettünk, annak mind hasznát vettük az életben.

Azonban, nem tagadom, hogy mikor az érzés melegeivel a hálát hozom ide, egyúttal elhoztam amaz idő óta szerzett tapasztalataimat is. S e tapasztalat hatása alatt egy-két megjegyzést ez ünnepélyes órában talán jogosítva vagyok tenni, annál inkább, mert a mi részünkről e megjegyzések talán elfogulatlanok.

Intézetünk a reformatus intézetek sok előnyösségével bír s az előnyöket emelni kell, művelni. Megtanultuk itt a lelki vizsgálódást, a szabad judiciumokat, megtanultuk az egyenlőségnek azt az érzetét érezni, mely csak az együtt lakás, együtt élés által fejlődik ki, nem ismer sem születési, sem vagyoni előkelőséget, nem ismer más előnyt, csak a szellemi és testi erőt s ezeket az elveket kivittük a kollegiumból az életbe s érvényesítettük s hasznát vettük. Nem tagadom, nem beszélhetek a ti megbízásotokból, csak az én meggyőződésemből, ha hibázom, legyen az én hibám; de nem hallgathatom el, hogy némely oly hibákat vittem el innen, melyeket nehezen kellett leszoknom az életben. Tagadhatlan, hogy intézetünk akkori szelleme, részben környezetének szűk volta, részben a szoros együttlét által kifejtett szellem következtében bizonyos félszepségek fogamzóttak meg bennünk, bennem legalább igen. Sokszor éreztem, hogy miképpen lehet az önérzet elbizakodottsággá, miképpen fajulhat az önálló nézet türelmetlenséggé, miképpen változhatik át a lelki ismeret maga félszepséggé egymással szemben s különösen a hazaszeretetet, mely legönzletlenebbül élt szívémben, miképpen változtathatta türelmetlenséggé s miképpen fajulhat gyanuvá?

Sokszor vettem észre, hogy korlátokat kell tartani itéletünk előtt; sokszor tapasztaltam, hogy bizonyos nézetek sokkal bonyolultabbak, semhogy egyszerre áttekinthessük s azt hiszem, hogy ha ezt bevallom, kötelességem, egy másikat még felemlíteni. Eljöttem, hogy bocsánatot kérjek tőletek, mert gyakran zárkóztam, rideg voltam. Származik ez attól a vajudástól, mely mindenkit elfog, ha kötelességét átérzi és a lényegének meg akar felelni. Igaz, hogy tanulmányozás nélkül is meg lehet ezt tenni, de hivatottságot csak az élet adhat meg. Az élet súrolja le azokat a ferdeségeket, melyeket az iskola ad, legalább a mi iskolánk.

Kimenve az életbe, a társadalmi viszonyok nagy rostjába, melybe bedobattunk, különböző helyzeteket találtunk, néha nem azt, a mit kerestünk, mást a mit vártunk, de azt is, a mit a szerencse, olykor az erőnk kijelölt és meghaphatóvá tett számunkra és látjátok barátaim, a ki sok küzdelmen ment keresztül s a kinek alkalmá volt különböző viszonyokban tapasztalatot szerezni, az sokszorosan hálával fordul ez intézethez, de itéletét nem hallgathatja el. Kétségtelen, hogy a demokratikus fejlődés félszepségekkel jár, a demokratikus egyenlőséget sokan irigységgé változtatják át. Ha valaki egy lépéssel előbb van a másiknál, készek, bizonyos irigységgel nézni reá, de ti tudjátok, mennyi sok küzdelem, sok fáradozás, sok átvirrasztott éjszaka kell ahhoz, hogy valaki némi előmenetelt tegyen. A szerencse odadob valakinek kegyet, de sokszor ez boszulja meg magát. Az a maradandó, a mit az ember kicsikar a sorstól. A ki küzködéssel emelkedett, az becsülni tudja a dolgozó embert, legyen az vasuti őr, utcaseprő, vagy a legelső miniszter: egyenlő előtte. Sőt, úgy tetszik, mintha kötelessége volna, bocsánatot kérnie a rosszabb sorsutól, mintha attól vett volna valami munkát. Huszonöt év alatt láttam tönkrement embereket, láttam közülünk valót is, de követ sohasem mertem kezembe venni reá, sőt ellenkezőleg,

sajgó érzést éreztem s gondolkoztam, hogy mivel vagyok én különb (ki együtt nőttem, nevededtem vele) mint ő, hogy más sorsra jutott.

S ebből kettőt vontam le. Azt, hogy iparkodjam azon is segíteni és a másik, hogy végtelen hálát éreztem a mindenható iránt, a ki megkímélt a mepróbáltatásoktól.

A demokratikus érzés abban áll, hogy a kerges tenyeret épp úgy tudjuk megszorítani, mint a glacé-kesztyűt és hogy az utolsó munkást is épp úgy megbecsüljük, mint a sima diplomatát, kivel gyakran találkozunk, de nem igen ismerhetjük ki.

Ez a terem itt mindig olyan végtelen nagy, olyan felemelőnek tűnt fel, mert én addig nagyobb, szebbet nem láttam ennél. Ha az életbe kimentem, bizony láttam, hogy például a Márk teplom nagyobb s vele összehasonlítva, ez a terem kicsinynek tűnt fel, de önmagában ez megfelel a maga hivatásának és engem kielégített akkor.

Igy vagyunk azokkal a nézetekkel is, melyeket akkor szerzünk, mikor iskolába járunk. Kielégítettek a 18—20 évig, de kimenve az életbe, kicsinynek találjuk, szűknek a látkörünket.

Azok szoktak türelmetlenek lenni az életben, a kik kimennek szűk látkörrel s azt akarják, hogy ez a látkörük érvényesüljön a világban is és nem ők alkalmazkodjanak, hanem mások az ő látkörükhöz. Ez szokott előfordulni a politikában is. A szűk látkörűek azt hiszik, hogy a kik szélesebb látkörrel bírnak, nem is lehetnek egészen önzetlenek, mert a nagy látkörben mozognak.

Azt hiszem, hogy most, a 25 év elmúltán, elmondhattam ezt, nem mondhatja senki, hogy önző vagyok, de kérem, hogy méltassatok figyelemre, nem magamért, de azért a szeretetért, melyet csak a halál töröl ki; megengedjétek, hogy érzelmeimnek és nézeteimnek itt kifejezést adtam.

Ha az élet sok változást idéz is elő, mégis hálával kell viseltetni a gondviselés iránt, hogy életünket legalább megkímélte, de kegyelettel kell visszaemlékezünk azokra, a kik elköltöztek, meg kell emlékezni a halottakról is. Tanáraink közül öten haltak meg: Nagy Ferenc, ki minket szeretettel vezetett be a filozofia pitvarába, Sági László, a történet nagy mestere, Takács, Kócsi, Fekete. (Hegedüs itt elősorolta a tanárok érdemeit, jellegzetes sajtáságait.)

Valóban, szerencse volt, folytatta aztán, hogy ezek az ellentétek úgy hozzásimultak a mi képzeletünkhöz. Mert a tudomány és élet egyiránt megköveteli a lelkesedést is. A szerencses boldog az, a ki a kettőt egyesíteni tudja. Mert a kiből a meleget és lelkesedést kiöli a tudomány, vagy élet, az élőhalott marad. A ki pedig csak frázisokon lovagol, az olyan, mint egy lég-hajós. Csak az boldog, ki a kettőt egyesíti.

Emlékezzünk meg azokról is, a kik közülünk elhaltak, kilencen közülünk, huszonöt százaléka azoknak, a kik akkor érettségit tettünk. Nagy dízma s annál nagyobb a mi kegyeletünk irántuk s annál nagyobb hálánk, a minket ért jókért.

Kegyelettel, hálával kell visszafordulni az emlékekhez s a másik kötelességünk egyházunk, intézetünk, ha-

zánk iránt, hogy ha épeknek találatánk szolgálatot tenni, a miben gyengéséget tapasztalunk, azt irtsuk ki magunkból, hogy annál épebbek legyünk és teljesítsük mindenütt kötelességünket, mert épp oly kedves az igazságos bíró előtt az, a ki az utolsó helyen tesz eleget kötelességeinek, mint a ki az elsón.

Szorítsunk most már újra baráti kezet egymással.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, július 6. 7. 8.

(Vége.)

Egy fölmerült konkrét eset szomorúan illusztrálja azt a jogi abszurdumot, a melyet az a tény idéz elő, hogy a magyar állam a különböző felekezetek kánon-jogát egykint szánkcionálja. Egy református vált férfi házasságra lépett egy katolikus nővel, a ki, bizonyos idő multán, azon a cimen folyamodott saját házassági forumához házassága semmisnek nyilvánításáért, hogy előbbi férjének elvált neje még él s így a katolikus kánon-jog értelmében új házassági frigyre nem is léphetett. A katolikus szentszék ez érvelést magáévá tévén, a maga felére nézve, a ref. férjet nem is értesítve, a házasságot megsemmisítette és így a kath. szentszék által jogosan hajadonnak dekrétált kath. feleség új házasságra lépett egy katolikus férfival. A református fél, azonban, kinek, közbe legyen mondva, tőle törvényesen elvált első neje időközben meg is halt, új házasságra kíván lépni s egyfelől félvén, hogy saját egyházi törvényei szerint, még házassági kötelékben levőnek tekintetvén, új házasságra lépve, bigamia bűnébe esik, másfelől sérelmesnek tartván magára nézve, hogy a kath. házassági törvényszék fölöle-nélküle határozott és törvényes feleségét új házasság kötésére szabadította föl: ügye elintézéséért saját egyházi hatóságához folyamodott, a mely a kérdés kitisztázását főt. püspök aától kérte, ez pedig a gordiusi csomót az Ig. Tanácshoz tette át. Előtünk áll tehát az az eset, hogy egy a ref. kánon-jog szerint jogérvényesen főnnálló házasságot a kath. szentszék, a maga kánon-joga értelmében jogosan, semmisnek jelent ki, s a kath. pap az asszonyt, jogosan, meg is esketi egy másik férfival. Egy asszony, a ki bigamiában is él és nem is, a két kánon-jog szempontjából egykint törvényesen. Másfelől, egy férfi, ki a maga egyházi törvényei szerint házassági kötelékben él; kitől feleségét a főnnálló törvény jogosan elvette és másnak adta át s ki, hogy feleséghez jussou, kénytelen a kir. ügyésznek a bigamia címén ellene indítható keresetével farkas-szemet nézni. Az Ig. Tanács, aztán, a megoldhatatlannak látszó kérdés megoldását abban kereste, hogy a ref. férfit utasítá, hogy folyamodjék saját ref. házassági törvényszékéhez a rá nézve lehetetlenné tett házassági kötelék alól való föloldása iránt; a maga részéről pedig kimondá, hogy a kérdés elvi oldalát a vallás-ügyi miniszternek adja föl találós-kérdésképpen.

A Bányai Vitális-féle hagyaték ügyében a kolozsvári kollégium, mint általános örökös, a hagyományos egyházkerület képviselőjének, az Ig. Tanácsnak, a fölmerült költségek arányos fölosztása iránti végzéséhez hozzá

járulván, az Ig. Tanács fölszólította a kollégiumot a hagyatéki tartozás kiegyenlítésére és az előlegezett költségek beszolgáltatására; a másik hagyományossal, t. Molnár Miklósné asszonynyal, az előlegezett költségek reparciálása a kollégiumnak tétetvén kötelességévé. Az egyházkerületi követelések beszolgáltatására határidőül a folyó évi szeptember 15. napja tüzetett ki.

A gerendi pap és kántor javadalmát, a volt gr. Kemény Sámuel-féle udvartól illető évjáradékokat a jószág mostani tulajdonosa, gr. Klebersberg, 1880. óta megtagadván, az igény-kereseti pört az Ig. Tanács járatta le s a három folyamodáson átvitt kereset nyomán, a végítélet nem csak a hátralékban maradt évjáradékok kifizetését, hanem a jog telekkönyvi biztosítását is kimondta. A jelentékeny perköltségek most fedezendőek levén, ezeknek hordozására nézve kellett határozni. A méltányosság elve ugyan azt követelte volna, hogy a papi és kántori javadalom ez örökre biztosított jogának költségeit ne az ez idő szerinti jogélvezők, hanem maga a javadalmi alap hordozza; miután, azonban, a most is élő javadalmasok, a főkonzistorium rendelete ellenére, annak idején, magok mulasztották el e javadalmi jog telekkönyvi biztosítását s így e pör saját mulasztásuk következménye volt: az Ig. Tanács kimondta, hogy a perköltségeket az egyik kerületi közpénztár előlegezi, a javadalmasok pedig hat százalék mellett, 20 év alatt törlesztik az előleget.

A Bethlen-kollégiumnak egy b. Bánffy Dénes elleni követelése, még a vagyoni chaos idején úgy tünt vala föl, mint a mely el lön enyésztetve. A tizenhét-tizenyolc év multával, azonban, mely azóta letelt, kitünt, hogy az akkori elszámolás a kollégium kárával történt, mihez képest, a főnnálló követelés utólagos behajtása legalább jogi szempontból, lehetőnek mutatkozik. Az Ig. Tanács jogügyi bizottsága tehát a kérdés fölfejtésével most azt az előterjesztést teszi, hogy ha a harmadkézre szállt tartozás számára található fedezet s ha akad elég ügyes prókátor, e követelés behajtása talán még sikerülhet is: mihez képest az Ig. Tanács megadja a fölhatalmazást az előjáróságnak, mint a vagyoni ügyek intézésére első sorban hivatott hatóságnak, hogy megítélje a pör lehető esélyeit és netaláni kilátásait s ahhoz képest a pört meg is indíthassa.

A felső-torjai papi kanonika-porciónak mintegy harmadrészét, hosszú időközön át, a kántor usurpálta. E visszaélés kiderülvén s a kántori állomás éppen meg is üresedvén, az illető fekvők a papi használatba visszaadattak, az ez értelemben módosult díjlevelek pedig, jóváhagyattak.

A dedrád-széplaki templom-építésre szükséges kölcsön fölvetelét engedélyezi az Ig. Tanács.

A szász-uj-ősi papi javadalomnak a Zeyk József-féle birtok után járó termény-javadalmát a mostani birtokos, Lázár Árpád ur, készpénzen kívánván megváltani, az évi 100 frt váltáság-összeg oly föltétellel fogadtatik el, hogy a megváltó tulajdonos vagy fizesse be, vagy jelzáloggal biztosítsa a tőkét.

Az ördögkúti templom- és toronyépítésre megszavazott 100 frnyi segély kiadatik, a kért és kilátásba helyezett építkezési kölcsön törlesztésének fedezetét, azonban, előbb ki kell mutatnia.

A romániai miszsió pénztárából évi segílyt nyerne: Kelemen Ferenc, plojesti tanító, 100 frtot; Nagy Sándor, brailai levita, 100 frtot; a pitesti iskola, fűtésre, 40 frtot.

Egy szupplikáció engedélyezése iránt beadott kérvény, az idei konventi határozat értelmében, elútasítottik.

A brassói egyházközség templomot és papilakot készülvén építeni, országos kéregetésre engedélyért folyamodik a belügyminiszterhez. Az Ig. Tanács a kérvényt ajánlattal terjeszti föl s egyszersmind gr. Bethlen András, egyházközségi főgondnok és földmívelési miniszter aát is fölkeri a folyamodvány támogatására.

Hegedüs Sándor alapító, a hozzá intézett kérdésre, kijelenti, hogy alapítványának ismeretes föltételeit fönrtartva, a tőke kezelését és a jutalom-dij odaitélését ugyanarra a kollegiumi hatóságra kívánja bizni, a mely az általa nyert jutalmak tőkét kezelte s javadalmait adományozta, az adományozásnál egyik döntő momentumkint, pedig, a VIII. osztálybeli osztályvizsgálatot kívánja tekintetni. Ehhez képest, az Ig. Tanács kiadja a tőkét a kolozsvári kollegium előljáróságának s értesíti őt az alapító e kívánságáról is.

Néhai Kakasi Sámuel és neje Tollas Druziánna, a lukafalvi egyházközség iskolájának 300 frt készpénzt és 130 frt értékű kötleveleket adományozott oly kikötéssel, hogy a készpénz-tőke fele kamatja, öt elhalt gyermekük emlékére, jutalomkönyvek kiosztására forditassék, a kamatok másik felerésze tőkésítvén s majdan szegény iskolás gyermekek ruházatára fordittatván, míg a fölhajtandó adomány, ugyanily módozat szerint, egyetlen élő gyermekük, Katalin, nevére lesz gyümölcsötzetendő. Az adomány köszönettel fogadtatván, az esperes útasított a pénz fölhajtása érdekében megtett lépések eredményének majdani bejelentésére.

A sepsi-szentgyörgyi első papi díjlevél, a vett útasításhoz képest kiállitva, beérkezett, az Ig. Tanács pedig a megerősített díjlevél alapján, elrendelte a papi állomásnak az idei Szent-Mihály-napra való betöltését.

Mike Lajos, noszolyi körlelkész aa. a mult évben elhalálozván, állomására a pályázati hirdetés közzé tétetik.

A csíkmegyei körlelkész, t. Borbáth Pál aa. ki a hiveitől részére biztosított évi 150 frnyi rovatál élvezetéről, egyházközsége javára, még a mult évben lemondott, némi segílyért folyamodik hivatkozva terhes szolgálatára, különösen pedig nagy területre terjedő hatáskörével járó tetemes úti-költségeire. Az Ig. Tanács, méltányolva ez okokat s azt a kitünő és lanakatlan buzgóságot, melyet t. körlelkész aa. nehéz és eredményes szolgálatában kifejt, a belmiszsió-alap terhére, ez évre, 100 frt segílyt szavaz meg részére.

Ugyane körlelkész aa. jelentéséből kitünik, hogy működési területén feles számú elkeresztelési eset fordult elő s viszont, hogy a csík-szeredai r. kath. iskolában egy ref. növendék kath. hitoktatásban részesítettve, e kalkul alapján vitetett föl a felsőbb osztályba. A multból származó sérelmi esetek adatai közöletnek a föt. és mélt. konventi elnökséggel, az idei konventi ülésszak 34. sz. határozatának értelmében leendő fölhasználás végett; az utóbbi esetre nézve pedig, a közoktatásügyi

minisztertől kér az Ig. Tanács orvoslást, a felekezetközi illetőleg, közoktatásügyi országos törvényekre hivatkozva.

A tancsi körlelkész részletes útasításának némely pontja nem bizonyulván kielégítőnek, az Ig. Tanács e pontok módosítását elrendeli.

A petrozsényi egyházközség papi gondozása, már a piski-telepi körlelkésztség szervezése alkalmával, e körlelkész kötelességévé tétetett, a kit, annak idején, annak kikötésével nevezett ki az Ig. Tanács, hogy e szolgálatot is teljesítenie kell. A petrozsényi egyházközség most folyamodik s az esperes is ajánlja, hogy a papi teendők végzése, a körlelkész fölmentésével, bizassék az ottani állami iskola egy kvalifikált tanítójára. Az Ig. Tanács hivatkozva arra, hogy a piski-telepi körlelkész javadalma e szolgálat-tételre is tekintettel állapítatott meg, hogy a petrozsényi külön szolgálat javadalmazására fedezet nincs, a kérést nem teljesíti, szabadságukra hagyván, azonban, a petrozsényi hiveknek, hogy megfelelő alap létrehozásával, maguknak külön papi állomást teremtsenek.

A hétfalusi körlelkész hivatkozva arra, hogy az ottani lutheránus pap, egy állami oskolában való vallás-tanításáért, az államtól jutalom-dijat élvez s hivatkozván arra, hogy maga több állami oskolában tanítja a vallást, minden jutalom-dij nélkül, kéri, hogy vele szemben is hasonló eljárást eszközöljünk ki a minisztertől. A menyiben a lutheránus papra vonatkozó állítását igazolni tudja, ily értelmű folyamodványát ajánlattal fogjuk a közoktatásügyi miniszter urhoz fölterjeszteni.

A körlelkészstések beléletének mind magasabb fejlődésre való emelkedésével és a körlelkészi szolgálatok körül szerzett bővebb tapasztalatok alapján, az ügy teljesebb szervezése és a körlelkészi intézmény hatásának nagyobb biztosítása érdekében több irányban való intézkedés szüksége tünvén ki, a körlelkészek és espere-seik fölhívást vőnek, hogy e céira föltett kérdésekre véleményöket nyilvánítsák. E vélemények most beérkezvén az Ig. Tanács. összegezésük és megvitatásuk után, kimondotta, hogy valamennyi körlelkésztség egyes anya-, leány-, fiók-egyházai és diaszporái számára külön kötetbe foglalt látogató-könyvet készített, melynek első lapján az illető körlelkész részletes utasításának e helysége vonatkozó pontjai lesznek följegyezve s a melynek tiszta lapjaira a körlelkész, minden kiszállása alkalmával, bejegyzi látogatása dátumát, netalán tett intézkedéseit, végzett funkcióit, szóval, ottmúlatásának minden mozzanatát, neve aláírásával zárván le e naplót, melyet az esperes, a helységben netaláni megfordultával, mindannyiszor átvizsgál, fölmerülő reflexzióit hivatalos jelentései számára jegyzékbe veszi; esperesi látogatása alkalmával pedig ugyan e céllal multhatatlan megvizsgál, vagy a helyszínére kiszállva, vagy a napló-könyvet egyik szomszédos községbe előre berendelve s esperesi jelentése számára így hiteles adatokat gyűjtve, ugyanekkor bevevén az esperesi látogatás törvényes kérdő-pontjai közül azokra a feleleteket, a melyek a körlelkészstésekre, sajátságos helyzetükhez és szervezetükhez képest alkalmazhatók. Az espere-sekhez, továbbá, az az útasítás is megy, hogy mindenik körlelkésztség kebelében alkottassák meg a körlelkésztség képviselétét (presbyterium), lehetőleg mindenik odatartozó

helyesből választatván a hívek által egy vagy több képviselőt, a kik otthonukban a körlelkész közegei, a lehetőség szerint pedig évenként többször is, egyszer minden esetre, a körlelkész által kijelölt községben és időben körlelkészégi képviselő-közgyűlésre összegyűlnek s ott az egész körlelkésziség közös érdekü, avagy az egyes községek specialis természetü ügyeit megbeszélnek, első fokon intézik, az Ig. Tanácshoz mindannyiszor jelentés tétetvén, illetőleg a képviselő közgyűlés jegyzőkönyvei beküldetvén. Az egyes körlelkészi látogató-könyvek e községi képviselőknél állanak, a hol van ilyen: a gondnoknál, szükség esetén egy értelmes, buzgó egyháztagnál, hol azt a körlelkész, vagy esperes mindig megtalálhassa s honnan, viszont, szükség esetén, az Ig. Tanács förlendhelhesse átvizsgálás végett.

Az erzsébetvárosi körlelkész, tekintettel hiveitől remélt javadalmának, egyes elköltözések nyomán bekövetkezett, időszerü csökkenésére, ezúttal 50 frt segélyt nyer a helmiszszio-alapból.

A m.-szt.-királyi iskolaterem építése iránt kötött szerződésen némi módosítások teendők; ezeknek megtörténtével kikapja megszavazott kölcsönét és segélyét.

A m. fodorházi több oldalról és a kir. tanfelügyelő által is megdicsért tanító, t. Aknai Elek aa. a néptanítók országos nyugdíj-intézetének tagjai sorába való fölvételre meleg pártolással ajánlatik föl a közoktatásügyi miniszternek.

A berei l. e templom-terve és költségvetése, a hívek buzgó áldozatai meleg elismerésével, jóváhagyatik; az építés keresztülvitele, azonban, csak akkor lesz engedélyezhető, ha a fedezeti, nem jelentéktelen hiányról is gondoskodás fog történni, ez esetre némi központi segély is kilátásba helyeztetvén.

A zilahi tervezett templom tornyának részlet rajzait a műszaki előadó megjegyzéseinek értelmében jóváhagyja az Ig. Tanács és elrendeli a munka biztosítására szolgáló árlejtési föltételek megállapítását s fölterjesztését. Az árlejtés megtartása azonban csak akkor történhetik meg, ha az építkezés ügyében korábban kelt s e helyen már jelzett leiratra a kellő felvilágosítás beérkezik.

A baróthi levita-tanító új díjlevele, az egyházmegyei tanács véleménye értelmében jóváhagyva, leküldetett.

É—n.

Az egyházmegyékből.

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

Udvarhelyi ev. ref. egyházmegyénk május 16—17. napjain Sz.-Udvarhelyen tartotta meg rendes tavaszi közgyűlését.

A szép számmal megjelent közgyűlési tagok élén, a mint már megszoktuk, most is örömmel ott láttuk méltóságos Gyárfás Domokos főgondnok urat, egyházi életünk ezen buzgó, elfáradni nem tudó vezetőjét és mélt. Sebesi Ákos s mélt. Ugron János egyházmegyénk ujonnan választott al-gondnokait.

Harangszóra közgyűlésünk templomba ment, hol Vársárhelyi Zsigmond f.-holdogasszonyfalvi paptársunk szívéhez

szóló ima után Máté V. 17—20. v. alapján nagy gonddal kidolgozott egyházi beszédét szóközi erővel mondá el.

Templomozás után, a piaci paplak termébe mentünk, hol nt. Menyhárt András esperes aa. üdvözölvén a megjelent közgyűlési tagokat, felolvassa nagy gonddal készített és az egyházmegye szellemi és anyagi ügyeit részletességgel feltüntető megnyitó beszédét, melyet közgyűlésünk élénk tet-szésnyilvánítások közt fogadva, azt egész terjedelmében jegyzőkönyvre vétetni határozta.

A gyűlés megnyitása után, kapcsolatosan a névsor olvasással, egyházmegyénk egy már régebbi határozatát újította meg, hogy t. i. minden lelkész-képviselő, ki a rendes közgyűlésekről igazolatlan elmarad, két frt büntetést fizessen, a tanítói képviselő ennek felét.

Ez után az ujonnan választott egyh. megyei világi és tanítói képviselők igazolása megtörtévnén, az egyh. megyei tanács által összeállított tárgysorozat kevés változtatással elfogadtatott.

Tárgysorozat rendén főjegyző aa. felolvassa a mélt. áll. Ig. Tanács egy leiratát, melyben egyh. megyénk értesítve van, hogy a mult évben tartott egyh. kerületi közgyűlésen egyh. megyénk al-gondnokaivá megválasztattak mélt. Sebesi Ákos és mélt. Ugron János urak, s mely leiratban esperes aa. utasítást vesz, hogy nevezett mélt. al-gondnok urakat ezen közgyűlésre külön meghívón meghíva, gondoskodjék ünne-pélyes beiktatásukról. Esperes aa. a közgyűlésben jelen levő mélt. gondnok urakat a maga és az egyh. megye nevében szívből jövő szavakkal üdvözölvén, kifejezi, hogy a Sebesi és Ugron név egyházmegyénk életében nem új, e két család egyh. megyénknek sok derék, lelkes vezért adott s kívánja, hogy a mélt. al-gondnok urak e két fényes család multjának megfelelőleg munkálhassák egyházi életünk boldogságát. Nemes hivatásukra istennek áldását kéri. Ezen általánosán tetsző szavak után, már nevezett mélt. al-gondnok urak megható szavakban adnak kifejezést azon érzelemnek, mely szívöket eltölti, látva az egyh. megye ezen megtisztelő ragaszkodását. Igérik, hogy a mely tehetségeket az urtól vettek, azokkal az egyházi élet fejlesztésén munkálni, mindig legszebb kötelességöknek fogják tartani. Közgyűlésünk ezen szép ígéretet általános éljenzések között fogadá, azon reménységgel, hogy az ígéretet cselekvés fogja követni.

Ez után, esperes aa. jelentette, hogy főtiszteletü püspök urtól egyházmegyénknek ajándékozva, egy térkép érkezett, mely feltünteteti egyh. kerületünkben a nagyobb szabású építkezéseket, a szervezett és szervezendő körlelkésziségeket. Közgyűlésünk örömmel fogadta ezen nagybecsü ajándékot s elhatározta, hogy az az egyh. megyei levéltárban helyeztessék el, megörzés végett, egy köszönő irat felküldésével pedig főtiszteletü püspök urhoz, esperes aát. bizta meg.

Majd felolvastatott a Kolozsvárt felállítandó theol. akadémiát illető leirat, melyben egyh. megyénk is felszólítatik e nemes ügy iránti érdeklődésre. Egyh. megyei közgyűlésünk különben is kezdet óta érdeklődéssel viseltetvén ezen nagy jelentőségü intézmény iránt, annak érdekében egyhangúlag megajánlt 500 forintot, olyan formán, hogy ezen összeget 10 év alatt fizeti le és fentartja jogát, hogy ha anyagi viszonyai megengedik, a megajánlott összeget rövidebb idő alatt is törleszthesse.

Még a mult év őszén egyh. megyei közgyűlésünk által

egy három tagú bizottság lett kiküldve azon utasítással, hogy nt. Solymosi István volt esperes aának. a magy. orsz. ref. közalapról kezdet óta vezetett minden számadását felülvizsgálva, arról véleményes jelentést terjeszzen az egyházmegye elé. Bizottság terjedelmes munkájával e gyűlésre elkészülvén, azt felolvasta, a mit közgyűlésünk magáévá tett s kimondá, hogy ezen jelentés adassék ki érdekelt nt. Solymosi István nyug. esperes aának azon utasítással, hogy arra véleményét 30 nap alatt tegye meg, addig is, egy felsőbb rendelet értelmében a kérdéses összeg biztosítása keresztül viendő.

Tárgysorozat rendén felolvasta Darvai Lajos egyh. megyei főjegyző jelentését az egyh. megyei tanács működéséről. Ezen nagy gonddal készített jelentés kedvező benyomást tett közgyűlésünkre, mert meggyőződött arról, hogy rövid fél év alatt egyh. megyénk haladott. Ennek örvendetes tudomásul vétele után az egyh. megyei gyámintézeti pénztárt áthelyező bizottság bejelentette, hogy új pénztáros Kis Károly aának rendes leltár mellett az egyh. megyei papi és tanítói özvegyárvaik pénztárt átszámolta hiánytalanul.

Az állandó számvivő-bizottság jelentése meghallgatása után, azon papi és tanítói özvegyek és árvák névsora állapított meg, kik életben létüket igazolva, segélyre jogosultak. Egy papi özvegynek 52 ft, egy tanítói özvegynek 26 ft. osztalék jutott.

Esperes és főjegyző változaskor két bizottság küldetett ki, hogy mindkét hivatal irattárát rendes leltár mellett vegyék át; most bizottságok jelentéseiket felolvasták, melyekből kitént, hogy a főjegyzői irattár a legszebb rendben találtatott s leltár mellett átvétetett; azonban, az esperesi irattár csak hiányosan vétetett át, mert az esperesi naplóban jelzett iratok közül sok hiányzott. Miután bizottság a hiányzó iratokat csak az esperesi napló számaival jelölte, de nem nevezte meg, minő ügyre vonatkoznak, utasított ezen hiány

pótlására; volt esperes aa. pedig felszólított a kérdéses iratok beadására.

Most következett volna az egyh. megyei gyámintézeti kiegészített szabályok tárgyalása és megerősítése. Azonban, mivel ez egy oly nevezetes és terjedelmes munka, a melyet rövid időn célravezetőleg elintézni, nem lehet, azért ki lett mondva, hogy ezen ügy most a tárgysorozatból kivéttetik, s közelebről külön e célból tartandó rendkívüli közgyűlésen fog tárgyalatni.

Ez után esperes aa. meleg szavakban emlékeztet meg néhai Tolvaly Zsigmond udvarhelyi paptársunkról, felemlíti, hogy az ő halálával egy székbírói állás megüresedett s e gyűlés teendői közé tartozik ez állást betölteni. Szavazás útján megválasztott székbírónak Nagy Sándor, alsó-rákosi paptársunk. (Fájdalom, megválasztása után nem sokára meghalt. Szerk.)

Majd ujonnan választott esperes és főjegyző aának felajánlása kimondatván, a kérvényi bizottság olvasta fel jelentését a beadott kérvényekről, a melyeknek elintézése után, Darvai Lajos főjegyző aának egy indítványát fogadta el közgyűlésünk, mely szerint célravezető lenne, az idő megnyerése és a munka könnyítése tekintetéből, ha egyházmegyénk egy 12 tagból álló állandó bizottságot szervezne, mely bizottság albizottságokra oszolva, az esperes által kiadott ügydarabokat feldolgozná s mint kész munkát tenné az egyházmegyei közgyűlés elé.

Ezen indítvány általános tetszés között elfogadtatott s kimondatott, hogy egy 12 tagból álló állandó bizottság szervezése a következő rendkívüli közgyűlés tárgya leend.

És ezzel egyházmegyénk tavaszi közgyűlését bevégezte. S a két napig tartott komoly és higgadt tanácskozás után, azon édes tudattal távozott ki-kí otthonába, hogy a mit végeztünk, jól végeztük: «nem hiában vágván a levegőt.» Adja isten, hogy mindenkor így legyen! e. c.

TÁRCA.

A vízözön legendája.

(Folytatás.)

A mi a kegyesség ezt a formáját illeti, a mely annak csakis negatív oldalát: az istenség előtt való paszsziv önmegadást, a teljes függés gondolatát öleli fel és a visszavárgott eredeti természeti állapotban találja meg az emberi élet ideálját, az emberi törekvések végcélját, mi ezt határozottan elutasítjuk magunktól, bármily gyakran találkozunk is vele szent-könyvünk első felének lapjain. E tekintetben is ráillik az ó-szövegre, mit róla a héberrekhez írt levél írója mond, hogy «ócska és megvénhedett,» mely a Jézus által szellemi és erkölcsi erőinek tudatára ébresztett emberiséget többé nem képes kielégíteni. Keresztyéni felfogás szerint, a kegyesség fogalmában az erkölcsi felelősség és erkölcsi erő tudatának is kifejezésre kell jutnia, a negatív és pozitív elemnek egy teljes egységbe kell felolvadnia, vagyis: a magasabb isteni akarat előtt való öntudatos meghódolással összes erkölcsi és szellemi erőink kifejtésének kell párosulnia. Jézus mondá ki először a kegyesség ez igazi gondolatját és bizonyára ő is valószínűsíti azt meg egyedül, tökéletesen.

A mi az írónak magára a vízözönre vonatkozó tudó-

sítását illeti, ez a papi íróhoz képest rendkívül rövid és az esemény egyszerű leírásában áll. (Genesis 7. 1—6, 16.) Hét nappal a vízözön előtt figyelmezteti Jáhvé Noét, hogy menjen be a bárkába családjával együtt és vegyen magához minden tiszta állatból 7 párt, a tisztátalanokból 1 párt. Miután Noé e parancsnak engedelmeskedve, a bárkába bevonult, Jáhvé maga bezárta utána az ajtót.

Az első, mi a leírásban figyelmünket magára vonja: a tiszta és tisztátalan állatok közötti különbség, miről ez író szerint már Noének tudomása van. A mily bizonyos azonban az, hogy a fogság utáni izraelita hitközség a tisztaságra vonatkozó törvényeknek a legnagyobb skrupulozitással engedelmeskedik és azoknak respektálását, a körülmetélkedéssel kapcsolatban, az igazi izraelita főismervének tekinti, épp oly elvitázhatatlan, hogy Noé korának e törvényekről még sejtelve sem volt. De másfelől az is kétségtelen, hogy bár ilyen törvényeket először csak a 7-ik században látunk kodifikálva a Deuteronomiumban (Deüt. 14. 4—20.), a gyakorlatban már jóval azelőtt élt az a szokás, mely az izraelitát bizonyos állatok húsának evésétől, a Jáhvé nevében, eltiltá. Így, írónk előtt is ismeretes volt e vallásos szokás. Minthogy pedig ő

abból a meggyőződésből indult ki, hogy korának vallásos szokásai és intézményei isteni eredetűek, tehát, eo ipso örökévalók, az emberiséggel egyidejűek: saját korának vallásos formáját átviszi a multa, a 8-ik század monotheismusát (Jáhvénak, mint a deus unicusnak tiszteletét) az első ember unokájának, Énosnak idejére vezeti vissza. (Genesis 4. 27.) Pedig, bizonyos az, hogy Izráél népe is csak lassankint és a fogság előtt teljesen sohasem bontakozott ki a fák, kövek és égitestek imádásából és így csak fokozatosan a 10. és 9. század henotheismusán át emelkedett fel a polytheismusból a monotheismus magaslatára. Ezt, azonban, egyetlen jó zsidó sem fogja nekünk elismerni soha, bármiképp mutogassuk is előtte a különböző vallások analog fejlődését, mint-hogy az ő meggyőződése szerint, isten ez egyetlen esetben, választott népe kedvéért kivételt tett és magát, mint az egyedüli igaz istent, már az első ember unokájának kijelenté természet feletti úton, úgy hogy Izráél miszsiója voltaképp a pogányoknak nem megtérítésében, hanem Jáhvéhoz való visszavezetésében állott.

A mi már a tiszta és tisztátlan állatok megkülönböztetését, a mi azt a szokást illeti, hogy a négy lábúak közül miért tartja az izraelita csak a hasított körmű és egyszerűsmind kérődző állatokat tisztáknak, megehetőknak, tehát p. o. a nyúlakat nem; hogy a halak közül miért csak az úszonyosokat és pikkelyeseket, tehát p. o. az angolnát nem; hogy a madarak nagy részét és a kétlábúkat általában, miért tekintik tisztátalanoknak erre a kérdésre határozott feleletet adni, alig lehetséges. Annyi bizonyos, hogy azok a sokféle és néha rendkívül mulatságos kísérletek, melyek egyetlen egy principiumból, p. o. az illető állatok iránt az emberben nyilatkozó természetes ellenszenvből, vagy húsuk egésségtelen voltából igyekeznek az idevonatkozó összes törvények keletkezését kimagyarázni: egyik, vagy másik törvény alapoka felől mindig homályban hagynak. Legvalószínűbb az a feltevés, mely szerint egyik állatfajt egy okból, a másikat más okból nem ették. Feltehető, hogy közülök némelyik utálatot keltett bennük, másik meg esetlegesen a tisztátalanság benyomását tevő rájuk, míg egy harmadikat, melynek húsa a laikusok részéről igen nagy előszeretettel, de éppen akkora alaptalansággal hangoztatott magyarázat szerint, a forró palestinaei égőv alatt ártalmas lehetett, az egyiptomiaktól kölcsönzött vallásos szokásaiknál fogva szentnek tartának. Az is lehet, hogy némelyeket bizonyos indokolhatlan előítéletből zártak ki állandóan a «menu»-ből, mi ma is, velünk is megtörténik, azzal a lényeges különbséggel, hogy mi e szokást a vallással semminemű összeköttetésbe nem hozzuk.

A második vonás, mely a vízözön leírásában figyelmen kívül felejt, az a botrányosan gyerekes képzet, melyet az író istenről és ennek az emberekhez való viszonyáról magának alkotott. Hogyan gondolkozik és cselekszik az ő Jáhvé-ja? Megbánja, hogy az embert teremté, mert fáj neki nagyon, hogy rosznál egyéb nincs benne és szétrombolja művét, egyedül Noét kimélve meg, ki után ő maga zárja be az ajtót. A vízözön után, azonban, midőn a Noé által gyűjtött áldozat füstjét szagolja, jó kedvre hangolódik, mert hiszen állatáldozatnak füstje volt az, mit vele Noé szolgált, nem pedig csak amolyan gabonáé, mint a Kain áldozata, és így elmélkedik magában: Nem fogom többé a földet az emberért megátkozni, mert, fájdalom, az mit se hasz-

nál; nem lehet az emberrel semmi jót kezdeni. Ennélfogva, míg csak a föld áll, nem fog többé megszünni vetés és aratás, hideg és meleg, nyár és tél, nappal és éjszaka.

Minő komor hangulat, minő sötét peszsimizmus szelleme lengi át bibliánknak már első lapjait! És minő durva anthropomorfizmus tapad ez elbeszélés csaknem minden sorához! Azt láttuk már egy más alkalommal, hogy ez az író nem valami szellemesen gondolkozik istenről, de nem róttuk ezt föl akkor neki hibául, mert bizonyos anthropomorfizmus az ó-szövetség írói legnagyobb részénél felfedezhető. De, különben sincs jogunk, hibáztatni egy íróval valami olyanért, a miért bátran tehetnénk önmagunknak is szemrehányást. Hiszen, nem beszélünk-e mi is úgy a közéletben, mint a templomi katedrán istenről emberi módon? Nem viszünk-e rá sokszor emberi állapotokat; nem mondjuk-e, hogy isten «szeret», «haragszik», «megver» és «büntet»? Nem szólunk isten «tekintetéről», «szaváról» stb.? És vajjon elítélhetjük-e, lehet-e kárhozzátunk ezt az eljárást felétlenül? Világért sem, ha meggondoljuk, hogy az ember sohasem bir magának az istenségről adékvat fogalmat alkotni, sőt sohasem fogja olyan néven nevezhetni, mely abszolút tökéletes lényének teljesen megfelelné. És ha mégis szólni akar vele, ha fájdalmát akarja neki elpanaszolni, ha bűnbánatért esedezik hozzá: ajka önkénytelenül is az «Édes Atya» nevét ejti ki és ki botránykoznék meg ezen? Ugy de, írónk anthropomorfizmusa ez elbeszélésben sokkal durvább, mint a minőt a mai kor legegyügyűbb vallásos embere is istenével szemben magának megengedne. Még, ha közönséges ember cselekednék is úgy, mint itt Jáhvé; ha embernél tapasztalnók, hogy alkotását, mivel nem éppen úgy sikerült, mint tervezé, megsemmisíti és aztán Máriusként kesereg annak romjai felett, miután így sincs jobbá téve semmi: bizony, a boszankodás elfojthatatlan hangján adnánk kifejezést eljárása feletti jogos megütközésünknek. És itt isten az, ki így érez és tesz. Valóban, maga a biblia betűszerénti tartalma figyelmeztet minket, hogy ne tekintsük e könyvet a mi vallásos meggyőződésünk kodeszének, hanem tiszteljük és használjuk azt úgy, mint a néha nagyon is gyermekesen hangolt ősök vallásos képzeleinek okmányát.

(Folytatása köv.)

Józsa Zsigmond.

Különfélék.

— **Megdöbbenően szomorú látvány az,** a mi a dunántúli egyházkerületben szemünk elébe tárul. Ez az egyházkerület volt az, melybe a protestántizmus legmélyebben eresztette volt gyökereit és ma ennek területén van a legtöbb pópista püspökség és az ez által meggyengült reformált egyházakba most már berontott az unitarizmus, mint a farkas a bárányok közé. És a kálvinista egyházak; és a kálvinista papok; és a kálvinista tanárok? Azok veszekednek, civódnak és elzüllésbe hajtják a hiveket. Volt egy lapjuk, melyet Pereszélyi János szerkesztett Győrben «Dunántúli Prot. Közlöny» cím alatt. Hogyan volt és van szerkesztve, arról most nem akarunk beszélni. Beszéljen az, hogy az egyházkerület folyó év január 1-je óta, valamelyes anyagi támogatással is, egy új közlőnyt alapított Pápán «Dunántúli Prot. Lap» cím alatt, melyet Révész Kálmán szerkeszt,

Folytatás az 1/4. év mellékletén.

ki odaváló theol. tanár. És ez a két lap most nem ismer szentebb feladatot, mint hogy egymást marja, szidalmazza és ez által hinti az egyenetlenséget, a visszavonást és a gyűlölséget a papok, és tanárok és a hivek között. Ezzel szemben, olvassuk a «Kereszt(!)ény Magvető» legutóbbi füzetében, hogy Polgárdiban, Iszka-Szent-Györgyön és Vilonyán az unitáriusok nem csak megfészkeltek magukat, de biztos alapot találtak arra, hogy izgatásait, és üzelveiket nekik megfelelő reménységgel és sikerrel folytathassák. Hát ez egy oly megdöbbentő körjelenség, mely ellen felszólalni, nem csak kötelesség, de jog. E jogunkkal élünk, midőn egész tisztelettel kérjük fel a dunántúli egyházkerület minden tiszteletre méltó püspökét, és illetékes hatóságát, hogy minden törvényes eszközzel hasson arra, hogy a szabadság ne fajuljon el szabadsággá és ne kelljen felsóhajtani: valami bűzhödt van Dániában!

= **Az sem megvetendő argumentáció**, melylyel C i k e L a j o s, tatai egyházmegyei esperes ur élt az ott megtartott lelkési értekezleten. Az esperes ur elnöki megnyitó beszédében részben annak tulajdonítja, hogy az unitarizmus termékeny talajt talált túl a Dunán, mert az egyetemes zsinat megadta a jogot Erdélynek, hogy történeti fejlődése következtében magának megfelelő törvénykönyvet kodifikált? Ugyan, ugyan esperes ur! Mit árt a mi törvénykönyvünk a dunántúli egyházkerületnek? Fegyelmi törvényeink nem ugyanazok-e? Ha a domesztika áldásaiban részesülünk, hát terheit nem hordozzuk-e a lehető legkésebben és leglelkismeretesebben? A mit a konvent meghatároz, nem teljesítjük-e pontosan? Kivonjuk-e magunkat, vagy nem rendeljük-e alá magunkat az egyetemes, magyar protestáns egyház magasabb érdekeinek? Nem méltóztatik-e észrevenni, hogy argumentációja csak a könnyen gondolkodók számára való lapszus; de a komolyan gondolkodók lenevetik? Csak nem képzeli, hogy a magyar ref. egyetemes egyház «k ü l s ő é s b e l s ő e g y s é g é t» zsinati határozatokon fogjuk felépíteni? Miben különböznenék akkor Rómától? Avagy, ohajtandónak véli talán nálunk is a szillabusokat? Ne tessék Erdélyért aggódni! Erdély volt és lesz! Tessék csak túl a Dunáért keseregni; mert a távolból úgy látjuk, hogy van ott mit csinálni, több, mint kellene. Bár ne volna!

= **A debreceni „Prot. Lap“**, mint érdekes és örvendetes jelét az idők megváltozásának említi föl, hogy ő cs. és kir. fensége, József főherceg leányának, Margit főhercegnőnek Thurn-Taxis herceggel való házassági egybekelésének ünnepélyére, folyó hó 15-re, főtiszt. Révész Bálint aa. is meghívót kapott. Minden esetre örvendetes dolog; mi is a legmélyebb hódolattal viseltünk a fenséges család iránt; valamint tiszteljük a főudvarmesteri hivatalt is: de nekünk úgy tetszik, hogy e meghívás csak annyiban illeti a kálvinista püspököt, a mennyiben, újabb törvényeink értelmében, tagja a főrendiháznak. Ez különben ne zavarja a debreceniek örömet; valamint hogy a meg nem-hívás sem zavarta volna meg azt az általános részvétet és mély tiszteletet, melylyel szívünkben illetjük a dinasztának e legmagyarabb, sőt egyedül magyar ágát e szép családi örömeiben!

= **A Károlyi-émlékre és alapra** a marosi egyházmegye következő igen szép gyűjtését vettük: Gyalakuta 1 frt 50 kr, Szt. Gerice 33 kr, Kakasd 2 frt 10 kr, M. Kölpény 2 frt 72 kr, Szt. István 1 frt 06 kr, Magyarós 77 kr, Bere-Keresztur és Bere 1 frt 10 kr, Lőrincfalva 2 frt 18 kr, Ny.-Szt.-Anna 70 kr, Kelementelke 2 frt, M. Fele 4 frt 07 kr, M. Ménes leány-egyház 66 kr, Ny.-Szt.-Imre 83 kr, Seprőd leány-egyház 56 kr, Vaja-gőcs-kis. görgényi egyház 12 frt 79 kr, Harasztkerék 1 frt 69 kr, Lukafalva 4 frt 94 kr, Illencfalva 1 frt 54 kr, M. Madarasi egyh. 2 frt. papja 50 kr, összesen: 2 frt 50 kr, Fintaháza 1 frt, Ny. Karácson-Folyfalva 2 frt, Tompa 1 frt, Selyei egyház és pap 2 frt 93 kr, M.-Sámsom 2 frt, Nyárádtó l. egyh. 1 frt, M. Keresztur-

egyház és pap 1 frt, Ny. Szereda 3 frt 50 kr, Szövérdi egyház és pap 90 kr. Összesen 59 frt 37 kr. Egyházkerületünkben a mai napig begyűlt 752 frt. 30 kr.

= **Értesítés.** «Élővizek» cím alatt egyházi beszédeimet már sajtó alá adtam, jöllehet a beérkezett előfizetések alig fedezik a kiadási költségeket. Augusztus közepén jelzett munka kézbesíthető lesz; kérem ez ideig mindazok részéről a jelentkezést, kik e művet mint előfizetők akarják megszerezni. A 10-12 ívnyi mű ára 1 frt. Maros-Ujvár, 1890 július 11. Jancsó Lajos, ref. lelkesz.

= **Bizalommal kérem azon** 1868-ik évi nagyenyedi theologusokat, kik 1880-ban Kolozsvártt találkoztak, vagy voltak találkozendók: sziveskedjenek, akkori megállapodásunkhoz képest, f. é. szeptember 1-én Nagy-Enyeden megjelenni; vagy ha nem tehetnék, azt velem, vagy Dancs Samu n.-enyedi polg. isk. tanár barátunkkal tudatni. Szászvároson, 1890. július 8-án. Vitus Lajos, ref. tanár és volt vajdasági m. e.

= **Megjelent és hozzánk is beküldetett** Révész Imre Egyházi Beszédeinek VI-ik füzete, azzal az értesítéssel hogy a még hátra levő VII-ik füzet is még ez év folyamán meg fog jelenni. A kiadó Révész Kálmán, pápai theol. tanár, a szerzőnek fia és a tulajdonos, Kókai Lajos, budapesti könyvárus, kinél 1 frt 40 krtért megrendelhető. Tizenhárom ünnepi, vagy közönséges beszédet talál a füzetben az, a ki megveszi. A nagyhírtí szerző neve elég biztosíték arra, hogy ajánljuk és ohajtsuk, hogy minél többen vegyék meg.

= **Pályázat** a debreceni ev. ref. főgimnáziumban egy helyettes-tanári állásra, melylyel latin, magyar, német nyelv tanítása van egybekötve heti 19—20 órán az alsóbb osztályokban. Javadalmazás 800 o. é. forint. Pályázat csak ev. ref. vallásuaknak nyitattik. A felszerelt folyamodványok, melyekhez az életkort, vallást, végzett tanulmányt, eddigi hivataloskodást, tanári vizsgálat fokozatát és hadkötelezettségi viszonyt kitiintető okmányok csatolandók, a tiszántuli ev. ref. püspök urhoz intézve, a gimnáziumi igazgatósághoz beküldendők f. évi augusztus hó 10-ik napjáig. A helyettes-tanári állás az 1890/91. iskolai év kezdetén lesz elfoglalandó. Debrecen, 1890. július 14. Tüdős János gimn. igazgató.

= **Románia-Brailán** evang. református egyházunk levitája, Nagy Sándor úr ezen évben ismét jelét adta buzgó és fáradhatatlan szorgalmának, mert a folyó hó 4., 5. és 6-án tartott kövizsgánál az iskolában beiratott 64 tiszta magyar ajku fiú és leány növendékek közül 47, valamint 28 román nemzetségű jelen volt. A fiúk és leány növendékek egyiránt érthetőleg feleltek a tanult tantárgyakból; a szülők és hallgatók dicsérettel halmozták el őket és a tanítót. Fogadja, a nyilvánosság előtt is, egyházunk nevében, úgy az iskola, mint az egyház érdekében kifejtett buzgó és fáradhatatlan szorgalmáért elismerésünket; tartsa meg az Isten életét még hosszas időnkig, hogy lehessen egyházunknak és iskolánknak hű és buzgó vezetője, a kinek vezetése alatt nem csak kitünő magyar iskolánk van, hanem immár templomunk is lesz. Braila, július 12. 1890. Hentze Imre gondnok.

= **Nyilvános számadás.** A bonyhai ref. elemi népiskola javára, folyó évi június 29-én rendezett táncmulatság alkalmából adakoztak, illetve, felülfizettek: Méltóságos gróf Bethlen Árpádné ő nagysága 5 frtot; Bartók Anna urnó 2 frtot; Hirsch Jakab és Filep József helybeli kereskedő urak 2—2 frtot; Somai Zsigmond m.-vásárhelyi kereskedő ur 1 frt 50 krt; Hegyi Sándor bonyhai ref. pap 1 frtot; Veress Béla uradalmi tisztartó ur, Vajda Elek helybeli őrsvezető ur, Nuridsány István helybeli kereskedő-segéd ur, Parri István jószágfelügyelő ur, Nagy János bonyhai ref. kántortanító ur, Egyed Áron uradalmi jószágigazgató ur 1—1 frtot; Kazacsai Miklós kibédi és Nagy Gerő balavásári kereskedő urak 50—50 krt; Somai Domokosné és Mánya Gergelyné urasszonyok valamint Kis Mózes n.-teremű igazgató-tanító, Bartha István helybeli útbiztos és Szánthó József helybeli iparos urak 50—50 krt; Gombás Dániel és Horváth Dezső helybeli csendőr urak 30—30 krt. Összeg: 23 frt 60 kr, mely mint tiszta jöve-

delem, kamatoztatás végett, takarékpénztárba helyeztetik. A nemes szívi adakozók kegyes adományukért, úgy a rendező bizottság és a magam, mint az iskola nevében, fogadják halás köszönetemet. Bonyha, 1890. július 12. Hegyi Sándor ref. pap, mint a rendező bizottság elnöke.

— **Nyilvános számadás és köszönet.** A beigtatásom alkalmával tartott ebéden, Deák Lajos tanfelügyelő ur kezdeményezésére, a jeddi ref. iskola-épületi alapra a követ-

kező ajándékozások történtek: Deák Lajos 3 frt, Tavasz József 2 frt, Szócs Farkas 2 frt, Szócs Sándor, Adorján János, Szócs Jenő, Török József, Magyarai D. Szikszay Lajos, Tóth László 1—1 frt, Zongor T. Máthé E. Szóts Albert, id. Végh J. és ifj. Végh J. 50—50 kr, Török E. 10 kr és Kovács György 4 kr, összesen 16 frt 64 kr. Fogadják a nemesszívi adakozók magam és egyházam nevében forró köszönetemet. Jedd, 1890. július 7. Szócs Ákos, ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

2437—1890

KÖRLEVÉL

azon *Esperesekhez, kiknek egyházmegyéjében körlelkészségek már szervezve vannak, illetőleg, szerveztetni fognak.*

Igazgató-Tanácsunk tárgyalás alá vevén azon véleményeket, melyek a közlelkészek által székhelyeiken kívül teljesítendő szolgálatuk ellenőrzési módjára vonatkozólag 1104. —1889. sz. leiratunkra beérkeztek: elrendelendőnek találta, hogy a körlelkészségekhez tartozó minden egyes községben, a székhely kivételével, egy bekötött napló helyeztessék el az egyházközség ládájában, vagy valamelyik hívőknél, mely napló első lapjára legyen felírva a közlelkészség és az illető község neve, valamint a részletes útasításnak az azon községben végzendő körlelkészi teendőkről intézkedő része; s a körlelkész legyen köteles, 1891. január 1-én kezdve, e naplóba mindig bejegyezni a községbe érkezése napját és végzett funkcióját; az esperes pedig köteleztetik, az esperesi vizsgálat alkalmával és máskor is, mikor az illető községen átutazik, azon naplót átnézni és aláírni, a végzett funkciókat és látogatásokat a részletes útasítás rendelkezésével összehasonlítani s lehető megjegyzéseit a körlelkész legközelebbi évnegyedi jelentése felterjesztésekor Igazgató-Tanácsunkkal közölni. Különben, Igazgató-Tanácsunk is be fogja rendelni, megtekintés végett, ha ezt szükségesnek találja.

Együttal elrendelendőnek találtuk azt is, hogy az egyes körlelkészségek összes községeit érdeklő ügyek tárgyalása végett minden körlelkészségben körlelkészségi preszbiterium választassék, melyben mindenik egyházközség legalább egy taggal legyen képviselve, a népesebbek pedig aránylag több taggal. E preszbiteriumot a körlelkész, mint annak elnöke, a szükséghez képest összehívja időnkint a körlelkészséghez tartozó valamelyik községbe; legalább egyszer azonban minden évben tartozik összehívni, és pedig az esperesi vizsgálat napjára. Ez alkalommal az esperes köteles tájékoztatást szerezni arról, hogy a körlelkész a részletes útasításnak mennyiben felelt meg, főleg az isteni tisztelet és a vallástanítással összekötött látogatások megtartására vonatkozólag.

Utasítsa tehát Nagytiszteleted az egyházmegyéjében működő körlelkészeket, hogy a körlelkészségi preszbiteriumokat már folyó évben megalakítsák, s 1891. január 1-én kezdve, tartsák szoros köteleességüknek, az Igazgató-Tanácsunk által a körlelkészségek minden egyes községe számára kiküldendő naplókba a fennemlített bejegyzéseket pontosan teljesíteni.

Nagytiszteletednek pedig köteleességévé tesszük, hogy a körlelkészségekhez tartozó egyházközségek esperesi vizsgálata alkalmával szerzett tapasztalatairól minél részletesebben és teljes őszinteséggel nyilatkozzék az esperesi vizsgálatról szóló jelentésében.

Végül, megjegyezzük, hogy a körlelkészi általános útasításnak a körlelkészi együttes napló vezetésére s a naplómásolatok évnegyedi beküldésére, valamint az évnegyedi és évi jelentésekre vonatkozó intézkedések továbbra is érvényben maradnak. Útasítjuk ezért Nagytiszteletedet, hogy az említett évnegyedi és évi jelentések felterjesztésekor, azok tartalmáról s általában a körlelkészek működéséről teljes nyíltsággal fejezze ki véleményét s tegye meg megjegyzéseit, és soha egy jelentést se terjesszen fel véleménye nyilvánítása nélkül.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának Kolozsvártt, 1890. július hó 8-án tartott üléséből.

Dr. Vályi Gábor,
miszsióügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1511—1890.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok m. és tt. Elöljáróságaihoz, az egyházmegyék nt. Espereseihez és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek t. Papjaihoz.

A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes énekügyi bizottsága ez év április 12-ikén tartott ülésében ujan alakulván s az egységes Énekes Könyv megújításának alapelveit megállapítván, elnökét, nt. Fejes István aát. bizta meg, hogy az ismét folyamatba indítandó munka programját az elvek szerint kidolgozza, a főt. és mélt. Egyetemes Konvent pedig e határozatot f. é. április 15—23-iki ülészakán, 94. jkvi sz. a. jóváhagyta.

Nt. Fejes István e megbízásnak eleget tevén, s a kidolgozott program kellő számú példányait egyházkerületünknek is megküldvén, értesítjük a m. és tt. Elöljáróságokat, nt. Esperes és t. Pap aait., hogy az összes tanár, illetőleg, pap aai számára szükséges példányokat posta útján fogják megkapni szétosztás végett, hogy így egyházkerületünk minden t. tanára és papja kellő tájékoztatást nyerjen ez oly nagy fontosságú és vallás-erkölcsi életünkre nézve üdvösnek ígérkező munka felől s hogy a hivatottak a közös érdekű munkában szintén részt vehessenek, istentől nyert talentumaik mértéke szerint.

Az erdélyi ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának Kolozsvártt, 1890. július hó 8-án tartott üléséből.

Dr. Szász Béla,
előadó, igazg. tanácsos.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

906—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a püspöki vizsgálat alatt álló **szászvárosi** egyház-község I. oszt. első papi állomására ezennel pályázat nyitattik. Javadalom: lakás és 2987 frt 27 kr, mely összegnek megválasztandó pap aa. 1891. szept. végéig, az özvegyi kegyév lejártáig, felét élvezi. Pályázati határnap aug. 20. Szabályszerűen fölszerelt folyamodványok hozzám nyújtandók be.

Kolozsvártt, 1890. júl. 11.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

915—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a püspöki vizsgálat alatt álló **sepsi-szentgyörgyi** egyház-község I. oszt. nagypapi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás; az egyházközség pénztárából 1200 frt, évnegyedes előleges részletekben; 16 h. 50 öl kanonika porció; a város pénztárából 75 frt failletmény; az egyh. község pénztárából 400 frt. segédlelkész-tartás címen addig, míg a kispapi állomás betöltetik; stóla.

Pályázati határnap aug. 20. Szabályszerűen fölszerelt folyamodványok hozzám nyújtandók be.

Kolozsvártt, 1890. júl. 10.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Mai számunkhoz 1/4. iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert nyomdájában, Kolozsvártt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. Július 24.

30. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Vitatkozunk, gondolkozunk.

(Vége.)

2. Továbbá, Judás helyett új apostolt sors-
huzás útján választottak. E szerint, egészen az
apostolok bölcsességétől függött, hogy választó-
jogukat milyen alakban érvényesítsék, minden
egy esetben. A presbitereket magok nevezték
ki, diakonusok választását kivételesen a gyüle-
kezetre ruházták, és Mátyást sorshuzás útján vá-
lasztották apostollá. Ha a papválasztás alapjául
magát az evangyeliomot, illetve, az apostoli korszak
gyakorlatát teszszük: akkor a két magyar haza
összes ref. lelkészei között nincs több törvényesen
beállított igehirdető, mint a csikszeredai,
szamosujvári, piskitelepi, erzsébetvá-
rosi, dicsőszentmártoni s általában azok a
körlelkészek, a kiket a püspök nevezett, illetve,
neveztetett ki; ellenben, a gyülekezetek által meg-
választott lelkészek evangyeliomi szempontból nem
nevezhetők törvényesen beállított lelkipásztorok-
nak. Nincs hát semmi fontos ok a megbotránko-
zásra és méltatlankodásra, még az esetben sem,
ha csakugyan az egyházkerület venné kezébe a
papok választásának jogát, sőt még akkor sem
volna szó sérelemről, ha a preszbiteriumok szerve-
zése a lelkipásztorokra visszaruháztatnák,
mert ebben is maga az apostoli korszak gyakor-
lata lenne a precedens.

Bármint történjék, azonban, az igehirdetők
elhivatása, annyi bizonyos, hogy a véletlen mind-
örökké mutat szerencsétlen találkozásokat pász-
tor és gyülekezet között. De hát így volt ez régen
is, itt is az apostoli példa a precedens. Pált és
Barnabást Ykóniumból kivetik s Listrában úgy
fogadják őket, mint isteneket. Jupiternek s Mer-
kuriusznak nevezik őket s áldozni akarnak tisz-
teletökre «megkoszorozott bikákat.»

Mi lenne már most a teendő azon szomorú
esetekben, melyek eddig is gyakoriak valának
lelkész és gyülekezet között, a midőn csakugyan

üdvösebb a szövetkezett feleknek, mint a szeren-
csétlen házastársaknak, egymástól elkülönítése?
Ez esetek részint a séreimes felek panaszában,
részint a kanonika vizitáció adataiban tudomá-
sára hozatnának az esperesnek, ki ezeket beje-
lentené az egyh. ker. közgyűlésnek, esetleg Igaz-
gató Tanácsnak, mely hatóság a felek kihallgatása
s az ügy megvizsgálása után dislokációt rendelne
el, természetesen, a minősültségi viszonyok szem-
előtt tartásával, úgy azonban, hogy az áthelyezés
összes költségét a hibás fél hordozná, ki egyuttal
megállapított szövegű reverszalist írta alá.

Boldogult kultuszminiszterünk Trefort szavai
szerint «egészség, gazdagság és műveltség» a nem-
zeti jólét biztos tényezői. Ezekre kell alapíta-
nunk az egyház jövőjét és boldogságát is.

Egészséges gondolkozást, szívós, kitartó mun-
kaerőket kell teremteni. A közmondásossá vált,
de azért nem kevésbé megalázó s káros hatása
«kálvinista szegénységet» ki kell küszöbölni. Cso-
portosítás által az egyházak erejét, egyesülés,
társulás által a papság testületi hatalmát, magas
fokú képzettség s valóban komoly műveltség
által az anyaszentegyház mindenhatóságát életre
kell hívni.

Kis Albert ur, a mi bajaink forrásai után
kutatva, egyebek között ezt mondja: «Nincsen
bennünk elég erőshit.» Én egyéb hi-
ányt látok. «Nincsen bennünk a 19-dik
század fényéhez illő s ezzel ver-
senyre kelhető tiszta, világos tu-
dat.» Hiányzik bennünk a tiszta öntudat, köte-
lességtudat és céltudat. Hány egyházi hivatal-
nok tudna elfogadható képet nyújtani, ha meg-
kérdeztetnék: «milyennek kell képzelni Krisztust?»
Hány tudná megmondani «milyen volt Kálvin?»
És hány mondaná meg tisztán, hogy «milyen egy
tipikus magyar reformatus lelkipásztor jelleme és
egyénsége?» A kinek ezek felől kételyei van-
nak, tegyen próbát, hirdessen pályázatot e kér-

désekre s egy fél év múlva a talált eredményel cáfoljon meg. Minél fényesebb lesz a siker, annál nagyobb örömmel fogom visszavonni mostani kételyeimet.

Addig pedig fennáll a szomorú tapasztalat, hogy annál biztosabb a magyar ref. lelkész nyugalma és boldogsága, minél kisebb ő benne a bátorság, az öntudat ereje s minél nagyobb az aluszékonyság. A lebilincselte Prometheusoknak újra meg újra kisarjadó máját most is mardossák a madarak. Ecclesia semper reformari debet. «Vajha, az Urnak minden népe próféták volnának és adná az Ur az ő lelkét ő beléjük!»

Vásárhelyi Zsigmond.

A római dekrétum kibocsátása előtt.

Határozott-e már Róma az elkeresztelések ügyében, vagy nem? Igaz-e, hogy már az erre vonatkozó rendelet is utban van, de a primási udvar még nem kapta meg? Ha csakugyan volna már kongregacionális határozat, minő állást foglal el abban Róma a február 26-án kibocsátott kultuszminiszteri rendelettel szemben? Ezek azok a vitás kérdések, melyek nemcsak az egyházi társadalmat, de a napi sajtót is élénken foglalkoztatják s a melyekre a napokban megkapjuk a választ Rómából.

Miután a római dekrétum ismét aktuálissá teszi az elkeresztelések ügyét, tájékozni óhajtjuk a közönséget az egész mozgalom történetéről, mely a vegyesházasságok ügyében az egyház és állam között időnkint felmerült s a mely az ugynevezett Csáky-rendelet incidenséből újlag aktuálissá vált.

A kat. egyház kezdettől fogva csak ama vegyesházasságokat engedte meg, a hol a szülők a gyermekek katolikus nevelésére magukat szerződésileg lekötötték. E reverzálisok jogerejét az állami törvények is elismerték s szükség esetében végre is hajtották. Az 1868. LIII. tc. alapján felforgatta a régi jogrendet. A vegyesházasságokra nézve kimondotta, hogy bármelyik fél papja előtt érvényesen köthetők, de a házasságból származott gyermekek közül a fiúk atyjoknak, a leányok anyjoknak vallását követik. Együttal a reverzálisokat megfosztotta jogerejüktől.

E rendelkezés a kat. egyház kánonjogi felfogásába ütközött, mely tudvalevőleg a vegyesházasságokat csakis amaz egyedüli feltétel alatt engedte meg, ha a gyermekek kat. vallásban neveltetnek.

Hogy azonban az egyház és állam között a kollízió kikerülhető legyen, az egyház a törvényt megkerülte, hogy dogmatikai álláspontját sértetlenül fentarthassa. Nem tekintett ugyanis arra, hogy a törvény elmélete minő vallásuaknak tekinti a vegyesházasságból származott gyermekeket, s megelégedett azzal, ha a szülők a gyermekek katolikus nevelésére egyszerűen kötelező ígéretet tesznek, s ezt annyival inkább tehette, mivel a törvény csak a reverzálisok jogerejét törölte el, de nem tiltotta meg, hogy a szülőktől a katolikus pap ígéretet ne vegyen. S ezt

általában gyakorolták is a vegyesházasságok esetében. Áldással és egyházi szertartással összekötött esketést, vagyis az ugynevezett aktiva asszisztenciát vegyesházasságban csak akkor szolgáltatott ki a pap, ha a szülők ünnepélyesen szavukat adták, hogy gyermekeiket a kat. vallás szellemében fogják nevelni. A törvény tekinthette a gyermekeket bárminő vallásuaknak, de nevelésük tényleg és a gyakorlatban kat. hit és erkölcsi elvek szellemében történt. A kath. egyház szemében katolikusok voltak.

Ez álláspontnak természetes következménye volt, hogy az ily házasságból származott gyermekeknek, mint az egyház tagjainak, a pap az egyház szentségeit és kegyzsereit föltétlenül kiszolgáltatta. Végezte a keresztelést, részesítette őket a gyónás szentségében s úgy bánt el velük, mint bárminő más katolikus vallásu hívővel.

Ez eljárás érzékenyen érintette a prot. felekezetek érdekeit. Tiltakoztak a prozelitáskodás e memódja ellen s az 1879. évi btk. 53 §-a kivánságuk szerint is intézkedett. Kimondotta, ha valamely pap 18 éves kora előtt valakit más vallásfelekezetbe fölvesz, kihágást követ el és büntetettik.

A kat. papság eme törvénnyel szemben is ugyanazt az álláspontot foglalta el, mint a vegyesházasságokról intézkedő 1868. évi LIII. tcikkel szemben. Nem vette föl a gyermekeket a törvény által megállapított föltételek és formaságok megtartásával, de az egyház szentségeit nekik tovább is kiszolgáltatta.

A felekezetek ez eljárásban nemcsak újabb sérelmeket találtak, hanem azt a btk. 53. §-ába ütköző kihágási esetnek tekintették. Egymást érték azért a följelentések. A járásbírók elé citálták a kat. papot, ha a vegyesházasságokból születő gyermekeket megkeresztelte.

A törvény hiányos szerkezetét pedig mi sem jellemezheti jobban, mint hogy a bíróságok a legellentétebb felfogással értelmezték a törvény rendelkezését. Végre, a a kuria döntött e kérdésben s kimondotta, hogy a keresztség kiszolgáltatása nem fölvetel s kihágási esetet nem képez.

Már Trefort bocsátott ki 1884-ben egy rendeletet, melyben a felekezetek kölcsönös érdekeit akarta a törvény szellemének végrehajtásával megóvni, de a főpapság sérelmesnek találta azt s mellőzve kihirdetését, egyszerűen félretette, Hat év után Csáky vette újra kezébe az ügyet s február 26-án kibocsátotta ismert rendeletét, melylyel a felekezeti torzsalkodásnak akart véget vetni, de elég szerencsétlenül oly térre nyult bele, a melyet a kihágási törvény már büntet.

Pénzbüntetés terhe alatt tette ugyanis a lelkészek köteletségévé, hogy a vegyesházasságból származott gyermekek keresztelési okmányát hivatalból küldjék át anyakönyvezés céljából ahhoz a paphoz, a kité a törvény a gyermekre nézve illetékesnek ismer.

E rendelet egyenesen beleütközött a kat. egyház dogmatikai álláspontjába, mely halálos bűnnek tartja azt, ha valaki az eretnokség terjesztésében közreműködik. Az egyház fölfogása értelmében a keresztség által katolikus lett a gyermek, a papnak egyik hívét más felekezetnek önként kiszolgáltatni, nem szabad.

E miniszteri rendeletnek furcsa előzményei vannak. A mint hírlik, Csáky több püspök tanácsát kérte ki ez ügyben, a kik bele nyugodtak a rendelet intézkedésébe. Midőn azonban ennek tartalma a primásnak tudomására jutott, rögtön fölkereste a kultuszminisztert ismert szeptemberi levelével, melyben kifejti, hogy a rendelet teljesítése az egyház dogmatikai álláspontjával helyezné a kat. papot ellentétbe.

Csáky rendelete azonban mégis megjelent. Ezt követte a püspöki konferencia, melyben különféle nézeteltérések állottak egymással szemben. A püspöki kar végre is abban egyezett meg, hogy a február 26-iki rendelet miatt Rómába terjeszti fel a vegyes-házassági ügyet. Három indítványban fejtették ki külön véleményüket, melyek közül egyiket Schlauch, a másikat Hornig, s az utolsót a primás fogalmazta. Ezekhez járult még Samassa közvetítő javaslata, melyet személyesen vitt el Rómába. Addig pedig, míg a kérdés eldőlt, a miniszteri rendeletet szórúl-szóra közölték az alpapsággal s megengedték a kereszteleési okmány kiadását, mint ideiglenes modus vivendit.

Követte ezt Hornig báró pásztorlevele, melyben az egyház és állam közötti konfliktusnak azzal vélte elejét venni, hogy függeszse fel a papság eljárását, míg a szentszék válasza megérkezik. Addig pedig vegyes-házasságból származó gyermekeket, a kiket a törvény katolikusoknak tart, ne kereszteljen, csak halálos veszedelem esetében.

A kat. alpapság azonban nem elégedett meg a püspöki konferencia határozatával, hanem megindította a Magyar Állam-ban a mozgalmat s az esperesi kerületek tömegesen jelentették ki, hogy keresztelnek ezután is, kereszteleési okmányt pedig a felekezeti lelkészekhez át nem tesznek. Sajátságos jelenség, hogy a klérus a kánoni engedelmesség megszegésével, kész volt inkább püspökei ellen opponálni, semhogy lelkiismeretét halálos bűnnel terhelje meg.

A megindított mozgalom kellemetlenül érintette a kormányt, mert egy esetleges kulturharc csiráit foglalhatta volna magában, a melyet még a legmagasabb helyen sem tekintettek volna szívesen. A belügyminiszter azért bizalmas jellegű rendeletet bocsátott ki a közigazgatási hatóságokhoz, hogy egyes kereszteleések kihágási eseteiben mindaddig ne intézkedjenek, míg a kérdést a kormány teljesen nem tisztázza és végleg meg nem oldja. A félhivatalos lapok e rendeletet tagadták ugyan, de pozitív adataink vannak, melyek állításunkat megerősítik.

Rómában ez alatt egy külön kongregáció tárgyalta az ügyet, s a mint hiteles forrásból értesülünk, már határozatot is hozott. Hogy e végzés expediálva lett-e, teljes bizonyossággal nem állíthatjuk, bár a Magyar Állam erre vonatkozó hírének ismételtent fentartotta.

Hogy minő állást fog a szentszék elfoglalni e kérdésben, az csak azok szemeiben lehet kétséges, a kik a kath. egyház dogmatikai álláspontját nem ismerik. A szentszék a jelen sérelmek alapját képező 53. §-ról már 1880-ban nyilatkozott, midőn a püspöki kar a büntető törvény meghozatala után felvilágosításért Rómához fordult. Kimondotta, hogy ha a törvény a vegyes-házasságból szá-

mazott gyermekeket a-katolikus vallásuakká teszi, az nemcsak a kath. egyház elvi álláspontjában ütközik, hanem az eretnokség érdekeit mozditja elő. Annál kevésbé fogja tehát megengedni most azt, hogy papjai önként kiszolgáltassák a felekezeti nyilvántartás céljából hiveiket a herezisnek.

Csak az a kérdés, minő formában fog nyilatkozni a szentszék. Lehet, hogy dekrétum alakjában, a melynek tartalmát és megokolását senki sem tudhatja természetesen előre. Ha azonban a püspöki kar a szokásos kérdések formájában terjesztette elő feliratát, úgy a válasz a kereszteleési okmányok áttételére csak negatív lehet.

Mindenesetre, a napokban el fog dőlni a kérdés, a melynek azonban meglesznek a maga következményei az őszi ülészak elején a törvényhozás termében is. A tömegesen benyújtott kérvények a törvény revízióját sürgetik (kath. részről) s a szülők részére akarják biztosítani a jogot, hogy gyermekeik vallási neveléséről szabadon gondoskodhassanak s kölcsönösen megállapíthassák, minő hitben akarják nevelni magzataikat.

Ez az elkeresztelési mozgalom eddigi története. Bármit hozzon is a római dekrétum, annyit már előre meg kell jegyeznünk, hogy a kath. főpapok fölterjesztésétől megkivánjuk, hogy ne appelláta akarjon az lenni a magyar kormány közegének rendelet ellen Rómához, mert ebben a nemzet törvényhozásán kívül senkit sem tartunk illetékesnek. A kérdés vallási vonatkozásaira nézve papjainak cinozurát irhat elő a szentszék, de államjogi momentumokat nemzeti sérelmek nélkül nem érinthet. (B. H.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, július 13. 14.

A két napos ülésen váltakozva jelen voltak főt. Szász Domokos, elnök; Szász Gerő, Nagy László, Bihari Sándor, Székely János, Domokos Antal, dr. Vályi Gábor, Deák József, Bodor Antal, Szász Béla.

Az időközben elnöki úton ellátott és ezúttal bejelentett ügyek elintézése jóváhagyatik.

A jeddi egyhközség tanítói díjlevelét fölemelte s kéri megerősítését, a mi elvben meg is történik, de a termény-javadalmak régi mérték szerint szerepelvén a díjlevélben s a fekvők méretei sem levén pontosan kifejezve, a díjlevél e hiányok pótlásával ismét beküldendő.

Az etédi egyhközség több éven át 100 lrt korcsmajövedelmet élvezett, de, a midőn az arányosítás megtörtént, e javadalom, és pedig kuriai ítélet alapján, elveszett. Az egyhközség most perujitással élvén, az Ig. Tanács közbejárását kéri Sebesi Ákos algondnok aánál, hogy lehetőleg méltányos kiegyezést eszközöljön ki. Miután, azonban, a korábban élvezett javadalom jogalapja nincs kimutatva, az egyhközség fölhivatik ennek földerítésére.

A csaholyi egyhközség egy kisorsolt 910 frtos szőlő-dézsmaavltsági kötvénye beváltás végett be lett volna küldendő, miután, azonban, az éppen jelenlevő esperes nyilatkozata szerint, a kötvény már két előző esperes idejétől fogva nem található, az Ig. Tanács berendeli az adatokat, hogy a kötvény megsemmisítése iránt a kellő

törvényes lépések megtételén, ennek alapján, majdan, a pénz fölvehető legyen.

A volt Doboka-megye több községe a volt főkor-mányszék 1866. évi engedélyével az illető egyházközségeknek ajándékozván korcsmárlási jogát, ez iránt az előiratok beszereztettek s most a javadalmas egyházközségek részére magánjogi kereset útján fog e jog érvényesítése kieszközöltetni.

A zilahi kollegium egy aránylag idősebb növendékének osztály-összevonás iránti kérvénye, az előjáróság pártoló véleményéhez képest, ajánlattal terjesztetik a közoktatásügyi miniszter elé.

A görgényi egyházmegye esperese jelenti, hogy az egyházmegyei tanács jegyzőkönyvei az 1887. év második fele óta, t. Henter Pál főjegyzősége idejéből, nem készültek el. Főt. püspök aa. fölkéretik a törvényes eljárás megindítására.

A rettegi pap, kinek kan-porcióját az előző rossz gazdálkodás egészen kimerítette, e földek jó karba helyezésére 500 frt törlesztő kölcsönt kér, fedezetül fölajánlván, neje által is aláírt kötelezvényben évi 567 frt központi járandóságát.

Özv. gróf Bethlen Istvánné, gróf Teleki Ilona ó mlga, b. e. férje emlékére, évi 100 frtnyi alapítványt tón a marosi egyházmegye öt legérdemesebb tanítójának jutalmazására. Az egyházmegye ez öt 20 frtos jutalmat Gidófalvi János, abodi, Nagy Sámuel, ákosfalvi, Fekete Károly, k.-görgényi, Nagy János, udvarfalvi és Kádár Márton, m.-bergenyei tanítóknak kívánja adományoztatni. Az alapítványt tevő patrona ez ajánlatot magáévé tevén, az Ig. Tanács ez évre a megnevezett tanítók jutalmazását mondja ki.

A héjjasfalvi k.-tanító a korcsma-jog megváltása rendén, 70 frtnyi javadalmat kapandó az év végén s kéri ez összeg előlegezését, kérése, azoban, fedezet hiányában, nem volt teljesíthető.

Főt. püspök aa. a fölhatalmazott bizottság képviselőjekint, beadja jelentését az osztrák-magyar bankkal megkötött pénz-ügylet lebonyolításáról és a fölmerült eljárási költségek elszámolásáról, a mi teljesen a korábban megállapított mód szerint folyt le. Az Ig. Tanács tudásul véve a jelentést, fölkérte főt. püspök aát, hogy az ügyleti kamat leszámítását s az eredeti határozat értelmében való célokra fordítását szintén intézni sziveskedjék.

A n.-búni tanító részére a közművelődési egyesület, tiz éven át, évi 50 frt segélyt szavazott meg, de az egyházközség csak az idén folyamodott a segély folyóvá tételeért, holott valamennyi javadalmazott már a múlt évi 500 sz. körrendelettel útasított, hogy a szerződési feltételek rája eső részét betöltse, hogy így a segélyösszegek folyamatba indíthatók legyenek. Ez egyházközség, azonban, bár késedelme érthetetlen, annyiban elismerést érdemelt, mert e 10 éves segély 1 $\frac{1}{2}$ %-os tőkeszerző hányadának beszolgáltatására is vállalkozott, s az Ig. Tanács az egyhkerületi pénztárban folytatván ez önkint vállalt hányadok kamatos-kamattal való tőkésítését, a 10 év leteltével kérni fogja az egyesületet a segély további kiszolgáltatására is, hogy az egész évjáradék tőkéje előállítható legyen.

A hídalmási egyházközség központi adóssága központonban kezelt tőkéjének kamataiból immár teljesen törlesztve levén, a fölszabadult kamatoknak rendszeres kiutalását kéri és nyeri meg.

Néhai dr. Salamon József, előbb egyházkerületünk érdemes tanára, majd zilahi kollegiumunk algondnoka, ez intézet két tanára számára két szőlőt adományozott, hogy az illetők s kathedrai utódjaik, szolgálatuk idején, használják e szőlőket. Az adományt élvező két tanár, később, az alapító beleegyezésével, megvásárolta a két szőlőt 500 és 400 frton, oly föltétel mellett, hogy a vételárt tiz év alatt törlesztik, de a kamatokat is ők élvezik, mint javadalmasok. A vételár kifizetése nem történt meg, de az egyik javadalmas halála alkalmával legalább biztosított telekkönyvileg a kollegium követelése, míg a másik javadalmas, ki most nyugalmazva van, nemcsak nem törlesztette a vételárt, hanem az utólagosan jelzálogi biztosítást nyert tőkét, noha már nem szolgál, kamat nélkül ohajtja tovább is használni, a mit a kollegium, kegyeletből, hajlandó is megadni, ha az Ig. Tanács jóváhagyná ez intézkedést. Az Ig. Tanácsnak nincs, ugyan, kifogása e határozatnak amaz ága ellen, hogy a nyugalmazott tanár, életében, élvezze az évi 20 frt kegyjavadalmat, de figyelmeztette az előjáróságot, hogy a jelzálogként lekötött szőlő, éppen e filokszerás időben, nem fedezi a vételárt, hogy az Előjáróság mulasztást követett el, a midőn a vételárt a szerződésben kikötött tiz év alatt be nem vette s így, a netalán bekövetkező károsodásért a felelősség őt terheli. Figyelmeztette, továbbá, az Előjáróságot arra is, hogy az eredeti adománylevél értelmében a volt javadalmas kathedrai utódja a jogos élvezője a vételár kamatainak s így jelentéstételre hívta föl, hogy ki e javadalmi utód s hogy járandóságának fedezetéről mi gondoskodás történt?

A Károlyi-emlék ügyében és a Protestáns irodalmi társulat érdekében körlevelek kibocsátása mondatott ki.

A kajántói papi javadalom, a kóródi l. egyház adminisztrálása címén, a Baldácsi-alapból, 30 frttal javulván, az új charta jóváhagyatott.

A detreheimi körlelkészség iskola-házának és paplakjának korábban jóváhagyott terve és költségvetése alapján megtartatott az árlejtés s most a 2100 frt vállalati összegről szóló szerződés is megerősített. A fedezet nagy részét, mintegy 1200 frtot, a missio-alap szolgáltattja, a hiányt, a főispán és tanfelügyelő kegyes igéreteihez képest, az ottani iskola-alap, a munka ellenőrzésére és intézésére, pedig, t. Bornemissza Gyula egyh. községi főgondnok aát. hatalmazta, illetőleg, kérte fel az Ig. Tanács, a fedezeti összeg is hozzá küldetvén.

A sz.-csehi érdemekben megöszült, de teljesen tehetetlenné vált pap nyugalomba helyezése még ez év elején kimondatván, az egyházmegye újabb tárgyalás alá kérte vétetni ez Ig. Tanácsí határozatot, mely azt is kimondta vala, hogy a káplán-tartásra eddig juttatott évi 200 frt államsegély, az egyhkerületi m. é. közgyűlés rendeletéhez képest, ez év április 1-sejétől kezdve megszűnik. Az Ig. Tanács most, a határozat saját hatáskörében hozott részét, tekintettel t. Fábíán Dániel aa érdemeire, föloldotta s élete fogytáig meghagyta őt egész papi ja-

vadalma élvezetében, de az államsegélyt, a közgyűlés határozata értelmében, tovább nem szolgáltathatja ki.

T. Adorján László, héjjasfalvi pap aa. szenvedett tűzkárára hivatkozva, segélyt kér s az esperes is melegen és sürgősen ajánlja, azzal a megjegyzéssel, hogy az egyházmegye is följánlta 100 frtos államsegélyre. Az Ig. Tanács már most, előzetesen, kiadja részére, a följánláshoz képest, a száz frtot.

A zilahi kollegium miniszteri kinevezés alá tartozó rajztanári széke hosszabb idő óta áll üresen s az utóbbi pályázat alkalmával is nem találkoztak középiskolai rajztanárok, hanem csak egy polgár- és középiskolai tanító, meg egy polgári iskolai rajztanító jelentkezett, amaz jeles, emez jó általános osztályzatu oklevéllel. Az előjáróság, ha egyáltalán a nem elég magas fokú kvalifikáltak közül ajánlani lehet, az ipariskolai tanítót pártolta, míg az Ig. Tanácsban az a nézet is kifejezést nyert, hogy ha lehet a két jelentkező közül ajánlani a miniszternek kinevezésre, inkább a polgári iskolai rajztanítót kell támogatni. A határozat, végül, az lett, hogy az Ig. Tanács kvalifikáltak egyik folyamodót sem itéli, de, miután a pályázat már több ízben meddő maradt, arra az esetre, ha a miniszter nem rendeli el új pályázat hirdetését, az ő belátására bizza kinevezési jogának gyakorlását.

É—n.

Az egyházmegyékből.

A széki egyházmegyéből.

Egyházmegyénkben június 6-án volt a tavaszi rendes közgyűlés. Ugy erről, mint a megelőző nap délutáni óráiban lefolyt egyházmegyei Papi Értekezletről, rövid tudósítást küldeni e b. lapnak, kötelességemnek ismerem. Ime tehát a dolgok menete sorjában.

A papi-értekezletre mintegy 20-an gyűltünk össze; tekintve azt, hogy csak papok a tagjai ez értekezletnek, mert mások ez ideig még nem jelentkeztek fölvételre, elégnék mondható a megjelentek száma, bár voltak olyanok is távol, kik, mint különben rendes résztvevők az egyházi ügyekben, távolmaradásukkal akartak tüntetni. Legyen izlésük szerint. Esperes aa., mint elnök, rövid, buzdító szavakkal a gyűlést megnyitva, a múlt évi értekezletről felvett jegyzőkönyv felolvasása és helybehagyása után, Kiss Sándor aa. olvasta föl Vásárhelyi Boldizsár aa.-nak Molzer nyomán «A 12 éves Jézus templomlátogatásáról szóló történetről» készített munkálatának birálatát, illetőleg, méltatását. Biráló aa. igen helyes nyomon indulva, érdekesen mutatta ki, hogy a birálata alatt álló dolgozat egyik értékes terméke az újabb theologiai iránynak, mely a bibliai csodás történetek megismertetésénél ama helyes kritikai álláspontot foglalja el, hogy kimutatva a kézalatti elbeszélésből hitelességet érdemlő történeti igazságokra támaszkodva a valóban megtörténtet, elválasztja ettől azt, a mi az elbeszéléshez az író által célszerűen csatoltatott, s így azt, a mi csodás, hihetetlennek látszó, a maga értékére szállítja, hogy az elbeszélésnek kimutathassa valódi értékét, helyét. Ily szempontból van feldolgozva a 12 éves Jézus templomlátogatásáról szóló történet is s átdolgozó csak elismerést érdemel az értekezlettől azért, hogy egy ily

vonzó tárgyú, megragadó elbeszélésről szóló történetnek kritikai méltatását oly író után mutatta be, ki valódi vonzó előadással tárgyal, úgy, hogy az átdolgozásból megítélhetőleg, szószéki használatra is alkalmas némi átalakítással. A méltánnyal fogadott birálat után, Nemes Ferenc aa. olvasta fel dolgozatát «Platón idealizmus»-áról. E dolgozat élénk eszmecserére szolgáltatott alkalmat. A felolvasó röviden érintve Platonak viszonyát Sokrateshez, egy párszóban párhuzamot vont Sokrates rendszere és Plato rendszere között, hogy aztán, tanulmányai alapján, kifejtse Plato eszmetanát. Mindezt tevé kellő igyekezettel, de oly elvontan, hogy világos képet alkotni arról, a mit célul kitűzött, a mint az értekezlet tagjainak nyilatkozatából kitűnt, nem tudott. Ez okon felmerült az a nézet is, hogy ne ily irányú, hanem gyakorlati tárgyú értekezések olvastassanak föl a papi-értekezleten. Nézetem s még többeknek véleménye szerint is, ez igen is egyoldalú eljárás lenne, sőt tekintettel arra, hogy a papi pályán folytonosan gyakorlati dolgokkal foglalkozunk, az értekezleten nagyobb tért kellene engedni az u. n. elméleti tárgyakra, hogy elménk, mely a köznapi élet folyamában, a gyakorlati teendők által, mintegy elidegenül az elméletiekkel való foglalkozástól, tápot nyerjen azokkal az eszmékkel is törődni, melyek a lelket emelik s kiragadják a mindennapi élet nyűgeiből. Csakhogy ezt nem oly módon készített felolvasásokkal lehet elérni, melyekből az ember, a sok elvont fogalom miatt, mit sem ért, hanem, legyen a felolvasás olyan, melyet bármely mivel ember, ki talán sohasem foglalkozott ama tárggyal, egyszeri hallásra felfog és megért. Vegyük tekintetbe, valahányszor ily irányú dolgozatot készítünk, azt, hogy azzal a tárggyal, ha foglalkoztak is valaha azok, kik előtt azt bemutatni akarjuk bővebben, hallgatóink nem ismeretesek s nekünk, kik azt tanulmányunk tárgyává tevők, kell azt velük megismertetni. Ha ily szempont vezérel, a legelvontabb fogalmakról is képesek leszünk könnyen áttekinthető, megérthető, élvezetes felolvasást készíteni. Az értekezletnek, a tárgysorozat rendén, sajnosan kellett hallania az egyházmegyében eddig létezett két kör jelentéseiből azt, hogy a körök nem életképesek. Ezért az értekezlet kimondotta, hogy a köröket megszünteti s két tengődve élő kör helyett, az egyházmegyei papi-értekezlet erejét és működését igyekszik intenzívebbé tenni; e végre évenként többször, de legalább kétszer feltétlenül gyűlést tart minél változatosabb programmal. Az új szervezésnek megfelelően választotta meg aztán tisztviselői karát is: elnök Somkerek Miklós, esperes, alelnök (lehetőségig arra tekintettel, hogy az egyházmegyének szamosmenti és mezőségi része legyen képviselve) Péter Antal, Ujvári C. József; könyv- és pénztárnok Vásárhelyi Boldizsár; jegyzők Gyárfás Albert és Kiss Sándor. Adja Isten, hogy az értekezlet áldásosan működjék.

A közgyűlés tagjai, kiknek díszes sorában láttuk mélt. br. Bánffy Dezső és gr. Wass Béla főgondnok fiait, valamint az egyházközségi képviselők közül is a tekintélyesebbeket, testületileg vettek részt a közgyűlést megelőző istentiszteleten, melyen Nemes Ferenc a. ilosvai ifjú lelkészársunk tartott, buzgó imádkozás után, gonddal kidolgozott egyházi beszédet, Esaiás 62. 4 v. felett, a templomot megtöltő népes közönség előtt, szólván, mindvégig figyelmet lekötőleg, arról, hogy egy nemzet felvirágzásának eszközei a közfelvilágosodás, a vallásosság és jó erkölcs s végül az

egyertérés és a közérdeknek mindenképp felett való helyezése lehet. Az istentisztelet fenségét emelte a tanítói kar képviselőinek Horváth Péter széki rektor vezetése alatt előadott gyönyörű éneke. Mindnyájunkat meghatott, főleg a teksztus felvétele alkalmával énekelt szép ima. A közgyűlésre emelkedett hangulatban távoztunk a templomból. Esperes aa. a közgyűlést megnyitva, szokott jelentését terjesztette elő, mely ez alkalommal, minthogy az őszzel tartott rendkívüli köz-

gyűlésen az addig történetek felolvastattak, csak rövid idejére terjedt a lefolyt évről. A jelentésből örömmel győződünk meg arról, hogy egyházmegyénk a haladás útján van, a lehetőségig mindenik egyházközség megteszi a magáét arra nézve, hogy fejlődjék.

(Vége köv.)

V. B.

TÁRCA.

A vízözön legendája.

(Folytatás.)

II.

A komor, sötét hangulat a vízözön ama másik legendájában is megszólal, mely a babiloni fogság után véttetett fel a papi történeti munkába. De az eszmekör, melyben ez az író mozog, sokkal nemesebb, tisztább, mint a próféta író gondolatvilága. Leírása a reflektáló és részletes kutatások ekszakt eredményeivel operáló komoly tudós munkájának tiszteletre keltő benyomását teszi ránk és formájában is egy pontosan körvonalozott chablon szerint alakító mestert árul el. Elbeszélésének tartalma, jelenlegi alakjában, darabokra van szakgatva ugyan és a Genesis VI. 9—22, VII. 6—16, 17; VIII. 19, IX. 1—17. fejezeteiben van interpolálva, de némi fáradsággal így is megalkothatjuk magunknak az esemény lefolyásának összefüggő egységes képét.

Volt egy idő, így kezdi a papi író, midőn a durva erőszak, a féktelen kicsapongás, az erkölcsök teljes elvadulása harapódzott el nemcsak az ember-, de az állatvilágban is. A teremtésnek első, ez iróitól származó leírása szerint, ugyanis, valamennyi állat kezdetben növény-evő volt (Genesis 1. 20.) oly képzet, melyet a latin költő Vergilius is átvett (Georg. 1. 130.), de a romlottság, az elfajulás lassankint közöttük is elterjedt, úgy hogy egy részök szakított a «vegetarianizmussal.» Ezért, midőn majd a Messiással az aranykor, az általános isteni béke hajnala felderül, az állatvilág is visszatér eredeti ártatlanságához, vagyis: a farkas és bárány együtt legelnek, az oroszlán szalmát eszik, mint a bárány és a mi a kigyót illeti, por lesz az ő eledele, (Jezsafa 65, 25.) Most pedig, az eredeti, egyszerű erkölcsök elhagyásáért osztoznia kell az állatvilágnak az emberiséggel a megsemmisítés szomorú sorsában.

Részletesen beszéli el aztán az író a bárka szerkezetét és a vízözön lefolyásának minden mozzanatát. A bárka egy 300 sing hosszú, 50 sing széles és 30 sing magas, kívül-belül beszurkozott alkotmány volt egy ablakkal, egy ajtóval és belül három emelettel. Egy hét lefolyása alatt be kelle Noenak ebbe szállitania egy párt minden állatfajból a szükséges táplálékkal együtt, mielőtt ő maga és övéi abba léptek volna. Élete 600-adik esztendeje, 2-dik hónapja 17-dik napján, főleg hatalmas záporosók által előidézve, kezdődik a vízözön, tehát az esős évszakban: őszzel. Minthogy a zsidók a polgári évet szeptembertől számítják, a vízözön októberben vevé kezdetét. Negyven nap alatt oly magasra dagadtak a hullámok, hogy a legmagasabb hegyet is a — 16 ezer lábnyi Araratot, 15 singgel haladták felül. Százötven napig állott a víz ezen a nívón, míg végre, márciusban, az

óriási szelek hatása alatt, süllyedni kezdett. Júniusban már kibukkantak a hegyek ormai a víz alól. Augusztusban egy holló száll ki a bárkából, kikémleni a víz állását, a nélkül, hogy ismét visszatért volna. A galamb, mely azután az elveszett postást helyettesíté, visszatért ugyan, de semmi tájékozást nem adhatott a bárka lakóinak; hét nap mulva, azonban, midőn ismét kibocsátott, zöld olajággal repült vissza, értésére adván ez által Noenak, hogy már a ligetek, a völgyek is kezdenek megszikkadni. Szeptemberben, aztán, teljesen eltűnt a víz a föld színéről, úgy hogy a következő hónapban, tehát éppen egy évre a bárkába való beszállás után, ismét kiléphetett Noe az övéivel a bárkából. Első gondja természetesen az volt, hogy hálaáldozattal kedveskedjék szabadító istenének.

Ha csak egy pillanatig is helyet engedünk lelünkben ama gondolatnak, hogy a vízözön e pontos és részletes leírásának egy valóságos tény képezi alakját: akkor az ősvilág erőszak és gazság, könnyelműség és bosszú által előidézett megsemmisülésének sötét képe áll előttünk, egy bárkával, mely a jövő emberi nemzetség kegyes őseivel csendesen ring tova a bős hullámok fodros felületén. Ugy de és nunc venio ad fortissimum, azok a pontos számadatok, az az aprólékos, gondos részletezés, melyek rendesen egy jól értesült és így megbízható tudósítóra engednek következtetni: tudósítónknál nem birnak az argumentumok ama döntő erejével, mely valamely elbeszélés historikumát minden kétségen felül helyezi. Ez a jelenség, mely a papi történetíró munkájának egyik fő jellemvonása, egészen más szempontból jó nála ítélet alá, mint a profán historikusoknál és a későbbi keresztyén krónikásoknál. Különbö is, mi jelentősége volna e körülménynek egy oly leírás historicitásának megítélésénél, a melynek csaknem minden sora képzelenségnek tűnik föl a természettudományok mai világánál?!

Ennek kimutatására, vegyük részletes kritika alá a leírás tartalmát, előre bocsátván ama képzetek összefüggő tárgyalását, melyek a vízözön elbeszélésének historiai értéke felől, a keresztyén írónál, idők folytán, felmerültek.

Addig, míg a természeti törvények általában ismeretlenek valának, bizonyára senkinek sem juthatott eszébe az elbeszélés historiai igazsága felől kétségeket támasztani, sőt természetesnek találjuk, hogy azután is, miután a természet életének titkaiba már mélyebben behatoltak, még igen soká váratott magára a historiai érdek fölébredése, mely aztán az elbeszélés tartalmának részletes bírálatára vezetett. Mindazonáltal, az elbeszélés szembeötlőbb, különösebb részletei, már igen korán magukra vonták a figyelmet, kiválóan érdekes eszmecserékre adván alkalmat a dolog iránt érdeklődőknek. Önkényt értetődik, hogy az orthodox egyház körén kivü

álló eretnek szekták, főleg a zsidóságot és szent-könyvét kicsinylő gnosztikusok és manicheusok kebeléből hangzottak fel először a skeptikus nyilatkozatok. Az eretnekek közül is Apelles volt az első, a második században, ki kételyeinek kifejezést mert adni, azt kérdezve, hogy miként ismerhetett Noé valamennyi állatot a földön és hogyan gyűjthette azokat össze egy akkora bárkába, melyben legfennebb négy elefánt fért el? Origenes szerint, igen könnyen, mert Noé korában a hossz mérték sokkal nagyobb volt, mint a fogság utáni hébereknél, miben, azonban, aligha nem téved a jó egyházi atya. Az antijudaisztikus macioniták és manicheusok kötekedő kérdéseit nem méltatá az orthodox egyház különös figyelmére, átlátván kérdéseiknek álláspontjukból folyó tendenciózus voltát. És, ha mégis, egyik vagy másik kifogás cáfolatába bocsátkozék, igen könnyen boldogulhatott az Alexandriából Ázsiába átplántált kényelmes allegorikai ekzegetikai módszer segélyével, a mely lehetővé tette a biblia bármely sorából egészen egyebet olvasni ki, mint a mit az valósággal kifejezett.

(Folytatása köv.)

Józsa Zsigmond.

Különfélék.

== **A biblia-fordító Károlyi Gáspár szobrára** még most sincs összegyűjtve a szükséges nyolcezer forint: panasolja Kun Bertalan, mint a Károlyi-bizottság elnöke, ama felhívásban, melyet püspök-társaihoz intézett s melyben említi, hogy az ő kezéhez idáig csak 5691 forint és 9 krajcár folyt be; pedig a szobron kívül még egy Károlyi-alap felállítása is tervben van, a mely irodalmi célokra fogna kamatozni. Megdöbbenő dolog mindenesetre, hogy a majdnem 4 millió protestáns, több mint egy év alatt, csak ily csekélységet tudott összerakni annak a férfinak szobrára és megtisztelése végett, a kinek bibliáját háromszáz éven át fejedelmek, mint Bethlen Gábor, Rákoci György, stb. áhitattal olvasták, s a mely kalvinistáknak, lutheránusoknak és unitáriusoknak még ma is Vulgatáját képezi. Bizonyosan hiba van a gyűjtésben, mert a Degenfeldék, Tiszák, Rádayak, Telekiek, Bethlenek, Radván-szkyak, Prónayak, Zayk, stb. neveit, még sehol sem olvastuk az adakozók névsorában; csak az egyetlen id. br. Vay Miklós korona-órról tudjuk, hogy mindjárt az eszme kipattanásakor 100 forinttal nyitotta meg az adományok sorát. A Károlyi Gáspár megtisztelése különben nem csupán felekezeti ügy, hanem az a magyar irodalomnak is ügye volna, ha az u. n. „Károlyi-bizottság“-ban lett volna elegendő életrevalóság a Károlyi-jubileumot országos érdeküvé tenni. Jókai Mór, Gyulai Pál, Thaly Kálmán és annyi más kitünő protestáns író tud-e valamit arról, hogy Károlyi Gáspárnak közadakozásból szobrot emel a protestáns egyház? Igy ír a „Pesti Hírlap.“ És e szavakban sok megszegényítő és keserű igazság van elmondva. Egyházkerületünk, a többiekhez képest, igyekezett megtenni a magáét; meglehetősen összeget gyűjtött a kegyeletes célra, de távolról sem oly mértékben, hogy minden várakozásnak megfelelt volna. Részünkről ez távolról sem szemrehányás. Sokkal jobban ismerjük szűkös viszonyainkat, melyek mind igénybe veszik áldozat-készségünket, hogy sem feddőzéshez kezdenénk; csupán kérni, buzdítani akarjuk pártársainkat, egyházainkat, hogy filléreiket ne vonják meg e

magasztos céltól, melynek elérése egyiránt dicsőségére szolgál a meghaltak, és az élőknek.

== **Olvasóink emlékeznek**, hogy Károlyi Gáspár bibliájának háromszázados évfordulóját nem csak szoborral és a nevére teendő alapítványal ohajtják megünnepelni, hanem azzal is, hogy a halhatatlan biblia fordítónak élet- és jellemrajzát akarják a protestáns nép kezébe adni, hogy ez által is jótékony hatást gyakoroljanak a nép vallásos-erkölcsi életére. E célból harminc db. arany pályadíjat tűztek volt ki az illetékes körök. A nem könnyű és sok nehézséggel találkozó feladatra, a februárban lejárt határidőn belül, két pályamű érkezett, melyek felett a sárospataki theol. akadémia tanárai csak a napokban mondtak ítéletet, mely szerint egyik sem felel meg ugyan teljesen az ohajtott célnak, de mert a töretlen úton mégis becsületes buzgósággal fáradtak, mindkét művet megjutalmazták, az elsőnek adtak 18 db. aranyat, a másodiknak 12 darabot; amannak szerzője Novák Lajos, abauj-baktai lelkész, emezé S. Szabó József, naprágyi lelkész; mindketten a sárospataki theol. akadémia volt növendékei.

== **Hozzánk is beküldetett Dicsőfi József** beszéde «Testvéretek vagyok!» melyvel július 6-án elfoglalta papi állomását a debreceni egyházban. Ára 10 kr, mely a ceglédutcai templomban állítandó orgona-alap javára fordíttatik. Az alkalmi beszédek, ha megfeleltek az alkalmiságnak, ha eleget tettek a várakozásnak: éppen eleget tettek. A Dicsőfi beszéde ezen kívül még szép is, tele hittel és bibliai idézettel: ajánljuk olvasóink figyelmébe.

== **Megjelent «A coccejanismus története»** című «tanulmány a protestáns theologia multjából», melyet Zoványi Jenő, jelenleg kolozsvári segédpap írt «theologiai magántanári vizsgálatra.» A tizenkét ives, izlésesen kiállított kötetnek ára 1 frt 50 kr. Egyelőre csak a tartalmát emlíjtük meg. Előszó. Bevezetés. Coccejus és theologiai rendszere. A coccejanismus küzdelmei Németalföldön. Németalföld coccejanus theologusai. Coccejus tanai a német protestánsoknál. A coccejanismus hatása a magyar reformátusokra. Befejezés. Irodalmunkban nem csak ritkák, de kivételesek, ha nem unikumok az ilyes tanulmányok; annál melegebben ajánljuk ezen kötetet mindazok figyelmébe, kik a tárgy iránt való lelkesültséget, a szorgalmat és buzgóságot becsülni tudják, nem is említve az önálló könyvészeti kutatásokat. A «Prot. Szemlében» közölt mutatvány már előre érdeklődést keltett e tanulmány iránt: hiszszük, hogy pártársaink pártolásukban fogják részesíteni.

== **1746—1890.** Nagytiszteletű Szerkesztő úr! A Károlyi Gáspár-émlékre a Protestáns Közlöny útján gyűjtött s annak 23. 24. 27. és 29. számában jelzett s együtt 132 frt 27 kr. egyszázharminckét forint 27 kr. o. é. összeg átvételét nyugtatványozzuk. Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától. Kolozsvárt, 1890, jul. 15. *Szász Domokos* ref. püspök, mint elnök. *Bodor, Antal*, titkár.

== **Értesítés.** Van szerencsém köztudomásra hozni, hogy «Temetési beszédeim és imáim» ígéretem ellenére, csak is szeptember hóban jelenhetnek meg július hónap helyett. E késedelemnek oka az, hogy a kibocsátott előfizetési iverk csak is részben s azok is elkésve érkeztek kezeimhez, így a nyomtatandó példányok száma felől tájékozást nem szerezhetvén: a szerződést csak a napokban köthettem meg a kiadásra nézve. Midőn ezen nem önhibából eredő késedelemért az előfizetők elnézését kérem, egyszersmind köztudo-

másra hozom, hogy előfizetéseket a kitett árban még folyvást elfogadok, egyuttal felkérem azokat, kikhez előfizetési felhívást küldtem, hogy azokat akár van, akár nincs rajtok előfizető: sziveskedjenek hozzám viszszaüldeni, Tisztelettel, Nyiregyháza jul. 12. 1890, *Lukács Ödön*.

= **Mély részvétellel és igaz bánattal** vesszük a szomorú hirt, hogy árapataki lelkész-társunk, id. Csulak Zsigmond, barátunk, folyó hó 19-én, szívhűtés következtében meghalt. Hatvannyolc esztendő, kétségen kívül, szép idő; negyvennégy esztendeig viselni a papi hivatal, ez is tiszteletre méltó szolgálat: és mégis, mintha nem akarnók hinni, hogy e derék, szerény, buzgó és méltán szeretett szolgatársunk is elment atyáihoz. Özvegyet és már az életnek átadott két fiut hagyott maga után, kik közül Zsigmond kőbori pap. Ószinte részvétünk enyhítse a vesztes nagyságát és ha lehet, adjon enyhítő balzsamot!

= **Az orosz papok fizetése.** Egy muszka ujság közlése szerint, a szent zsinat jelenleg az orosz papok fizetése rendezésének kérdésével foglalkozik. A világi papság Oroszországban eddig nem kapott semmi fizetést, legfőleg az egyházi javakból kiszabott egy-egy darab földet. A legtöbb pap a hivatól eredő javadalomból élt. Ezentul azonban rendes fizetése lesz az orosz papoknak és pedig a falusi lelkész 600 rubelt, a diakonusok 300 rubelt, a zsoldárénekesek 200 rubelt, a prépostok és protohieretiszek 1200 rubelt fognak évenként kapni. Oroszországban 1428 protohieretisz, 34,400 lelkész, 6800 diakonus és 42,300 zsoldárénekes van. Az említett skála szerint való fizetésükre tehát évenként 32.841.000 rubel kell. Ez összeget az orthodox hivekre kivetendő egyházi adóból fogják előteremteni; a hiveknek viszont ezentul semmi papi szolgálatért nem kell fizetniük.

= **Hiba-igazítás.** Lapunk 29-ik számában egy görög szó bajt csinált: három betű van hibásan szedve. Meg vagyunk győződve, hogy mindenki helyesen olvasta, de mégis kiigazítjuk így: «πρεσβυτερος.»

HIVATALOS RÉSZ.

1705—1890

KÖRÖZVÉNY.

Mindenik egyházmegyénk nt. Esperesének, mindenik püspöki egyházközség és mindenik ref. kollegium m. t. Elöljáróságának.

A f. évi április hó 15. és következő napjain tartott konvent kiadott jegyzőkönyvéből igazgató tanácsunk megküld minden egyházmegyének, az illető nt. esperes urhoz, szétosztás végett, annyi példányt, a hány anya-egyházközsége van, az idei névkönyv szerint. Megküld, továbbá, mindenik kollegiumunk m. tt. Elöljáróságának és mindenik püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségnek 1—1 példányt. Megjegyezzük még, hogy az említett számú példányokon kívül, az egyházmegyei levéltárak részére egy-egy ingyen példány is küldetik.

Felhívjuk az egyházmegyék n. t. espereseit, a kollegiumok m. tt. Elöljáróságait és a püsp. vizsg. alatt álló egyházközségeket. Tanácsait, hogy a megküldött jegyzőkönyvek árait, példányonként 42 krt számítva, legkésőbb f. évi szeptember hó végéig egyházkerületi pénztárunkba sziveskedjenek befizetni.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. július 16-án.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1740—1890

KÖRLEVÉL

az Egyházkerület összes hatóságaihoz és hiveihez.

Hivatkozva e lap f. é. 28-dik számában, a nem-hivatalos részben, immár megjelent «Fölvívás»-ra, melyet főt. Kun Bertalan püspök ur ó Méltósága, mint a Károlyi-émlékünnepélyt rendező bizottság elnöke, f. hó 4-dikéről keltezve, főt. Püspök aához intézett, ezennel hatóságunk is teljes bizalommal fordul a szent ügy nevében Egyházkerületünk összes hatóságaihoz és hiveihez egyen-egyen, fölkérve valamennyit, hogy ama fölvívás értelmében a Károlyi-émlékre gyűlt adományokat, lehetőleg új gyűjtésekkel és adományokkal is kiegészítve, e hó végnapjáig hatóságunkhoz beküldeni sziveskedjenek; valamint, hogy mindazok, kik az emlék leleplező ünnepélyének díszét jelenlétükkel emelni szándékoznak, ugyane határidőn belül, hatóságunkat értesítsék, hogy egyfelől a rendező bizottság Főtiszteletű elnöke idején tájékozható, másfelől pedig az ünnepélyben résztvenni szándékozó egyházkerületi testületeknek és hiveknek az ünnepély részletes programja, annak idején, megküldhető legyen.

A magyar protestantizmus ez oly nagy fontosságú ügyét még egyszer a legmelegebben ajánljuk összes hatóságaink és hiveink pártfogásába és ügyszeretetébe.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsának, Kolozsvártt, 1890. július 13-dikán tartott nagy-üléséből.

Dr. Szász Béla,
előadó igazg. tanácsos.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

948—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az erdővidéki egyházmegyébe kebelezett baróthi leány-egyházközség lévita-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: két szobából álló lakás és 200 frt, melyből 100 frt a birtokosság pénztárából, 22 frt kamat az egyházközség pénztárából jár, 78 frt kepe; nagys. Zathurecky Gyula, egyházm. gondnok urnál szabad asztal.

Kötelességei: azon 12 ünnepnap kivételével, melyen az olaszteleki rendes pap teljesíti a templomi szolgálatot, az istentiszteletet egyedül végzi; a felekezeti elemi népiskolát vezeti; a felső népiskola ref. növendkeit és a ref. iparos tanoncokat vallásos oktatásban részesíti.

Pályázati határnap aug. 25. Folyamodványok nagyt. Zayzon Mihály esperes aához küldendők, Bardócra (u. p. Olasztelek.)

Kolozsvártt, 1890. júl. 16.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

975—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a sepsii egyházmegyéhez tartozó szemerjai egyházközség negyed-osztályu papi állomására ezennel pályázat hirdetik. Javadalom: tisztességes lakáson kívül, 483 frt 7 kr. mely összegnek megválasztandó pap a fia 1891. Szent Mihály napig csak felét élvezendi, másik fele az özvegyet és árvákat illetvén. Pályázati határnap 1890 évi augusztus hó 25-ike. A szabályszerűen fölszerelt folyamodványok Csiszér Gábor, sepsii esperes afiához, Egerpatak u. p. Nagy-Borosnyó, küldendők.

Kolozsvártt, 1890. júl. 21.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

928—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a nagy-sajói egyházmegyébe kebelezett sófalvi egyházközség kántor-tanító orgonista állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom gazdasági épületekkel és veteményes kerttel ellátott lakás és 244 frt 20 kr. egyházhatósági beclés szerint, melyből 87 frt dézma-negyed kamat. Pályázati határnap augusztus 20. A szabályszerűen felszerelt kérvények nagytiszteletű Musnai Károly h. espereshez Sz. Cegő u. p. Kérés, intézendők.

Kolozsvártt, 1890. júl. 21.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. Július 31.

31. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A papi fizetések javításáról.

A «Prot. Közlöny» folyó évi 17-ik és 18-ik számaiban a papi fizetések javítására tett indítványomat Bodor Antal úr figyelemre méltatva, azt a «gyakorlatban kivihetetlennek, sőt sok tekintetben lehetetlennek jelezvén» s ezen kívül, maga részéről is új indítványt tevén: felhiva érzem magamat az általam előadottak védelmére, s Bodor Antal úr indítványára, valamint cikkemnek általa tévesen értelmezett részére, szerény észrevételeimet megtenni, még pedig a Bodor Antal úr által követett sorrendben.

Bodor Antal úr indítványomat egészen elvetvén, a papi fizetéseknek javítását a kepeinek állami megváltása által kívánja elérni. «A kepezés az urbériség iker-testvére s eltörlése minden tekintetben kívánatos és szükséges.» Ezt írja Bodor A. úr. De, ugyan mondja meg Bodor úr, ha az állam meg is váltaná a kepeket, el lenne-e érve azon cél, mely cikkünknek címe t. i. a papi fizetések javítása? Vajjon, akad-e valaha olyan kormány, mely akkora váltságot adjon valamely állami kötelezettség megváltásául, hogy a váltságösszeg nagyobb kamatot hozzon, mint a megváltott évi teher, s ez úton a benne helyezett bizalommal visszaélve, a helyett, hogy az állam érdekeit védené, éppen ellenkezőleg, az állam vagyonát prédálja.

Én ezt az egyet nem hiszem. Sőt inkább azt hiszem, hogy bármelyik kormány is, az állam érdekeit tartva szem előtt, a váltságot úgy eszközölné, mint ezt már láthattuk, hogy mennél kisebb árban váltsa meg kötelezettségét, s így a kepe megváltás által is, ha megtörténnék valaha, papi fizetés-javulás nem várható. De különben is, én a kepezést nem tartom az «urbériség testvéreinek» és olyan természetűnek, mit az államnak kellene megváltani. Elismerem ugyan, hogy az úgy nevezett régi vármegyékben voltak ilyen ur-

béri viszonyból eredő kepek is, mint a n-rápolti is, hol a volt földes urak oly föltétellel adták volt át magyar jobbágyaiknak az örökséget, hogy az után a papnak három kalangya búzát, három veder bort, és egy szekér fát tartoznak adni. (Ez a kepe áll fenn ma is.) De hogy az a kepe, melyet a n-rápolti birtokosság 1864-ben irt alá s e szerint fizet, urbéri természetű lenne, ezt már nem tudom elhinni. De maga az aláíró birtokosság is, úgy látszik, nem volt a Bodor ur véleményén, mit a kepe megváltása által bizonyított be. Alig hiszem, hogy a székelyföldi kepeinek urbéri természetét be lehetne bizonyítani.

De menjünk tovább a Bodor Antal ur sorrendjén. «Egyházkerületünk főtiszt. közgyűlése egy nagy lépést tett a papi fizetések emelésének valósitása felé, midőn egyházi törvényünk 289. §-ában a papi fizetések minimumát 500 frtban állapította meg.» Én ezt a paragrafust is elolvastam. De bevallom gyengeségemet, én a B. A. ur által jelzett 500 frt minimum megállapítását nem tudom benne felfedezni, s éppen azért, kiírom szóról-szóra, hogy legalább mások fedezzék fel benne azt, a mit én nem találok.

«Az egyházak osztályozásáról. 289. §. Az egyházközségek a papi fizetés szempontjából négy osztályba osztatnak.

a) Az első osztályba tartoznak azok az egyházközségek, melyekben a papi fizetés 800 frt, vagy azt meghaladja.

b) A második osztályba azok, melyekben a papi fizetés 600—800 o. é. frt.

c) A harmadik osztályba azok, a melyekben a papi fizetés 500—600 o. é. frt.

d) A negyedikbe az 500 frton alóli fizetéssel bíró egyházak.»

Én ezen idézett paragrafusban az 500 frt minimumot, melyen alól papot nem engednek az egyháznak, fel nem tudom találni, sőt, minthogy ki van mondva: «a negyedik osztályba az 500

forinton alóli egyházak,» ez által el van ismerve az 500 frton alóliaknak egy egész, még pedig nagy osztálya. De hogy ezen idézett paragrafusban az 500 frt minimum nincs kimondva, erre nézve véleményemben megerősít egy pár ez évi pályázati köröztetés, melyekből a következőket említem fel.

Április 11-én köröztetett a nyárad-karácsonyfalvi papi állomás, melynek jövedelme 412 frt 47 kr. Május 13-án köröztetett Lozsád, melynek jövedelme 446 frt 60 kr. Mikeszásza 433 frt 12 kr. Május 20-án Ajton 345 frt 34 kr.

Ha a fennidézett paragrafusnak a Bodor Antal ur által tulajdonított értelme volna, bizonyosan nem köröztették volna a fenti állomásokat, mert meg vagyok győződve, hogy a köröztetést a törvények iránti tisztelet meg nem engedte volna.

De menjünk csak tovább Bodor Antal ur sorain. «Egyházkerületünk az, mely egész önérettel mutathat rá az ezelőtt tíz évvel és a múlt évben befejezett fizetés összeírások eredményére, midőn a számadatok, dacára a terményárak alább szállásának, a papi fizetések 11,082 frtnyi emelkedését mutatják fel.»

(Folytatás következik.)

Péter Albert,
n.-rapolti ref. pap.

Nyilt kérés.

(Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Tiszt. lelkészeihez és énekvezetőihez.)

Az újítások, az alkotások korát éljük. Minden téren az illető szakemberek figyelme az eszközök tökéletesbítésére irányul. Egyházi irodalmunk terén is jelesebb, meg jelesebb művek jelennek meg a vallásos élet fejlesztésére, tökéletesbítésére. Átdolgozott, vagy új kiadású imakönyvek és templomi egyházi beszédek, mint megannyi drága gyöngyök, lelki kincsek evang. ref. anyaszentegyházunk beléletében. Mindezen drága kincsek mellett, énekügyünk, értve a halotti énekeket, erősen el van hanyagolva. Pedig, a bánatos szív a gyászdal zsolozsmáiban épp úgy enyhülést talál, mint a buzgó könyörgésben. Halotti énekeink valóságos ellentétei költői nyelvezettel irt halotti imáinknak. Míg ez a vérző sziveket a koporsó mellett a síron túli viszontlás gyógyító balsamával beköti, addig halotti énekeink nagyobb része a bekötözött sebekről a gyenge köteléket, keserves dallamu és megríkató rithmusos szövegével, letépi. Szóval, gyász-szertartásunk alkalmával használni szokott énekeink messze alól maradnak a kor színvonalán. Azon néhány temetési ének közül, melyek templomi énekes-könyvünkben vannak, alig kettő-három tudott gyökeret verni a nép szívében; jobban kedvelik azoknál az írott énekeket. Az írott halotti énekek pedig a poétai tehetség hírében álló énekvezetők gyártmányai. Ezek készítésénél a cél az volt, hogy a verslábak jól találjanak, a rímek zengjenek a keservesek megríkatására. Még ma is általános használatban vannak az ily szövegű

énekek: «Itt hagylok már téged szállás, Bá keserves a megválás; Köszönöm, hogy befogadtál, Széltől, víztől oltalmaztál.» Vagy ez: «Ne menj el még, maradj nálunk, mert ha elmégysz, sirva járunk. Sirva járunk, sirva kelünk, Sirva állunk, sirva megyünk. Oh, de mégis, csak elindulsz! Vissza hozzánk mikor fordulsz? So hasem! Oh jaj! mit hallunk, Igy nálad nélkül maradunk.» A mi a dallamokat illeti, mint: «Krisztus, én életemnek» «Seregeknek szent istene», «Már elmegyek az örömbé», melyet Jókai igazi kálvinista dallamnak nevezett, kifogástalanok; de vannak olyanok is, mint: Világi kedves szállásom. Miként a gyenge virág. Itt van az én végszállásom dallamai: valóságos koldus-nóták. Hát még éneklési módja? Az meg éppen kritikán alul áll. Minden szótagnak egyformán való elnyújtása, elferdített kiejtése, kacskaringós cikornyálása egy valóságos disharmoniát képez, mely sértőleg hat a fülre, tompítja a szép iránti érzéket; messze mögötte jár azon összhangzatos éneknek, mely a lelket a bánatos érzések szárnyain a gyászdalok bus akkordjai mellett, amaz ismeretlen világba vezet, hol a megdicsőült lelkek éneklék az örökkévaló isten dicsőségét.

Mindezen körülményeket figyelembe véve, rég eljött ideje annak, hogy halotti énekeink szövegét, dallamát megválogassuk. Ideje, hogy a ponyvai gyártmányokat koldus-dallamaikkal rég kiérdemelt nyugalomukba helyezzük. Itt az ideje, hogy népünket a zenei hallás szépsége iránt fogékonyvá tegyük, a művészies ének ismeretére vezessük, alkalmas szövegű és dallamu halotti énekek szerkesztése által az összhangzatos éneklést meghonosítsuk. Régóta érezzük szükségét egy ily módon szerkesztendő halotti énekes-könyvnek; remélve, hogy illetékesebb és szakavatottabb egyének kezeikbe veszik nagyon is elhanyagolt halotti ének-ügyünket. De mindez ideig semmi sem történt e téren. Éppen ezekből kifolyólag, mi alulirtak elhatároztuk, hogy meglevő és alkalmas halotti énekeink mellé a testvér-egyházkerületek halotti énekeiből kiválasztva a mi viszonyainknak legjobban megfelelőket, valamint egyes zeneszerzők által hangjegyre tett gyászdalokat összegyűjtjük, s azokat kor- és alkalmyszerűen elrendezzük, két-két szólamra átírjuk. Hogy azoknak is igénye ki legyen elégítve, kik az összhangzatos énektanítással tüzetesebben foglalkoznak, 3--4 hangra átírt gyászdalokat is veszünk fel. Ismerve népünk azon természetét, hogy minden újítástól iszonyodik, szükségesnek látjuk a különböző vidékeken használatban levő halotti énekeket is megfelelő arányban, a mint beválnak, felvenni. Éppen ezért, mély tisztelettel kérjük a tiszteletes urakat, kik közül, mint tudjuk, többen foglalkoznak műének-tanítással, s ugy énekvezető-tanító kartársainkat:

Sziveskedjenek, a birtokukban levő jelesebb és leginkább használatban levő halotti énekeiket teljes szöveggel és hangjegyre írva, minél hamarabb és bérmentve, Olosz Domokos ref. tanítóhoz, Csekefalvára (u. p. Sz. Keresztur) vagy pedig Veress Mózes felső-sófalvi ref. tanítóhoz (u. p. Parajd) beküldeni. A tiszteletes uraknak és tanító kartásainknak úgyszeretete és segédkezése mellett akarunk erdélyi ev. ref. anyaszentegyházunk számára

egy a kor színvonalán álló, vallásos hitünket fejlesztő halotti énekeskönyvet egybeállítani.

Végül, szükségesnek látjuk felemlíteni azt, hogy a főtiszt. püspök urnak pásztori engedélyét és kegyes pártfogását birjuk; valamint azt is, hogy a dallamok több szólamra való átírására t. Végler Gyula székelykereszturi áll. tan. képezdei ének- és zene-tanár urat megnyertük, úgy a szöveg revideálására is egy kiváló szakegyén közreműködését szíves volt megígérni.

Újból is kérésünket becses figyelmükbe ajánlva, szíves közreműködéseket kérve, maradunk mély tisztelettel

Olosz Domokos, s. k. Veress Mózes, s. k.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, július 27. 28.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök, s váltakozva jelen voltak dr. Kolozsvári Sándor, Szász Gerő, Székely János, Sárkány Ferenc, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Deák József, dr. Sárkány Lajos, Bodor Antal, Szász Béla, Balogh György, ügyvéd.

Az időközben elnöki úton elintézt, most bejelentett és jóváhagyott ügyek közül főlemlítjük az egyházkerületi theologiai akadémiára és pedagógiumra újabban beérkezett alapítványokat és adományokat: a marosi egyházmegye 1000 frt, a magyarói egyházközség 200 frt, Lénárt József, esperes, 100 frt, Kovács Sámuel, dézsi pap, 100 frt, Gamán Zsigmond 100 frt, Zayzon János, püspöki titkár, 50 frt, Révai Pál, egyhalmegyei főjegyző, 50 frt, Lengyel István, körlelkész, «kevésből keveset» jelzéssel 6 frt.

Főt. püspök aa. indítványára kimondja az Ig. Tanács, hogy Mária-Valéria főhercegnő közelgő násza alkalmára, a közoktatásügyi miniszter útján, kifejezésre juttatja az egyházkerület hódoló szerencsekívánatait, mind a felséges örömszülék, mind a boldog menyasszony előtt.

A mult évi egyházkerületi közgyűlés a tanügyi előadó jelentésének a népiskolákat illető részét azzal az útasítással tette vissza az Ig. Tanácshoz, hogy a befoglalt számos adathoz képest, tegye meg az orvoslásra célzó intézkedéseket. A tanügyi előadó most nagy fáradtsággal összeállította valamennyi egyházmegye és püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség számára a szükséges útasításokat, melyeket az Ig. Tanács elnöki uton oly meghagyással küld ki az illetőkhez, hogy a következő iskolai évre foganatosítsák az érdekelt iskolákban.

A szűkölködő népiskoláknak tanszerekkel és tan-, meg olvasó-könyvekkel való ellátására rendelt alap utóbbi két évi bevételeiből, a tanügyi előadó javaslataihoz képest, 917 frtot utalványoz az Ig. Tanács, ez összegben foglaltatván az a 40 frt is, melyből Arany Jánosnak a Ráth-féle újabb kiadás ponyvaáru elbeszélő költeményei szerzendők be, egy korábbi határozat értelmében. Ugyanez alkalommal kimondá az Ig. Tanács, hogy folyamatba indítja a jobb módú egyhalmegyekben az iskolai- és népkönyvtárak alapítását, koronkint e célra is juttatván némi központi segílyt, fölhíván tanügyi előadóját, hogy az e végett szükséges adatokat szerezze be.

Kozma Ferenc, kolozsmegyei kir. tanfelügyelő, jó szokásához képest, ez évben is közölte hatóságunkkal a kerületébe eső ref. népiskolák általa tapasztalt hiányaira vonatkozó megjegyzéseit, kérve a hiányok pótlását; valamint Kolozsvár város közigazgatási bizottsága is fölhívta Ig. Tanácsunk figyelmét, hogy a városban majdnem 500 ref. tanköteles marad iskolázatlan, első sorban a kellő iskolai helyiségek és tanerők hiányánál fogva. Az Ig. Tanács, mielőtt intézkedik, közli ez adatokat az illetékes egyházi hatóságokkal s fölhívja őket tüzetes jelentéseik s az orvoslásra vonatkozó proposíciók megtételére.

A szászvárosi Kúun-kollegium előjárósága újabb nagylelkűségét jelenti gróf Kúun Kocsárd, egyházkerületi tiszteletbeli és kollegiumi főgondnok aa.-nak, ki az ottani kollegium fölépitendő és berendezendő kórháza költségeire 3000 frtot adományozott. Az előjáróság hála-köszönettel fogadva a nemes patronus korábbi nagy alapítványát és adományait szépen kiegészítő ez újabb adományát, a kórház tervét és költségvetését is elkészítette; a fedezeti szükséglet 4813 frt 38 kr, a hiány, tehát, 1813 frt 38 kr, melyet az előjáróság az egyszer s mindenkorra nyert 12,000 frt államsegélyből kíván fedezni, a melyből, immár, a mintaszerűen berendezett torna-csarnok elkészült s mely, kamataival, ez idő szerint 8600 frtra rug. Igaz, ugyan, hogy a kollegiumra egy még nagyobb szabású építkezés keresztülvitele is vár, a mennyiben a mostani épület az újabb idők követelményeinek immár alig felel meg, mihez képest a mostani helyiségek internatussá lennének átalakítandók s a tantermek és gyűjtemények számára egészen új épület lenne emelendő, minek mintegy 40,000 frtra számított terve már el is készült és a miniszter felülvizsgálata alatt áll, e szükséglet fedezetéből, pedig, csak is az államsegély jelzett maradéka áll ez idő szerint rendelkezésre, de az égetőbb szükséglet, meg a határozott célra tett újabb adományt tekintve, az Ig. Tanács mégis megkísérli, hogy kieszközölje a miniszter engedélyét a kórház jelzett hiányának az államsegély összegéből való fedezésére. Miután azonban a kórház felküldött tervrajzán műszaki előadó aa. több módosítást kíván tételni s a tervrajz, különben is, meglehetősen primitív kivitelű, az Ig. Tanács a tett műszaki megjegyzések szerinti új terv készítésére utasítja az előjáróságot s ennek beérkezéssel fogja az engedély iránti kérést a miniszter ur elé terjeszteni.

Egy főreáliskolai végzett ifju, ki érettségi vizsgálatát jól állotta ki, a latinból is osztályzatot kíván nyerni s hatóságunkhoz folyamodik, hogy a szeptemberi javítóvizsgálatok alkalmával előállhasson. Az Ig. Tanács teljesíti kérését s egyszersmind kimondja, hogy az egyházkerületi érettségi javító vizsgálatok ez idén a kolozsvári kollegiumnál lesznek és pedig szeptemberben.

Egy ötödik elemi osztályt végzett tanuló, ki még kilencedik évét sem töltötte be, fölvételi vizsgálat segítségével az első gimnázialis osztályba kívánkozik, szeptemberre. A zilahi kollegium e folyamodót, az országos törvény értelmében, elutasította, valamint Ig. Tanácsunk is fölfolyamodásával.

Az alsó-ilosvai lejáratott határrendezés eredményét az ottani egyházközség papi kanonika porciója elhelye-

zésére nézve sérelmesnek találván, az egyhkerületi ügyvéd utasítatik a kellő adatok beszerzésére, hogy ezekhez képest el lehessen dönteni: ha van-e szükség a fölbevezésre, avagy nincs?

T. Berde Sándor, az egyházkerületi theologia akadémia Nagy-Enyedre exmittált tanára, mint kackói körlelkész fölhatalmazást kér, hogy e minőségében töltendő utolsó hónapja alatt csak éppen a mellőzhetetlen körlelkészi teendők végzésére szoritkozhasssék, miután tanári működését szeptemberben megkezdendő levén, e tekintetben némi előkészültre van szüksége. Az Ig. Tanács készséggel teljesíti t. tanár-körlelkész aa. méltányos kérését. Ugyanez alkalommal felmerülvén az a kérdés is, hogy nevezett aának Enyedre költözése költségeinek fedezésére fizetési előleg lesz adandó; tett indítványra, az is kimondatott, hogy az egyházkerületi akadémia és paedagogium amaz alapítványtevői, a kik a kettős intézet felállítása idejére ajánlták föl alapítványuk befizetését, kéressenek föl, hogy e tanári javadalom fedezetének érdekében, már a jövő szeptember elsejétől kezdve szolgáltatassák be alapítványuk kamatait. Hasonlóképpen kimondatott, hogy a kettős intézetre beérkező alapítványok és adományok hivatalos kimutatása koronkint tétessék közzé a napi lapokban és az egyhkerület hivatalos közlönyében.

A néhai gróf Bánffy Béla főgondnok aa. által b. e. báró Wesselényi Róza emlékére tett egyházkerületi alapítvány elhelyezett tőkéjének teljes biztosítása iránt meg-tétettek a kellő lépések.

Héderfáji egyházközségünk, mint t. olvasóink emlékezni fognak, szegénységére hivatkozva, megtagadta iskolájának második tanteremmel és egy segéd-tanítóval való kiegészítését, holott 199 tankötelese, illetőleg, 123 tanulója, egy tanító keze alatt, egy tanteremben nyomorog s a tanfelügyelő e törvényellenes állapotot tarthatatlannak mondotta ki, mire hatóságunk figyelmeztette az egyházközséget, hogy kényszerítve fogja magát érezni, az iskola községivé tétele iránt indítani meg az eljárást. Az esperes, most, újabb tárgyalásokat folytatva az egyházközséggel, jelenti, hogy kilátása van, hogy a szükséges kiegészítés ez év őszére meg fog történni. Az Ig. Tanács tehát, utasítja az esperest, a kiegészítés folyamatba indítására, valamint arra is, hogy a közös érdekre hivatkozva, a maga útján eszközölje ki a politikai község segítségét is.

A sz. hermányi egyházközség használhatatlanná vált papi lakját saját erején 3600 frt költséggel, de egy 260 frtos tőkéje elköltésével újan kívánván fölépíteni. az Ig. Tanács elismeréssel fogadja az egyházközség nemes buzgalmát, de műszaki előadó aa. javallatára, a nagyon is cicomás tervet egyszerűsíti, megadva a módosításokra a kellő utasításokat s elrendeli, hogy a tőke visszahelyezéséről gondoskodás történjék.

Az egyházkerületi épület egy kisebbszerű átalakítási munkája, melynek szükséglete 122 frt, a státusház föntartási költségének terhére, elrendeltetik, a vállalkozóval megkötöttvén a szerződés.

(Vége köv.)

É—n.

Nyilt kérdés

(Nagyságos Kolozsvári Sándor elnök-helyettes urhoz.)

I.

A papválasztási törvények egyik legfontosabb fejezete, a tizedik, mely a pályázásra képesítettek kiválasztásáról intézkedik, s bizonyára annak legfontosabb része az, mely a bizottság megalakításáról szól. És ebben a különböző egyházmegyék nem járnak el egyöntetűen. Vannak egyházmegyék, melyek csak a 306 §. alapján behívott tagoknak, az abban meghatározott mértékben, adnak szavazati jogot. Más egyházmegyék pedig a 307-ik §-ban kiküldött jegyzőt is «eo ipso» a bizottság rendes, tehát szavazati joggal bíró tagjának tekintik, s mint ilyen gyakorolja is minden esetben ezen jogát. Én ismerem e tekintetben több kitűnő jogász véleményét, s mindkét véleménynek van hive; pedig, mégis csak az egyik lehet helyes.

Tekintve azt, hogy ez igen fontos kérdés, mely sok esetben préponderanciát biztosít az egyházmegyének az egyházközség felett; de másfelől, igen sokszor, felebbezés esetén, az egész kandidacionális eljárás megsemmisítésére vezethetne, jó lesz e dologgal tisztába jőnünk. Bár jól tudom, hogy végérvényesen egy törvényt csak a törvényhozó testület magyarázhat, Nagyságodhoz, mint nagy tekintélyű jogászhoz és a kodifikáló bizottság előkelő tagjához, bátor vagyok, kérdést intézni: hogy melyik felfogást tartja helyesnek?

Vajában, 1890, júl. 19.

Tavaszy József,
ref. lelk.

Szives válasz.

II.

Feleletem az, hogy az egyházmegyei jegyző, a kijelölő bizottságban, s z a v a z a t i j o g g a l n e m b i r. A törvény teljesen világos. Megnevezi a 306. §-ban takszative azokat a tagokat, a kiknek szavazati joguk van. Ha az illető paragrafus alkotásánál az lett volna a szándék, hogy a jegyző is szavazhasson, akkor a 107. §-ból, a melyben a jegyző kiküldetik, nem csak annyi volna kifejezve, hogy: «E bizottság jegyzője» stb., hanem föltétlenül ott lenne az is, hogy «szavazati joggal bíró jegyző» stb. De mert ez nincs ott s nem is volt annak idején célunk, hogy ott legyen, ennek következtében, a kérdező nagytiszteletű ur által jelzett s itt-ott divó gyakorlat, a törvényre nem alapítható.

Kolozsvártt, 1890. júl. 28.

Dr. Kolozsvári.

Az egyházmegyéből.

A széki egyházmegyéből.

(Vége.)

A mi ez ideig a legtöbb bajt okozá, a közalap tartozások rendesen folynak be, a mult évről alig egy néhány forint a hátralék, de ez is olyan helyen, hol, a pap időközben történt halála miatt, nem lehetett kellő fogamatja az intézkedéseknek. Az egyházmegye papi és tanítói

karában a következő változások történtek: tiszt. Balog András, sárvári lelk. aa. nyugalmába vonult. Ezzel lehetővé vált Bréte központtal szervezni a körlelkézséget azon a vidéken. Erre nézve a munkálatok már annyira haladtak, hogy a körlelkész nem sokára kinevezhető lesz. Tiszt. Gulya János, pulyoni lelkész aa. és Jánosi Zoltán széki s-lelkész aai. meghaltak. Bennök egyházközségeik derék, buzgó lelkészeket, egyházmegyénk papsága szerény, sorsával megelégedett társakat veszite. Legyen emlékek áldott. A halál szolítá el a tanítói karból Nyesti Lajos, feketelaki tanító aát. is; reá nézve, ki tehetetlenné lett, már régebb, betegsége folytán, megváltás volt a halál. Helyét, választás útján a kis-iklodi tanító, Lénárd Bálint foglalta el. Az éljenzéssel fogadott esperesi jelentés elhangzása után, felolvastattott a közgyűlés tagjainak névsora, melyből kitünve az, hogy némely egyházközségünk, képviselőjének más állásra történt ellépése folytán, nincs képviselve, közgyűlésünk br. Bánffy D. főgondnok aa. indítványára, megbizsa esperes afiát, hogy az üres képviselő-állomások betöltésére a szükséges intézkedéseket tegye meg.

Majd Péter Antal, főjegyző, olvasta föl az egyházmegyei tanács évi működéséről készített jelentését. A jelentés áttekintően emeli ki azon fontosabb mozzanatok és intézkedéseket, melyek az egyházmegyei tanácsülésben felmerültek, illetőleg, tétettek. Összesen 4 ülés tartatott mult évi május 21-től fogva. Elintézték 122 ügydarabot. Közfizvelmet érdeklők a következők: a p-kamarási papi és tanítói állomások egyesítésére irányzott javaslat, melynek keresztülvitele folytán, az állomás nem sokára betölthető lesz; itt nyert elintézést a sajóudvarhelyi tanítói állomás betöltésének kérdése is; az ez ügyben tett intézkedések folytán, talán, nem sokra ez egyházunk is, a nemzeti és vallásos nevelés bajnokául, egy jóra való tanítót nyerend. Hasonlóképp itt nyert elintézést a feketelakiaknak pap-tanítói állomás szervezését sürgető kérésük, valamint, a szász-brétei közlelkézség szervezésének szépen haladó ügye is. Fontosabb vala az egyházmegyei tanácsnak az Ig-Tanács felszólítására a tőkeképzés útján segélyezendő papi állomásokról készített terjedelmes munkálata, mely részletesen tüntette fel a szükségleteket. Sajnos, hogy e szükségletek, a segély források elégtelen volta miatt, a főhatóság által, csak igen parányi részben orvosoltattak.

Miután közgyűlésünk a gonddal egybeállított jelentést tudomásul vette és a tanácsfi fölterjesztéseket a tárgysorozat rendén tárgyalni elhatározta, meghallgattuk Simon Zsigmond tanügyi előadó afinak jelentését. Sajnosan kelle abból látnunk, hogy sok, nagyon sok lenne e téren a tenni való. Közgyűlésünk utasította tanügyi előadó afiát, hogy a tapasztalt hiányok elenyésztetése iránt, jövőre, jelentésével kapcsolatosan, javaslatot is tegyen.

Targysorozat rendén előkerült aztán a Kolozsvártt felállítandó theol. akadémia és paedagogium javára teendő alapítvány ügye. Egyházmegyénk öt év alatt lefizetendő 200 forinttal lépett az alapítványt tevők közé, kimondva egyszersmind határozatilag, hogy a tervezett theol. akadémianak és paedagogiumnak Kolozsvártt leendő felállítását szükségesnek tartja; sajnos, azonban, hogy mint erkölcsi testület, ennek dacára, oly csekélynek mondható összeggel igyekszik megvalósítani az üdvösnek jelzett célt. Többen voltunk, a kik többet

ohajtottunk volna megszavazni, de a többség akarata előtt meghajlunk. Ez összeget a lelkészek és egyházközségek hordozzák közösen; látni való hát, hogy miért kelle az összeg megállapításában óvatosan (?) eljárni.

Ennek bevégzése után, tárgyalás alá vétetett a nagy-károlyi egyházmegye közgyűlésének az iránti «javaslata», hogy az egyházmegyék s illetve, egyházkerületek által intéztessék felterjesztés az 1891-ben összeülő zsinathoz oly célból, hogy a vallásfelekezetek egyenjogúsága, valamint azok egyházi és iskolai szükségleteinek közálladalmi költségen való hordozásáról alkotott 1848. évi XX. t. c. 3. §-ának életbeléptetése iránt tegye meg a szükséges lépéseket. Egyházmegyei közgyűlésünk br. Bánffy Dezső főgondnok afiának, főleg a javaslatnak az autonomiát veszélyeztető voltára figyelmeztető felszólalása után, kimondá, hogy a nagy-károlyi egyházmegye javaslatát tárgyalannak tartja, miután az ez évi április hóban ülésezett országos konvent tudvalevőleg éppen a jelzett ügyben, a vallásügyi törvények kiegészítésének és az államsegélyek fölemelésének ki- eszközzésére fogja a zsinatot fölkérni. Elvetette közgyűlésünk, ezzel kapcsolatosan, a Nagy-Károlyban tartott papi értekezletnek az iránti fölhívását is, hogy közgyűlésünk a budapesti egyetemes országos papi gyűlésre követeket küldjen, hol az egyházmegyei javaslattal hasonló irányú, társadalmi mozgalom megindítása érdekében lennének tanácskozándók. Elvetette pedig egyházmegyénk közgyűlése e felhívást azért, mert a jelzett értekezlet az egyházi hatóságokat kikerülve, kíván célhoz jutni; s nem azért, mintha egyházmegyénknek is szíven nem fekünné a papság sanyarú, anyagi helyzetének javulása; de ennek keresztülvitelét, autonomiánk feláldozása nélkül, első sorban egyházi főhatóságaink feladatának tekinti s éppen azért, kötelességének tarja határozottan visszautasítani, sőt rosszalni minden oly kezdeményezést, mely az egyiknek eldobását, a másiknak kikerülését jelenti.

Ezután esperes aa. egy pár kisebb jelentőségű ügy le- tárgyalása után, a közgyűlést a tagok éljenzése között bezárta.

Közgyűlés után, br. Bánffy Dezső főgondnok aa. vendégei gyanánt, lakomára gyűltek össze a közgyűlés tagjai. A pohárköszöntők, igen természetesen, egymást érték. Csupán egy párt említek föl: a király ő felségére és szeretett püspökünkre főgondnokunk; nagyérdemű főgondnokunkra esperesünk; esperesünkre a főjegyző; a ref. papokra Szamosújvár város érdemes polgármestere; ő reá Gyárfás Albert mondtak lelkes felköszöntőket.

A közgyűlés napjának délutáni óráit házassági törvény- széki ülés és az egyházm. özv. árvai gyámintézet részvénye- seinek ülése töltötte be. Ez utóbbiról érdekesnek tartom feljegyezni, hogy egy-egy részvény után csak 7 firt osztalékot tud évenként nyújtani az özvegynek, vagy árvának. Bizony, számalomra méltó csekélység az. Ezen az állapoton segítsen a jövő évben összeülő zsinat, mert ez szükségesebb még a papi fizetések javításánál is.

Ime, két nap munkássága nagyjában odavetett vonásokban. Vajha, áldásthozók lennének azok, a melyeket e napok alatt végeztünk. Hogy úgy legyen, Isten adja!

V. B.

A vízőzön legendája.

(Folytatás.)

Sokkal sürűbben mertültek fel a kételyek az elbeszélés egyes részleteinek történelmi igazsága felől később, az új korszak kezdetén, midőn a természeti tünemények tanulmányozása nagyobb lendületet vett és az a-priorisztikus föltevés-ek ócska rendszerét a közvetlen tapasztalatra, az érzéki észrevezésre alapított tudás váltá fel. A biblia szó szerinti igazságának híveit a tudományos vizsgálódás most a feleletre váró kérdések egész tömegével lepte meg, a biblia és a természettudományok méltóságát egyiránt sértő, erőszakos, néha rendkívül naív magyarázatokat provokálva. Hogyan készülhetett el Noé egy hét alatt a bárkával egymagára, midőn ugyanazon idő alatt egyszermind a bárkába szállítandó állatok is össze kelle fogdosnia és a szükséges táplálékot is össze kelle gyűjtenie? Így hangzott p. o. ama kérdések egyike. Bizonyára úgy, volt a felelet, hogy munkásokat szerzett magának istentelen embertársai közül, kik gunyt űztek ugyan a kegyes pátriárkából, de busás jutalomért örömet segítettek neki. De hát, hogy képzelhető, hogy annyi állat elért legyen a bárkában? Igen egyszerűen, mondá egy kriptodárvinista, mert akkor sokkal kevesebb állatfaj létezett a fölön, mint ma. Es ha csak egy ablaka volt a bárkának, minő sötétben kelle a bárka lakóinak élniök! Az angol Dickinson szerint ez alaptalan föltevés, minthogy Noé, a ki nagy kémikus (!) volt, bizonyos aetherikus olajat eszelt ki, mely a napéhoz hasonló fényvel tölté be a bárka üregét. De hát, rengeteg laktársai számára elegendő táplálékot honnan gyűjthetett össze Noé? Sehonnan, de nem is volt rá szükség, válaszolja ugyanazon angol, mert egy bizonyos csodahatású likórt fedezett fel, miből egyetlen csepp elegendő volt, hogy okos és okatlan állatnak étvágyát és szomját egy napra elűzze. És végre: honnan származott az az óriási víztömeg, mely a föld egész felületét elboritá? Különös kérdés, mondák; hiszen, ha Jézus öt kenyérral meg tudott vendégszolgálni öt ezer embert, a nála végtelenül hatalmasabb Isten, hogyne teremthetett volna elő annyi víztömeget, mely az egész földet elborithatá? És ezzel önkénytelenül a csodák terére léptek, a mely igen biztos támpontnak látszék mindazon esetekben, midőn az elbeszélés egyes részleteinek kép- telen volta mellett felhozott döntő bizonyítékokkal szemben, semminemű csak valamennyire is természetesenek látszó magyarázat nem állott rendelkezésükre. Azt hívék, a biblia tekintélyének tesznek jó szolgálatot, midőn tartalmának betű- szerinti igazságát elvitatni nem engedik és ez elszánt védelmi harc hevében nem látszának észrevenni, hogy oly értelmet csempésznek be az elbeszélés türelmes betűi alá, miből azok- ban semmi sincs. Azt hiszem, ugyanis, hogy minden figyel- mes olvasó igazat ad nekem abban, hogy írónk itt, az általa elbe- szélt eseményben, semmi rendkívülit, semmi csodást nem lát- határtalanul sokáig tartó záporosók által előidézett vízará- dások. tehát egészen természetes okok és nem valami csodás isteni hatás eredményének tekinté ama mindent elseprő víz- özönt. Leírásának páratlan egyszerűsége és természetessége is arról tanuskodik, hogy ő annak lehetőségében a miről szól, pillanatig sem kételkedett. Az aztán más kérdés, hogy

a mit jóhiszeműleg leír, megfelel-e minden tekintetben a le- hetőség ama föltételeinek, melyeket a jelenkor tudományos műveltsége ilyenek gyanánt megállapított. És e kérdésre, az elbeszélésnek józan, a csoda szupponálását határozottan kizáró magyarázata alapján, lehetetlen egyebet felelnünk, minthogy írónk igen sokban tévedett, de tévedései oly természetűek, hogy azokat nem neki, de korának kell beszámítanunk, mely szülte őt. Lássuk mennyiben tévedett írónk?

Bizonyára, minden elfogulatlan gondolkozó, ki a ter- mészet törvényeivel csak valamennyire is ismerős, készséggel fogja elismerni, hogy egy olyan vízőzön, mely az egész földet elboritá egy időben, megsemmisítve az összes emberisé- get és állatvilágot egy év alatt és azután ismét eltűnve: képtelenség! A földet környező légburok hőmérsékének olyan általánosan föllépő, hirteleni és erős megcsappanása, mely a légben lebegő víztömeg felesleges tömegének esővé sürűsö- dését vonná maga után, teljes lehetetlen. A lég hőmérséke általában, az egész föld felületén, mindig ugyanaz marad, mert az abban föllépő ephemer jellegű változások, mindig ellen- sulyozva vannak más területek légkörének ellenkező termé- szeti változásai által. De, engedjük bár meg az egész lég- kör ez általános lecsapódásának lehetőségét: sohasem fogjuk elképzelhetni, hogy azon óriási nyomás mellett, melyet az egész földet elborító roppant víztömeg által feltételezett víz- gőz mennyiséggel telített levegő gyakorolt, hogyan maradha- tott egyetlen ember, vagy állat is életben, már mielőtt csak egy csepp eső is hullott a földre? Tudvalevő, ugyanis, hogy az athmosphéra nyomása egy emberre, normalis viszonyok között ± 15 ezer kgrm. De már, ha csak egy 150 lábnyi magas vízoszlopnak megfelelő vízgőzmennyiséggel is van te- litve ± 750 ezer kgrm. Elbeszélésünk szerint, azonban, a víz a legmagasabb hegyeket is elboritá, tehát ± 30 ezer láb magasságu oszlopot képezett; és ez óriási víztömeg meg- előzőleg a levegőben hompölygött, mintegy 15 millió kgrm. nyomással nehezdedve egy emberre! Oly iszonyu nehézség, mely mellett organikus élet elképzelhetlen! Éppen azért, né- melyek a föld üregeiben levő összes vízmennyiségnek a föld felszínére történt nyomulásából akarják kimagyarázni ama víztömeg eredetét. Ez, azonban, a föld felületét, a talajviszo- nyokat teljesen átalakító hatalmas katasztrófák nélkül nem történhetett volna meg. Elbeszélésünk pedig erről semmit sem szól, sőt kényszerit az ellenkező föltevésére. Különben is, ez a vízmennyiség nem lett volna elegendő, mert egy ter- mészetbuvár számítása szerint, ha a tengerek és folyamok medreinek földdel betöltése által az azokban levő vizet ki- szorítanók és ha általában a föld üregeiben levő vízmennyisé- get, valami úton a föld színére kilépni kényszerithetnők: csak mintegy két láb magasságban borítaná víz a földgömb felü- letét. Vannak, kik azt vélik, hogy a föld bensejében levő óriási vasoxydhydrat tömeg a benne rejlő 14% vizet kilökte a föld felületére és innen a vízőzön.

(Folytatása köv.)

Józsa Zsigmond.

Különfélék.

== **A dunáninnen evang. egyházkerület** ujonnan választott püspöke, a pánszláv hirben álló Baltik Frigyes augusztus 6-án fog hivatalába beavattatni a Liptó-Sz.-Miklóson tartandó egyházkerületi közgyűlésen. A különben egészen felesleges, de már úgy látszik, szokásba vett szertartást Zelenka Pál, csak imént választott tiszakerületi püspök fogja végezni. A mint a tisztelt ujságok beszélték, Baltik úr megválasztása sok törvénytelenességgel történt meg és a hazafias párt némi reményt fűzött ehhez, hogy esetleg a választás meg is semmisíthetetik ama hatalmasság által, melynek superinspekcionális joga és kötelessége van az ilyen dolgokban. Ugy látszik, az opportunitás győzött. Baltik megválasztása elismertett. Baltik kétségen kívül biztosítékot nyújtott szóval. A beavattatás megtörténik. Hogy mit fognak bizonyítani a tények, azt majd meglátjuk. Dikciók, ígéreték és handa-bandák nem fognak hiányozni L.-Sz.-Miklóson; hogy Baltik urat is kötelezi állása legalább is a magyar állam törvényeinek, integritásának tiszteletére, az bizonyos: adja isten, hogy az evang. egyház egyetemessége ne adja meg az árát egy olyan lehetőségnek, melyből nincs kizárva ugyan az igazság, de a hamisság sem. Megért minket, a ki akar.

== **Emlékezhettek olvasóink**, hogy legutóbb tartott konventi ülésünkön Tisza Kálmán főgondnok indítványt tett egy sorsjegy-kölcsön érdekében, melyet a konvent el is fogadott és realizálását ohajtandónak mondotta ki. Nos, eddig nem volt baj. Most előáll a pozsonyi evang. «Egyház és Iskola», és vitatja, hogy a tervezett sorsjegy-kölcsön ellenkezik keresztyén vallásunk szellemével; az erkölcsi világrenddel; nem felel meg protestans egyházunk elveinek, sőt ellenkezik önkormányzati elveinkkel. Hát, hiszen, a theoria igen szép vesszőparipának, a gyermek mép lovagolhat is rajta, s lovagoljon is, ha szereti. De mi, a kik földhöz ragadt szegények vagyunk, egy vesszőparipáért tán nem dobhatunk el magunktól egy pár százezer forintot akkor, mikor a dúsgazdag kath. egyház érdekében Bazilika-sorsjegyeket bocsátanak ki a törvény oltalma alatt. A vadmész és szőrüha még akkor, régen sem lehetett egészen kielégítő, ma már éppen elégtelen. Ha a luth. egyházkerületek kivonják magukat belőle, van joguk hozzá; de sajnálnók, ha e viselkedésükkel az egészet meghiusítanak. Tán nem is olyan imminens a veszedelem, mint a Baltik szuperintenciájában képzelik.

== **Mikor székfoglalómat tartám**, meggyőződtem, hogy istennek lelke lebeg hiveim felett, s a krisztusi szeretet

vezeti őket, mely szeretet nemcsak szót ad szájukba, hanem oly cselekedetre is lejkésíti, mely cselekedet kedves isten és emberek előtt. Akkor meggyőződtem, most látom: «Nem adott Isten nekünk félelemnek, hanem szeretetnek lelkét.» Ez az isteni szeretet sugallá hiveim közül négy asszonynak: egyesült erővel, a már megavult szószéktakaró helyett, tegyünk ujat. A gondolat testté lett. Ma készen áll a fél-száz forintot érő díszes szószéktakaró, ezen felirattal: «Készítették, az 1890. év júli 13-dik napjának emlékére, Kolumbán Mária, Borbára, Rebeka és Eliza.» Ezen szíves áldozatukért fogadják egyházközségem és a magam köszönetét. Olasztelek, 1890. júl. 25. Kovács Sándor.

== **Magyar gyermekjáték-gyűjteményre** hirdet előfizetést dr. Kiss Áron, ismert nevű pedagógusunk, kit az 1883. évi országos tanítógyűlés bizott meg a hazai gyermekjátékok összegyűjtésével. A műre, mely sok évi gyűjtés eredményét fogja tartalmazni gondos rendezésben, Hornyánszky Viktor kiadásában jelenik meg karácsonyra, 2 frt 50 krral lehet előfizetni. Egyidejűleg a gyermekek számára kézikönyvül egy kisebb művet is készít a kiadó: «Magyar gyermekjáték-könyv» címmel, melynek előfizetési ára 1 frt 50 kr. Mindkét mű ábrákkal és a dallamok hangjegyeivel is el lesz látva.

== **A tiszántúli egyházkerületben fekvő Resicabánya egyházi közgyűlése** esdő kérést intéz az egyetemes magyar ref. egyházhoz, hogy kegyes adományokkal segítse a végett, hogy imaházat, tantermet es lelkészlakást emelhesen. A kérést Szabó János, esperes és Révész Bálint, püspök aai melegen ajánlják mindazok figyelmébe, a kik vallásukat és nemzetüket szeretik, mert az említett miszsiói területen mind a kettő veszélyeztetve van. Részünkről szívesen felajánljuk szolgálatunkat, hogy a kegyes adományokat el fogjuk küldeni rendeltetésük helyére.

== **Sátoros vándorpap.** Amerikában a községek, tanyák sokkal gyorsabban emelkednek, hogysé templomról is lehetne gondoskodni. Sokszor jókora nagy távolságban sem található templomra. Papok azonban akadnak, kik sietnek lelki vigaszt nyújtani. Connecticut különböző részein gyakran lehet találkozni vándorpapokkal, kik a templomot is magukkal viszik. A templom vászonbúl készített nagy sátor, melyet a pap egy alkalmas helyen felít. Van hozzá kellő számú személyzete és az utazásra igavonó barnai. Az isteni tiszteletre, egyhazi beszédre belépti díj mellett a sátorba lehet menni. A keresztyén lelkek vallásos megvigasztalása elég tiszteletes jövedelmet hajt.

HIVATALOS RÉSZ.

987—1890.

PÁLYÁZAT.

A kézdii egyházmegyéhez tartozó feltorja-karantnai egyesült egyházközségek énekvezéri állomására pályázat nyittatik. Javadalom: a feltorjai egyházközségtől képeben 143 frt 28 kr., a karatnaitól 61 frt 65 kr. egyházhatósági becslés szerint. Lakás: Feltorján, gazdasági épületekkel és kerttel.

Megjegyeztetik, hogy a két egyházközség által együttesen választandó énekvezér, csak a most hivatalban levő karatnai énekvezér lemondása, vagy halála esetén fogja a karatnai egyházközség részéről adandó fizetést élvezni, valamint kötelességeket is csak akkor teljesít a karatnai egyházközségben.

Pályázati folyamodványok f. é. augusztus 25-ik napjái, nt. Zoltáni Elek esperes aához küldendők, Lécfalva u. p. Maksa.

Kolozsvártt, 1890. júl. 23.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1098—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a n.-enyedi egyházmegyébe kebeleztet harasztosi I. osztályu egyházközség lelkészi állomására ezennel pályázat nyittatik. Javadalma:

tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, és kert mellett 838 frt 17 kr egyházhatósági becslés szerint.

Pályázati határnap szeptember 1. A folyamodványok nt. Hegedűs Lajos esperes aához küldendők Gerendre.

Kolozsvártt, 1890. júl. 28.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1738—1890

KÖRÖZVÉNY.

Mindenik egyházmegye nt. Esperesének.

A csekély javadalmazással egybekötött papi fizetéseknek az országos közalapból adandó segélyezéssel, tőkeképzés útján való feljebb emelése végett tett fölterjesztés folytán, a főt. egyetemes konvent idei jegyzőkönyvének 86. szám alatt kelt határozatával 53 egyházközségünk részére 32 éven át, évenként kiadandólag, 1547 frt. összeget szavazott meg, mely a közalap végrehajtó bizottságának elnöke által, 1890. évi május hó 1-től 1891. ápril 30-áig folyó évre ki is utaltatván, a Magyar Földhitelintézet által a tőkeképzésre fordítandó 1 $\frac{1}{2}$ %-ok levonása után, 1547 frt. összegben meg is küldetett.

A papi fizetés emelése végett segélyben részesített egyházközségeket; a 32 év alatt, 1 $\frac{1}{2}$ % tőkésítése által megszerzendő tőke-összeg mennyiségét; az egyetemes konvent által 32 évre megszavazott évi segélyt és a tőkeképzésre visszatartott 1 $\frac{1}{2}$ %-ok s végül a most már fizetés emelésre

kiutalt segély-összegét Igazgató-Tanácsunk ezen kimutatásban tinteti fel:

Sorszám	Egyházközség neve	Tőke- összeg	Évi segély		Vissza- tartott 1 1/2 % ok		Kiutal- tatott	
			frt	kr	frt	kr	frt	kr
1	Losád 406.60	800	40	—	12	—	28	—
2	Rákosd 207.78	800	40	—	12	—	28	—
3	Hosdát 254.87	800	40	—	12	—	28	—
4	Alpestes 209.67.	500	25	—	7 50	—	17 50	—
5	Sárd 504.0	500	25	—	7 50	—	17 50	—
6	Tövis-Diód 441.42	1500	75	—	22 50	—	52 50	—
7	Maros-Gombás 422.84.	1000	50	—	15	—	35	—
8	Nagy-Lak 226.24.	1800	90	—	27	—	63	—
9	Torockó-Szt.-György 407.44.	800	40	—	12	—	28	—
10	Bágyon 284.98	900	45	—	13 50	—	31 50	—
11	Kajántó 216.18	500	25	—	7 50	—	17 50	—
12	K.-Szt.-Király-Zentelke 287.600	600	30	—	9	—	21	—
13	Magyar-Fenes 420.44	1000	50	—	15	—	35	—
14	Nagy-Petri 220.87.	700	35	—	10 50	—	24 50	—
15	Daroc-Bogártelke 462.	400	20	—	6	—	14	—
16	Gyerő-Vásárhely 312.92	1000	50	—	15	—	35	—
17	Szucsák 402.8.	500	25	—	7 50	—	17 50	—
18	Bürgezd 209.89.	1000	50	—	15	—	35	—
19	Ér-Mindszent 216.42	1000	50	—	15	—	35	—
20	Szil-Panit 262.87	500	25	—	7 50	—	17 50	—
21	Horvath Petenye 322.26.	1000	50	—	15	—	35	—
22	Nagy-Pacal 252.85.	500	25	—	7 50	—	17 50	—
23	Ér-Kávás 224.46	500	25	—	7 50	—	17 50	—
24	Hagymás-Lápos 212.27.	1300	65	—	19 50	—	45 50	—
25	Magyar-Nagy-Zsombor 248.	500	25	—	7 50	—	17 50	—
26	M.-Macskás, O.-Buda 212.87.	1000	50	—	15	—	35	—
27	Kudú 225.96.	500	25	—	7 50	—	17 50	—
28	Palatka 264.57.	700	35	—	10 50	—	24 50	—
29	Mocs 212.14.	2000	100	—	30	—	70	—
30	Pusztá-Kamarás 248.44.	2000	100	—	30	—	70	—
31	Bőd-Moson	1000	50	—	15	—	35	—
32	Bede-Szent-Háromság	2000	100	—	30	—	70	—
33	K.-Szt.-Iván, Bózs, Agárd	500	25	—	7 50	—	17 50	—
34	Székes	500	25	—	7 50	—	17 50	—
35	Buzás-Besenyő	1000	50	—	15	—	35	—
36	Egrestő	500	25	—	7 50	—	17 50	—
37	Balázsfalva	1000	50	—	15	—	35	—
38	Hosszuaszó	600	30	—	9	—	21	—
39	Oláh-Ujfalu	500	25	—	7 50	—	17 50	—
40	Magyar-Bece	1000	50	—	15	—	35	—
41	Mikeszásza	600	30	—	9	—	21	—
42	Nagy-Bun	1000	50	—	15	—	35	—
43	Héviz	1000	50	—	15	—	35	—
44	Voldorf	1000	50	—	15	—	35	—
45	Alsó-Siménfalva	600	30	—	9	—	21	—
46	H.-Szt.-Márton	500	25	—	7 50	—	17 50	—
47	Uj-Székely	600	30	—	9	—	21	—
48	Fiátfalva	500	25	—	7 50	—	17 50	—
49	Kökös	800	40	—	12	—	28	—
50	Sepsi-Besenyő	800	40	—	12	—	28	—
51	Kis-Borosnyó	500	25	—	7 50	—	17 50	—
52	Martonfalva	500	25	—	7 50	—	17 50	—
53	Ikafalva	600	30	—	9	—	21	—
Összesen:		44,200	2210	—	663	—	1547	—

Az egyetemes konvent által kiutalt és az utolsó rovatban feltüntetett összegek a megnevezett egyházközség állomásán levő papja részére 1890. május 1-től kezdve félévi ölezes részletekben május és november 1-én az illető pap által kiállítandó, esperesileg láttamozandó és együttesen inztárnok aa.-hoz felküldendő nyugtára felvehetőleg rendszeresen folyóvá tételnek, az idő előhaladott volta miatt ezekben kivételesen az 1890. május 1-től, 1891. május 1-éig folyó teljes évre utaltatván ki.

A mely papi állomások jelenben betöltetlenül állanak,